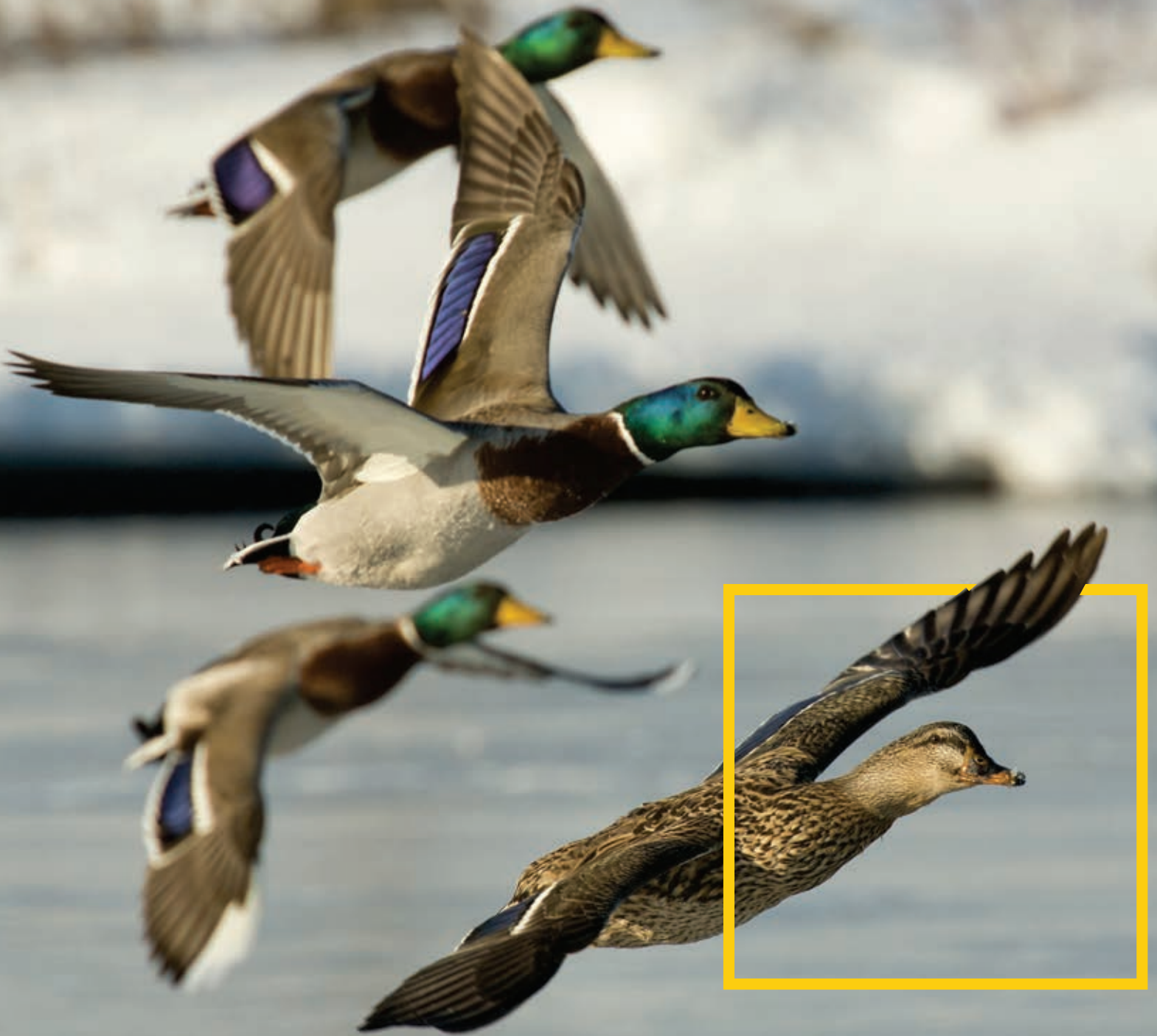

ველეუნი ზუნეზა

გამთარი 2019 № 6 (31)

WILDLIFE

საქართველოში
გაპრცელეზული
ზუთისეზრნი

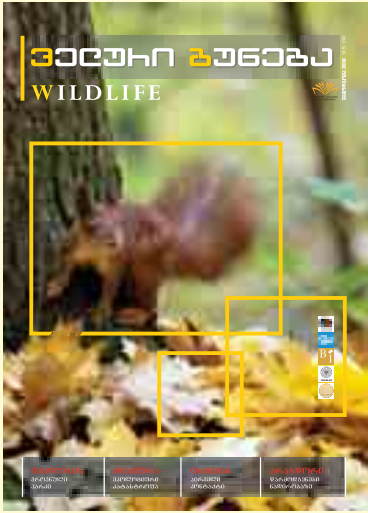
ვასლოვანის
დაცული
ტარიტორიეზი

ილუვალი
სითეზ
ფვალი

ზედაზის
კულტურა
საქართველოში

ფასადის www.termoizolacia.ge
თერმოიზოლაცია
თქვენი კედლის საუკეთესო დაცვა

შემოდგომა 2018

გაფხული 2018

გაგაფხული 2018

ჟურნალი იბეჭდება საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის ფინანსური მხარდაჭერით

Magazine is published with financial support of the National Parliamentary Library of Georgia

საქართველო, თბილისი 0102
ლალო გულიაშვილის 7
+995 551 29 44 64

სხვადასხვა შემეცნებით სტატიასთან ერთად, ჩვენი ჟურნალის მკითხველი მიმდინარე ნომერში გაეცნობა გარემოსდაცვით არაერთ პრობლემას და ავტორთა მიერ შეთავაზებულ მათი გადაჭრის გზებს. მათგან განსაკუთრებულად ორს გამოვყოფ, პირველი: ბუნების დაცვის მსოფლიო ფონდის (WWF) კავკასიის ოფისი აქტიურად მუშაობს გადაშენების (ზოგ შემთხვევაში კრიტიკული) საფრთხის წინაშე მყოფი სტატუსის მქონე ბუთხისებრთა სახეობების გადარჩენის ღონისძიებებზე. მდინარე რიონი წარმოადგენს მსოფლიოში უკვე იმ უიმპიათეს მდინარეთაგან ერთ-ერთს, ხოლო შავ ზღვაზე - ორიდან ერთს, სადაც ბუთხისებრნი მიგრირებენ ტოფობის მიზნით.

მეორე საკითხი კი შემდეგში მდგომარეობს: გასულ საუკუნეში თბილისსა და რუსთავს შორის შეიქმნა კრწანისის ტყე-პარკი, რომელიც, მისი უპირველესი მიზნის - რეკრეაციის გარდა, მწვანე საფარს უზრუნველყოფდა ორ ქალაქს შორის. დღეის მდგომარეობით მისი ტერიტორია განახევრებულია და თუ მყისიერად არ ვიმოქმედეთ, საფრთხე იმისა, რომ ეს ორი ქალაქი გაერთიანდეს და შექმნას ერთი დიდი ბეტონისა და ასფალტის სამყარო ძალიან რეალურია.

აქვე მინდა თქვენი ყურადღება მივაპყრო ერთ ძალიან მნიშვნელოვან ფაქტს: 2019 წლის 15 თებერვალს, საქართველოს მთავრობის დადგენილებით, რეორგანიზდა გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სისტემაში შემავალი სსიპ „ეროვნული საშენი მეურნეობა“ და მის ბაზაზე შეიქმნა სსიპ „ველური ბუნების ეროვნული სააგენტო“. სააგენტოს ძირითადი ფუნქციები გახლავთ: ველური ფაუნის სახეობათა და მათი ჰაბიტატების აღწერა, მონიტორინგი, პოპულაციების აღდგენის ხელშეწყობა როგორც ბუნებრივ, ასევე - სახეცვლილ (კულტურულ) გარემოში, მეცნიერული კვლევების ორგანიზება, სპორტული და სამოყვარულო თევზჭერისა და ნადირობის რეგულირების საკითხების მომზადება და სხვა, ხოლო სსიპ-ის ძველი ფუნქციებიდან შენარჩუნდება: ტყისმეცმენელი, მონყვლადი და იშვიათი სახეობების ხე-მცენარეთა მოშენება-გამრავლება.

მაქვს პატივი, ვიყო მინვეული კონსულტანტის რანგში, რათა არსებულ გუნდთან ერთად გავმართოთ სააგენტოს მუშაობა.

გოჩა კობერიძე
მთავარი რედაქტორი

Eng

The editor-in-chief underlines two articles that talk about environment problems and solutions to solve them. One of them is the article by WWF about sturgeons that are either endangered or critically endangered. And the other one is about Krtsanisi forest-park, created in mid-20th century between the cities of Tbilisi and Rustavi. At this moment it lost its recreational characteristics. The editor-in-chief also mentions recent reorganization in the ministry of environment protection and agriculture of Georgia and creation of National Agency of Wildlife.

რედაქტორია:
თეიმურაზ ტყემალაძე
მირიან ხოსიტაშვილი
არჩილ ტყემალაძე

EDITING BOARD:
Teimuraz Tkemaladze
Mirian Khositashvili
Archil Tkemaladze

მთავარი რედაქტორი:
გოჩა კობერიძე
EDITOR IN CHIEF:
Gocha Koberidze

ლიტ. რედაქტორი:
მარინე ხუციშვილი
LIT. EDITOR:
Marine Khutsishvili

გრაფიკული დიზაინი:
თამარ გრძელიძე
GRAPHIC DESIGN:
Tamar Grdzeliidze

6 | ფრანგული ბაღების ხიბლი

10 | საქართველოში გავრცელებული
გუთხისებრნი

17 | მთის კურორტების
განვითარების კომპანია

20 | გარემოსდაცვითი
ზედაგზადგელოების
დეპარტამენტი

24 | ვაშლოვნის დაცული ტერიტორიები

38 | საქართველოს კურორტები

44 | კრწანისის პარკი თუ ტყე-პარკი

50 | ალტიპათი

64 | ნაკლები ზიანი გარემოს

38

10

67

24

67 | ზედაზის კულტურა საქართველოში

72 | ბაკურიანი - ფეისბუქ რევიუ

74 | ცხენთან პირველი კონტაქტი

76 | იღუმალი სითხე - წყალი

82 | მონადირეთა გაერთიანება

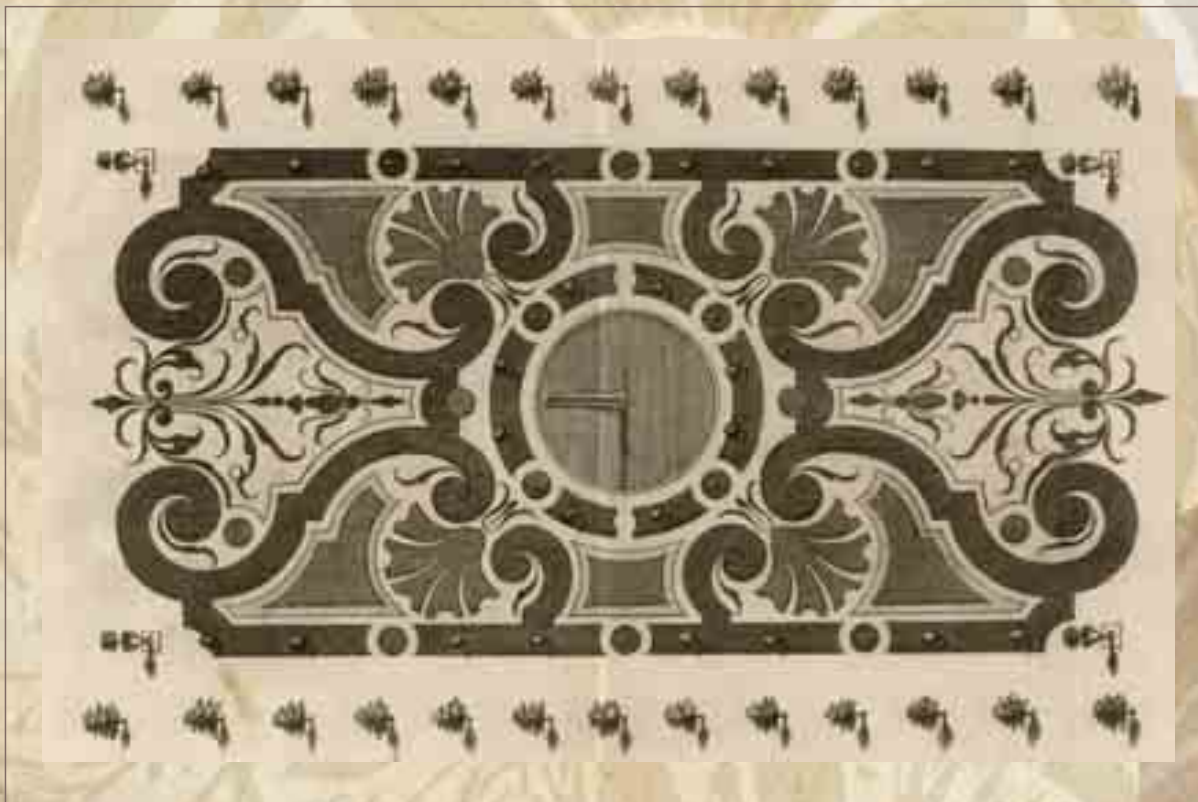
83 | ნადირობის ბიოლოგის კუთხე

86 | კლუბი "მონადირე.ge"

89 | თევზის მუხრანობა

92 | საშიში არსებები

95 | გაზოლტვიტ თევზაობა

ბაღის სილამაზებზე, მის მოწყობასა და ლანდშაფტურ დიზაინზე საუბრისას არ შეიძლება გვერდი ავუაროთ ისეთ ფენომენს, როგორცაა ფრანგული სტილის ბაღი, ანუ „ბაღი ფრანულად“ (*Le jardin à la française*). ფრანგული ბაღის დიზაინის ჩამოყალიბება იწყება მეთექვსმეტე საუკუნიდან, მაგრამ მისი ფესვები შედარებით ადრე, იტალიაშია საძიებელი. ფრანგმა მოგზაურებმა იტალიიდან სამშობლოში ჩაიტანეს სიმეტრიულად დაგეგმილი ბაღების პირველი მონახაზები. დროთა განმავლობაში გართულდა ფრანგული ბაღის არქიტექტონიკა და გამდიდრდა მისი მცენარეული საფარი. ბაღის იერში თანდათანობით გამოიკვეთა ის ესთეტიკური პრინციპები, რომლებითაც, ზოგადად, ფრანგული კულტურა გამოირჩევა.

ბაღის მოწყობა და მოვლა დიდ ხარჯებთან იყო დაკავშირებული, ამიტომ ის, პირველ რიგში, ფრანგი არისტოკრატის გემოვნებით იქმნებოდა. მდიდრული ბაღები ამშვენებდა მეფეთა და დიდებულთა სასახლეებს და ვრცელ ტერიტორიაზე იყო გადაჭიმული.

ადამიანის უსაზღვრო შესაძლებლობათა აღიარებით მებაღე-დიზაინერები დაუპირისპირ-

დნენ „ველურ“ ბუნებას. მათ მიერ შექმნილ ბაღს სხვა ქვეყნების ბაღებისაგან მკვეთრად განასხვავებდა ხელოვნური დაგეგმარება და სრულყოფილ შარმონიამდე აყვანილი გეომეტრიული წყობა. ეს ხელოვნება უმაღლეს დონეზე აიყვანა საფრანგეთის მეფის, ლუდოვიკო XIV-ის მებაღემ, მხატვარმა და არქიტექტორმა ანდრე ლენოტრმა (1613–1700), რომელმაც შექმნა ვერსალის სასახლის ბაღის ულამაზესი კომპოზიციები. ლენოტრის სახელს უკავშირდება, ასევე, პარიზის მოედნებისა და დიდებულთა არაერთი ბაღის დიზაინის ავტორობა.

XVII საუკუნეში ფრანგული ბაღების მოდა გავრცელდა ევროპის სხვა ქვეყნებში და პოპულარობის პიკს მიაღწია. ფრანგი მებაღეების გამოცდილების გაზიარების სურვილი დიდი იყო, თუმცა ამ დარგში თეორიული სახელმძღვანელო XVIII საუკუნის დასაწყისამდე არ შექმნილა. ეს პროექტი პირველად განხორციელდა ფრანგი ნატურალისტის, მოყვარული მხატვრისა და ხელოვნების ისტორიკოსის, დიდრო-დალამბერის ენციკლოპედიის თანავტორის - ანტუან-ჟოზეფ დეზალიე დ'არჟენვილის (1680-1765) მიერ.

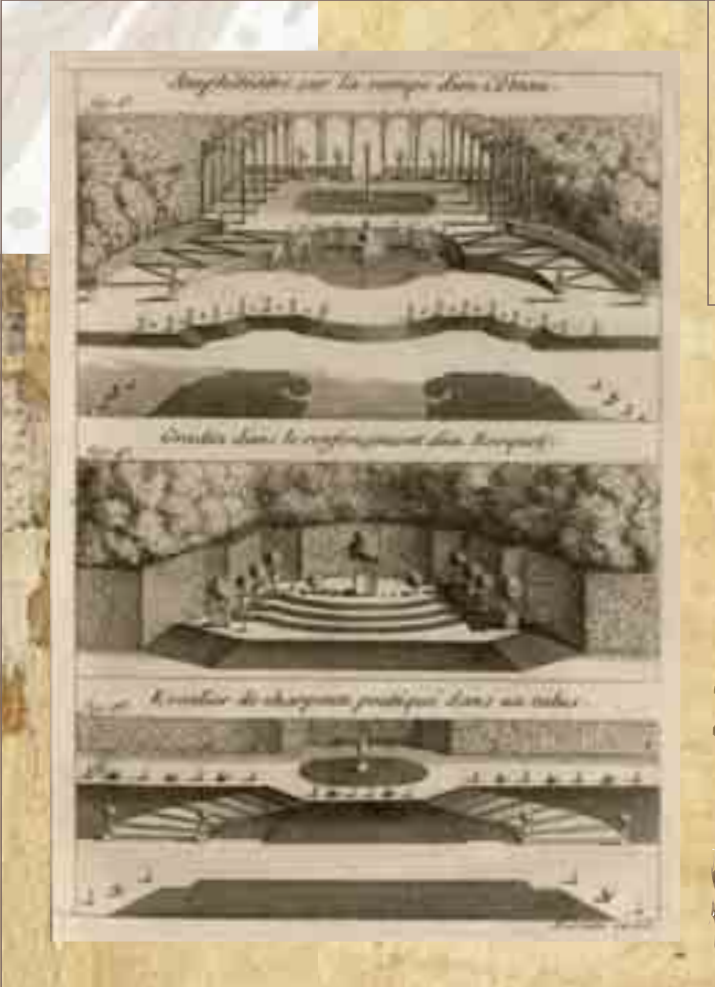

ბალების ხელოვნებით გატაცებულმა ენთუზიასტმა ანტუან-ჟოზეფ დეზალიემ იტალიასა და ინგლისში მოგზაურობის შემდეგ, ლენოტრის ნახატებისა და ახალი პროექტების საფუძველზე, 1709 წელს პარიზში გამოსცა პროპორციულად დაგეგმილი ბაღის პირველი თეორიული და პრაქტიკული სახელმძღვანელო - „მებაღეობის თეორია და პრაქტიკა“ (*La théorie et la pratique du jardinage*). აღნიშნული წიგნი რომ ძალზე მოთხოვნადი გახდა, ჩანს იქიდან, რომ მხატვრის სიცოცხლეში ის ოთხჯერ დაიბეჭდა და ითარგმნა სხვა ენებზე. ამ დროს უკვე შეიცვალა ფრანგული კლასიკური ბაღის დანიშნულებაც: წიგნის შესავალში აღნიშნულია, რომ გამოცემა განკუთვნილია არა მარტო შეძლებული მოქალაქეებისა და სპეციალისტებისთვის, არამედ მოსახლეობის ფართო ფენებისთვის - მათთვის, ვისაც უყვარს ბუნება და სოფელი.

საქართველოს ეროვნული ბიბლიოთეკის წიგნის მუზეუმში დაცულია ფრანგი ნატურალისტის 1747 წლის მეოთხე, შევსებული და ყველაზე სრულყოფილი გამოცემა. ამ უნიკალურ წიგნში ჩართულია 49 სპილენძის გრაფიურა. ტექსტის ოთხ ძირითად განყოფილებაში ბაღის დაგეგმვის, მონყობისა და მოვლის ძირითადი საკითხებია განმარტებული: პირველ ნაწილში ლანდშაფტური დიზაინის თეორია ჩამოყალიბებული, მეორეში ბაღის ნახაზის მიწაზე გადატანის მეთოდებია განხილული, მესამე ნაწილში მცენარეთა სახეობებზე, ანატომიასა და გამრავლებებზეა საუბარი, ხოლო ბოლო, მეოთხე თავი, ბაღის მორწყვის ტექნიკურ საშუალებებს - ჰიდრაულიკას ეძღვნება.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ფრანგული ბაღი სხვა ქვეყნების ბაღებისაგან სიმეტრიული გეომეტრიული დაგეგმარებით გამოირჩევა. ის ზოგან დამრეც ტერასებზეა განლაგებული, რათა ზემოდან კარგად აღვიქვათ სივრცე და პარკის განაშენიანების პერსპექტივა. ბაღის კომპოზიციურ წყობას ავვირგვინებს შთამბეჭდავი სასახლე ან ციხე-სიმაგრე. ხელოვნურად შექმნილი ბუნება აქ არქიტექტურული ანსამბლის გამოძახილია: ბაღის ცალკეული ადგილები მდიდრული სასახლის ინტერიერს მოგვაგონებს: ყვავილთა კლუმბები, ე. წ. „სანოლები“ როკოკოს ორნამენტებითაა ჩაგვირისტებული, ცალკეული მონაკვეთები („ოთახები“) ხეებისა და გაკრეფილი ბუჩქების დეკორატიული კედლებით - ბასკეტებითაა შემოსაზღვრული; მოედნის ცენტრი

და ბალის მყუდრო კუთხეები კლასიკური ქანდაკებებითაა დამშვენებული. პარკებსა და ბაღებში ოპტიკური ეფექტები იქმნება შადრევნებისა და გუბურების საშუალებით. ხელოვნურ ტბორებში მოჩანს ცისა და მწვანე მცენარეების ანარეკლი. დეზალიე დ'არჟენვილის მიერ წარმოდგენილ ნახაზებში გათვალისწინებულია კომპოზიციის შემადგენელი მრავალი დეტალი, რაც მებაღე-დეკორატორს ფართო არჩევნის საშუალებას აძლევს.

სანტერესოა წიგნში ჩამოთვლილ მცენარეთა სახეობები. მათი ერთნლიანი და მრავალნლიანი ჯიშები საგულდაგულოდ იყო შერჩეული. უპირატესობას ანიჭებდნენ სხვადასხვა შეფერილობის დაბალ ან საშუალო სიმაღლის ყვავილებს, რომლებიც კლუმბების რთულ შიდა სიმეტრიას არ დაარღვევდა. ზემოთ დასახელებულ გამოცემაში ასეთ ყვავილებს შორის მოხსენიებულია: მინიატურული ვარდი, მიხაკი, ტიტა, პიონი, ბეგონია, ნასტურცია, ანემონა, გიაცინტი, ზიზილა, ზამბახი, ბალზამინი, ამარანტი, კამპანულა, თეთრი ლილია და მარტის ია. არკებსა და სხვა არქიტექტურულ ნაგებობებს ხვიარა მცენარეებით აფორმებდნენ. XVII-XVIII საუკუნეების ფრანგული ყაიდის ბაღებში ყვავილოვანი „ხალიჩების“ გამყოფებად რგავდნენ ადვილად ფორმირებად ბუჩქებსა და მრავალფეროვან დეკორატიულ მცენარეებს: არლავანს (იუდას ხეს), ტაქსუსს, კოტონესტერს, ბზას, ღვიას, დაფნას, ჰოსტას, ლონიცერას, ლენტისკს, აბზინდას, სანტოლინას, სოკომორს, ჟასმინსა და ოლეანდრას. ანტუანჟოზეფ დეზალიე დ'არჟენვილის ცნობით, მებაღეები ცდილობდნენ გაემრავლებინათ ერთი სახეობის ყვავილთა განსხვავებული ჯიშები. ისინი ესთეტიკური დანიშნულებით იყენებდნენ ლიმონის, მანდარინისა და ფორთოხლის

მარადმწვანე ხეებს ამავე მიზნით რგავდნენ ბრონეულსაც. დეზალიე დ'არჟენვილის ნაშრომში დანვრილებითაა აღწერილი ის სქელფარჯიანი, მალა-ლი ხეები, რომლებიც კარგი ჩრდილით გამოირჩევა, ასეთებია: მუხა (ავტორის აზრით, „ხეთა მეფე“), ცაცხვი, რცხილა, წიფელი, ნეკერჩხალი, თელა, წაბლი, პავლოვნია და ტირიფი. ავტორი ბაღის გასამწვანებლად წინვოვანი ხეებიდან უპირატესობას ფიჭვს, ნაძვსა და კიპარისს ანიჭებს. ბაღებსა და პარკებში სწორედ ამგვარი ხეები ამშვენებდა ხეივნებსა და ფანჯატურებს.

ანტუან-ჟოზეფ დეზალიე დ'არჟენვილის მიერ თითქმის სამი საუკუნის წინ შედგენილი ფუნ-

დამენტური ნაშრომი ერთ-ერთი საუკეთესოა ამ თემაზე არსებულ წიგნებს შორის. 2002-2003 წლებში ფრანგულ ენაზე დაიბეჭდა მისი ახალი გამოცემები, რომლებიც დღესაც დიდი პოპულარობით სარგებლობს ლანდშაფტის თანამედროვე დიზაინერებსა და პრაქტიკოს მებაღეებს შორის.

თბილისში ფრანგული სტილის პირველი ბაღი დააპროექტა შვედმა არქიტექტორმა ოტო იაკობ სიმონსონმა. საზოგადოებრივი დანიშნულების ორტერასიანი ბაღი გაიხსნა 1865 წელს და მას რუსეთის მეფის, ალექსანდრე II სახელი ეწოდა. დღეს ეს ბაღი ორ ნაწილადაა გაყოფილი და „9 აპრილისა“ და „გიორგი ლეონიძის“ სახელს ატარებს.

Eng

The arrangement and maintenance of the garden were associated with great expenses, so first of all, gardens were created according to the taste of French aristocracy. The Kings' and other noble palaces were decorated with the luxurious gardens stretched over to the vast area.

By recognizing unlimited human abilities, gardener designers confront the "wild" nature. One can easily distinguish French gardens from the gardens of other countries by artificial planning and the geometric line of perfect harmony. This art was taken at the highest level by the gardener of the King of France, Ludovico XIV, artist and architect Andre Le Notre (1613-1700), who created the most beautiful compositions of the Versailles Palace Garden. The name of the Le Notre is also associated with the design of many gardens of Parisian squares and noble palaces.

საქართველოში გავრცელებული ზუთხისებრნი გადაუდებელი დაცვის აუცილებლობა და მნიშვნელობა

სტატია მომზადებულია ბუნების დაცვის მსოფლიო ფონდის (WWF) კავკასიის ოფისის ხელმძღვანელობით მიმდინარე პროექტის - საქართველოში ზუთხისებრთა კონსერვაციის - ფარგლებში.

საქართველოში გავრცელებული ზუთხისებრთა სახეობები

ზუთხისებრთა ოჯახს 27 სახეობის თევზი მიეკუთვნება. საქართველოში ისტორიულად გავრცელებულია ექვსი სახეობა: სვია (*Huso huso*); რუსული ზუთხი (*Acipenser gueldenstaedtii*); ტარალანა (*Acipenser stellatus*); ჯარღალა (*Acipenser nudiiventris*); ევროპული (ატლანტური) ზუთხი / ფორონჯი (*Acipenser sturio*) და კოლხური ზუთხი (*Acipenser persicus colchicus*).

ზუთხისებრთა ექვსივე სახეობა შეტანილია საქართველოს წითელ ნუსხაში. მათგან ფორონჯი (*A. sturio*) შეტანილია გადაშენების კრიტიკული საფრთხის წინაშე მყოფი

(CR) სტატუსით, ხოლო დანარჩენი ხუთი სახეობა - გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი (EN) სტატუსით. ზუთხისებრთა სახეობებს გადაშენების საფრთხე ემუქრებათ არა მხოლოდ საქართველოში, არამედ მთელს მსოფლიოში. ბუნების დაცვის საერთაშორისო კავშირის (IUCN) წითელი ნუსხის მიხედვით, საქართველოში გავრცელებული ზუთხისებრთა ყველა სახეობა გლობალურად გადაშენების კრიტიკული საფრთხის წინაშე იმყოფება. შესაბამისად, ზუთხისებრნი წარმოადგენენ ყველაზე მოწყვლად და საფრთხის ქვეშ მყოფი სახეობების ჯგუფს საქართველოში.

საქართველოში გავრცელებული ზუთხისებრთა სახეობები

სვია
(*Huso huso*)

რუსული ზუთხი
(*Acipenser gueldenstaedtii*)

ტარალანა
(*Acipenser stellatus*)

ჯარღალა
(*Acipenser nudiiventris*)

ევროპული (ატლანტური) ზუთხი / ფორონჯი
(*Acipenser sturio*)

კოლხური ზუთხი
(*Acipenser persicus colchicus*)

ფოტოები:

- © ჯ. გესნერი (J. Gessner)
- © თ. ფრიდრიხი (T. Friedrich)
- © მ. როგო (M. Roggo)

ამ დროისთვის საქართველოში გავრცელებული კოლხური ზუთხი არ არის აღიარებული როგორც ცალკე ქვესახეობა ან სახეობა და ის ოფიციალურ დოკუმენტებში (IUCN-ის წითელი ნუსხა, საქართველოს წითელი ნუსხა, CITES-ის დანართები) განიხილება როგორც სპარსული ზუთხი (*Acipenser persicus*).

ზუთხისებრთა ისტორია და საფრთხეები

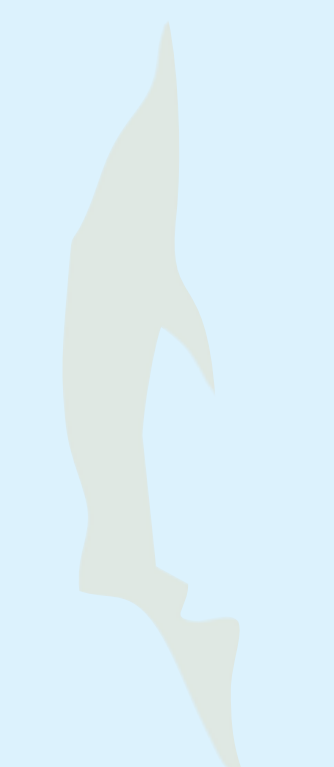
ზუთხისებრნი ჩვენი პლანეტის უძველესი ბინადრები არიან. ისინი დაახლოებით 245 მილიონი წლის წინ გაჩნდნენ, რასაც ადასტურებს მათი ნამარხი ნაშთები. ზუთხისებრთა ნამარხი ნაშთები 245-208 მილიონი წლისა და მეზობური ერის ტრიასულ პერიოდს მიეკუთვნება. ზუთხისებრთა სახეობებს „ცოცხალ ნამარხებს“ უწოდებენ, რადგან მათ მილიონობით წლის მანძილზე მხოლოდ უმნიშვნელო მორფოლოგიური ცვლილებები განიცადეს. მეზობური ერის ბოლოს (65 მილიონი წლის წინ) გაქრა ცხოველთა და მცენარეთა მრავალი სახეობა, მათ შორის გადაშენდნენ დინოზავრები და სხვა დიდი რეპტილიები. ზუთხისებრთა სახეობებმა, დინოზავრებისაგან განსხვავებით, გაუძლეს ბუნებრივ კატაკლიზმებს და ჩვენს დრომდე მოაღწიეს. დღეს კი ზუთხისებრთა თითქმის ყველა სახეობა გადაშენების საფრთხის წინაშე აღმოჩნდა მათი ინტენსიური მოპოვებისა და ჰაბიტატების განადგურების გამო.

ზუთხისებრთა რიცხოვნობის კატასტროფულად შემცირების ძირითადი მიზეზებია წყალსაცავებისა და კაშხლების მშენებლობის გამო მდინარეთა რეგულირება, ჰაბიტატების ფრაგმენტაცია და სატოფო (საქვირითე) ადგილების განადგურება, ბრაკონიერობა და ახალმოზარდეული ინდივიდების თანჭერა. ზუთხისებრთა ინდივიდებს დიდი დრო სჭირდებათ სქესმნიფე ასაკამდე მისაღწევად და გამრავლების დასაწყებად, რაც განაპირობებს საფრთხეების მიმართ მათ მეტ მოწყვლადობას. ზუთხებს განსაკუთრებულ საფრთხეს უქმნის ზღვაში იმ ახალგაზრდა ინდივიდების ჭერა ან თანჭერა, რომლებმაც ჯერ ვერ მოასწრეს გამრავლება და ასევე, იმ სქესმნიფე ინდივიდების ჭერა, რომლებიც გასამრავლებლად მიგრირებენ მდინარეში.

სპეციალური დაცვითი ღონისძიებების გატარების გარეშე მოსალოდნელია ზუთხისებრთა სამუდამო გაქრობა საქართველოს მდინარეებსა და სანაპირო წყლებში.

სვია (*Huso huso*)
© A. Hartl

არალეგალური გზით მოპოვებული ახალმოზარდეული სვია (*Huso huso*), სოფ. წყალწმინდა

მუთხისებრთა თევზები დიდი ზომის გამსვლელი (ანადრომული) ფორმებია. ისინი გამრავლებისთვის ზღვის სანაპირო წყლებიდან მტკნარ წყლებში მიგრირებენ, ტოფობენ (ქვირითობენ) მდინარეებში და ტოფობის შემდეგ სქესმწიფე ინდივიდები და ახალმობარდები სანაპირო წყლებში ინაცვლებენ. ძირითადად გვხვდებიან ზღვის ფსკერისპირა შრეში, იკვებებიან ფსკერული უხერხემლოებითა (მოლუსკები, კიბოსნაირები, ჭიები, მწერები) და თევზებით. მუთხისებრნი კვებას წყვეტენ ანადრომული მიგრაციებისა (მდინარეში აღმართობის და დაღმართობის) და გამომამთრების დროს (8°C-ზე დაბალი ტემპერატურა).

მუთხისებრნი ხასიათდებიან ხანგრძლივი სასიცოცხლო ციკლით - ცოცხლობენ 30-100 წელი და იშვიათად მეტიც. სახეობების მიხედვით მუთხისებრთა თევზები სქესობრივი სიმწიფის ასაკს აღწევენ 7-8 წლიდან და უფრო მეტ ასაკშიც. მუთხისებრნი ყოველწლიურად არ ტოფობენ - განმეორებითი ტოფობის შემთხვევები

ფიქსირდება 2-5 წლიანი ინტერვალით, როდესაც ისინი გასამრავლებლად ბრუნდებიან მშობლიურ მდინარეში. ქვირითს დებენ მხოლოდ მდინარეებში, გამდინარე კენჭოვან გრუნტზე. ტოფობა მიმდინარეობს გაბაფხულ-გაფხულის პერიოდში. ქვირითი ფსკერულია, საინკუბაციო პერიოდი ხანმოკლეა და მოიცავს დაახლოებით 10 დღეს. მუთხისებრთა ნაყოფიერება დამოკიდებულია ასაკზე, ზოგადად კი მათი ნაყოფიერება მაღალია - ძირითადად 50 ათასიდან 1 მილიონ ქვირითამდე.

საქართველოში მუთხისებრთა სატოფო მიგრაციები იწყება მარტის თვიდან, ინტენსიურად მიმდინარეობს აპრილსა და მაისში, ივნისში ინტენსივობა შედარებით კლებულობს, ხოლო ივლისში აღმართობის ერთეულ შემთხვევებს აქვს ადგილი. მწარმოებლები ტოფობისთანავე დაღმართობენ ზღვაში, ახალმობარდების დაღმართობა დროში უფრო გახანგრძლივებულია და ოქტომბრამდე გრძელდება.

ევროპული (ატლანტური) მუთხი / ფორონჯი (*Acipenser sturio*)
© Hartmut Jungius / WWF

მუთხისებრთა კრიტიკულად შემცირებული არეალი და რიცხოვნობა

1922 წელს მუთხისებრნი მიგრირებდნენ საქართველოს 16 მდინარეში, ხოლო 1957 წლისთვის მათი მიგრირებისა და ტოფობის ადგილები უკვე მკვეთრად იყო შემცირებული. წყალსაცავებისა და კაშხლების მშენებლობის გამო სრულიად შეწყდა მუთხისებრთა ინდივიდების შემოსვლა კასპიის ზღვიდან აღმოსავლეთ საქართველოს მდინარეებში. დასავლეთ საქართველოში ჩვენი საუკუნის დასაწყისში მუთხისებრნი ჯერ კიდევ შედიოდნენ მდინარე რიონში, კოდორში, ჭოროხში, ხობში, ბზიფსა და ენგურში.

ისტორიულად მუთხისებრნი ქვირითობდნენ მდინა-

რე რიონში, ენგურსა და ცხენისწყალში. მდ. ენგურის 35 კმ-იანი და მდ. ცხენისწყლის 32 კმ-იანი საქვირითე მონაკვეთები განადგურდა მდინარეთა ბუნებრივი დინების რეგულირების გამო. ამჟამად მუთხისებრნი მხოლოდ მდ. რიონში მრავლდებიან.

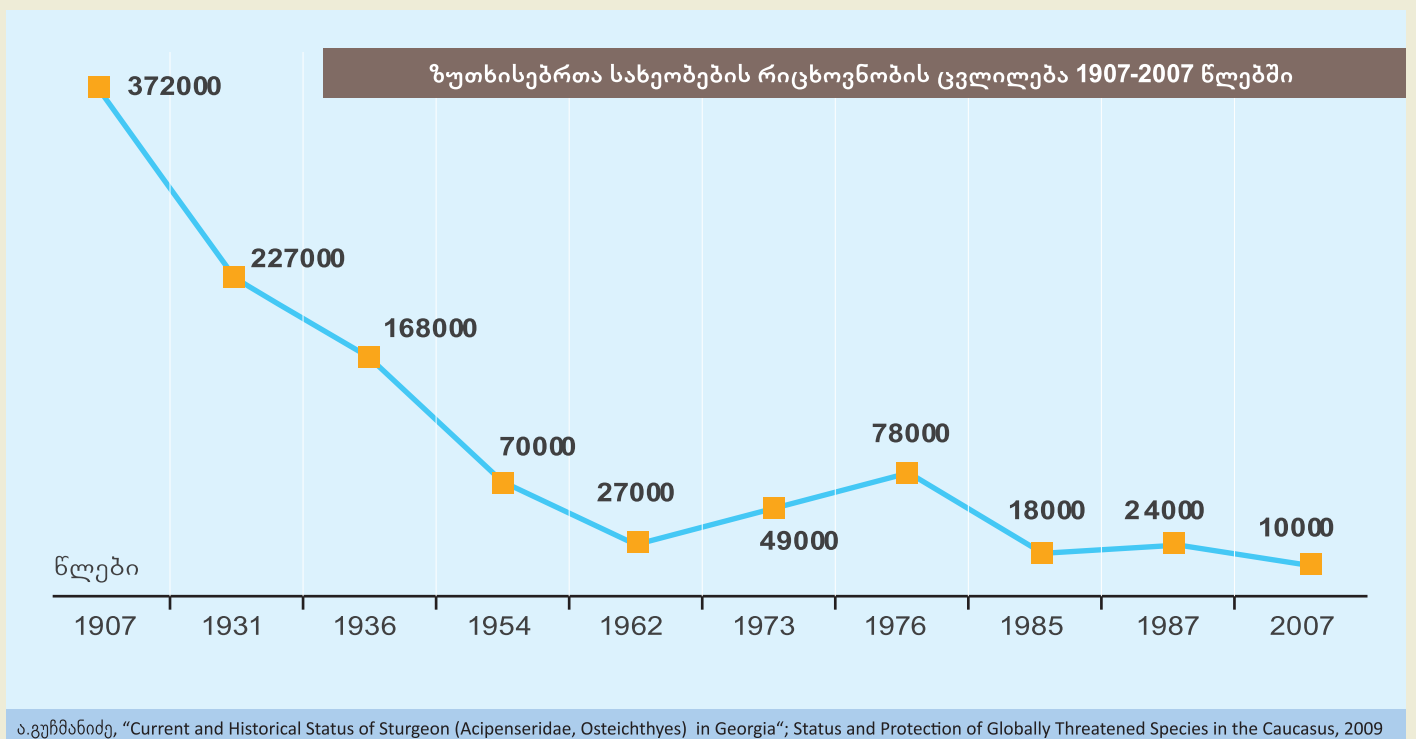
მუთხისებრთა რიცხოვნობა კრიტიკულად შემცირებულია. საქართველოში მუთხისებრთა პოპულაციების კვლევები 1973 წლიდან მიმდინარეობს, მე-20 საუკუნის დასაწყისიდან 70-იან წლებამდე კი მათი მდგომარეობის შესახებ მსჯელობა თევზჭერის მონაცემების მიხედვით არის

შესაძლებელი. გასული საუკუნის დასაწყისში საქართველოს წყლებში ზუთხისებრთა რიცხოვნობა 370 ათას ინდივიდს აღემატებოდა. ბოლო ათწლეულების განმავლობაში მათი რიცხოვნობა მკვეთრად შემცირებულია; მაგალითად, 2007

წლისთვის საქართველოში გაგრძელებული ექვსივე სახეობის რაოდენობა 10 ათას ინდივიდს არ აღემატებოდა (ა. გუბმანიძე, 2009).

ვარციხის ჰიდროელექტროსადგური მდ. რიონზე

მდინარე რიონი - ზუთხისებრთა ბოლო თავშესაფარი საქართველოში

მსოფლიოში ზუთხისებრთა სახეობების გასამრავლებლად საჭირო ბუნებრივი სატოფო არეალი საკმაოდ შემცირებულია. მდ. რიონი ერთ-ერთია მსოფლიოს იმ რამდენიმე მდინარიდან, სადაც შემორჩენილია ზუთხისებრთა სატოფო ადგილები და, შესაბამისად, ჯერ კიდევ ხდება მათი ბუნებრივ გარემოში გამრავლება.

აღსანიშნავია, რომ ამჟამად შავი ზღვის აუზის მხოლოდ ორ მდინარეში - რიონსა და დუნაიში - ხდება ზუთხისებ-

რთა ბუნებრივი გზით აღწარმოება. შავი ზღვის აუზის აღმოსავლეთ სანაპიროზე კი მდ. რიონი ერთადერთი და შეუცვლელია ზუთხისებრთა ბუნებრივ პირობებში გასამრავლებლად.

მდ. რიონში ზუთხისებრთა სატოფო ადგილები ვრცელდებოდა თითქმის 57 კმ-ის მანძილზე, საჯავახოსამტრედის სარკინიგზო ხიდიდან ქუთაისამდე. დღეისათვის ზუთხისებრთა ისტორიული ტოფობის ადგილე-

ველური ბუნება

ბიდან მდ. რიონში შემორჩენილია მხოლოდ 9 კმ-იანი (16%) მონაკვეთი - მდინარის ზემო წელში არსებული ტოფობის ადგილები განადგურებულია კაშხლების მშენებლობის გამო. ბოლო წლებში ჩატარებულმა კვლევებმა კიდევ ერთხელ დაადასტურა, რომ მდ. რიონში შემორჩენილი 9 კმ-იანი სატოფო მონაკვეთი არის მდინარის ერთადერთი ფუნქციური ნაწილი, რომელიც უზრუნველყოფს ზუთხისებრთა

ბუნებრივ აღწარმოებას.

აღნიშნულის გამო მდ. რიონი მაღალი კონსერვაციული ღირებულების მქონე ჰაბიტატია და მას გააჩნია განსაკუთრებული ეროვნული, რეგიონული და გლობალური მნიშვნელობა ზუთხისებრთა გადარჩენის, დაცვისა და მათი სიცოცხლისუნარიანი პოპულაციების აღდგენისთვის.

მდინარე რიონი ©M. Bitsadze/WWF

ზუთხისებრთა დაცვისთვის არსებული სამართლებრივი გარემო

ზუთხისებრთა ყველა სახეობა დაცულია კონვენციით „გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი ველური ფაუნისა და ფლორის სახეობებით საერთაშორისო ვაჭრობის შესახებ“ (CITES). საქართველო აღნიშნული კონვენციის მონაწილე მხარეა 1996 წლიდან და, შესაბამისად, აღებული აქვს კონვენციით გათვალისწინებული ვალდებულებები გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი ველური ფაუნისა და ფლორის სახეობებით საერთაშორისო ვაჭრობის რეგულირების მიმართულებით. CITES-ის ფარგლებში ხდება ზუთხისებრთა სახეობების ნიმუშებით, მათ შორის ხიზილალით, საერთაშორისო ვაჭრობის რეგულირება და მონიტორინგი სპეციალურად განსამღვრული სანებართვო დოკუმენტაციის საშუალებით.

ზუთხისებრნი შეტანილნი არიან საქართველოს წითელ ნუსხაში და შესაბამისად, საქართველოში მათი მოპო-

ვება აკრძალულია საქართველოს კანონით „წითელი ნუსხისა და წითელი წიგნის“ შესახებ. ამ კანონის თანახმად, აკრძალულია ყოველგვარი ქმედება, რასაც შეიძლება მოჰყვეს გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობების დაღუპვა, რაოდენობის შემცირება, მათი საბინადრო გარემოს, გამრავლების ადგილებისა და სამიგრაციო გზების დარღვევა.

ეროვნული კანონმდებლობის მიხედვით, მთელი წლის განმავლობაში აკრძალულია ზუთხისებრთა ჭერა, მათ შორის თანჭერილში და სამოყვარულო-სპორტული თევზჭერისას, ასევე მათი რეალიზაცია და შენახვა. ზუთხისებრთა თევზების თევზსაჭერ იარაღებში მოხვედრისას ისინი დაუყოვნებლივ უნდა იქნენ გაშვებულნი საბინადრო გარემოში.

აღნიშნული საკანონმდებლო აკრძალვები უკვე

მრავალი წელია მოქმედებს, თუმცა ზუთხისებრთა რაოდენობა კვლავ მკვეთრად მცირდება, რაც დამატებითი დაცვითი ღონისძიებების გატარების აუცილებლობაზე მიუთითებს.

ტი ღონისძიებების გატარების აუცილებლობაზე მიუთითებს.

მდინარე რიონი © M. Bitsadze/WWF

ბუნების დაცვის მსოფლიო ფონდი (WWF) ზუთხისებრთა გადარჩენისთვის

გლობალურ დონეზე ზუთხისებრნი ბუნების დაცვის მსოფლიო ფონდის (WWF) პრიორიტეტულ სახეობათა ნუსხაშია და, შესაბამისად, ორგანიზაციას მათი დაცვის გლობალური სტრატეგია აქვს შემუშავებული. ბუნების დაცვის მსოფლიო ფონდი, სტრატეგიულ დოკუმენტში განსაზღვრული პრიორიტეტების მიხედვით, მსოფლიოს სხვადასხვა რეგიონში ახორციელებს ზუთხისებრთა კონსერვაციულ ღონისძიებებს. აღნიშნულ სტრატეგიულ დოკუმენტში მდინარე რიონს განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს ზუთხისებრთა კონსერვაციის თვალსაზრისით, მისი მნიშვნელობიდან გამომდინარე.

WWF-ის კავკასიის ოფისი, WWF შვეიცარიის ფინანსური მხარდაჭერით და საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან მჭიდრო თანამშრომლობით, ახორციელებს პროექტს, რომლის მიზანია გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი ზუთხისებრთა სახეობების კონსერვაციის გაძლიერება საქართველოში. პროექტის წამყვანი კომპონენტია რიონზე და მდინარის შე-

სართავის მიმდებარე საზღვაო აკვატორიაში ახალი დაცული ტერიტორიის დაარსება. პროექტი ასევე მოიცავს კანონალსრულების გაუმჯობესების მიზნით შესაძლებლობების გაძლიერების, ცნობიერების ამაღლებისა და კონსერვაციულ ღონისძიებებში ადგილობრივი მოსახლეობის ჩართულობის კომპონენტებს.

კოლხური ზუთხის ახალმოზარდული ინდივიდი, მდ. რიონი, 1997 წ. © J. Gessner

Sturgeons Native to Georgia

Urgency and Importance of Sturgeon Conservation

Eng

Sturgeons are older than dinosaurs, being traced around 245 million years back into Earth's history. Only since the middle of the 20th century human activities, like fisheries intensification, poaching, development of hydropower, and pollution have been adversely affecting the species to a degree that increasing number of 27 species are considered endangered or critically endangered and the species like European/Atlantic sturgeon are on the verge of extinction.

The following six species of sturgeon have been widespread historically in Georgia: Beluga (*Huso huso*), Russian sturgeon (*Acipenser gueldenstaedtii*), Stellate sturgeon (*Acipenser stellatus*), Ship sturgeon (*Acipenser nudiventris*), European/Atlantic sturgeon (*Acipenser sturio*) and Colchic sturgeon (*Acipenser persicus colchicus*). All species of sturgeons native to Georgia are Critically Endangered in their global population by the IUCN Red List of Threatened Species, which makes them the most threatened group of animals present in Georgia. These species are also listed in the National Red List of Georgia (2006) - Atlantic sturgeon is assessed as Critically Endangered while other five species are considered as Endangered. According to the Law on the Red List and Red Data Book of Georgia (2003), any kind of action, which might result in the reduction in numbers of the sturgeon species, deterioration of their habitats, spawning areas and migration routes or leading towards their extinction, is forbidden. Obtaining of sturgeon individuals is permitted only in very exceptional cases - for species survival, recovery, population restoration and scientific purposes.

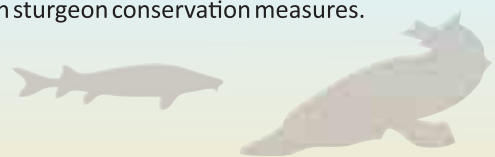
The decline in the sturgeon populations in Georgia has resulted from overharvest by directed poaching, illegal bycatch, pollution and loss of habitat, mostly due to hydropower development. The lack of enforcement and resulting compliance is a main reason for the persistence of this impact.

The Rioni and the Danube are the last functional sturgeon spawning rivers in the Black Sea basin. The Rioni itself is the last functional sturgeon spawning river in Georgia and eastern part of the Black Sea basin still holding viable populations of sturgeon. Only 9 km (16%) out of 57 km sturgeon historical spawning grounds in the Rioni remain today (A. Guchmanidze, 2009). Large spawning areas upriver have been destroyed due to dam constructions.

In the immediate future, the survival of sturgeon wild populations can only depend on dedicated conservation projects in the last active spawning rivers. Therefore, the sturgeon conservation in the Rioni River is of high importance for the global survival of sturgeon. This gives Georgia a top global responsibility for sturgeon conservation.

The sturgeons are priority species for World Wide Fund for Nature (WWF) globally and consequently, WWF Network has the Global Sturgeon Conservation Strategy. According to the priority directions defined by the Strategy, WWF implements the sturgeon conservation measures in different parts of the World. The Rioni River gets a special attention in the Strategy considering its global importance for sturgeon conservation.

WWF Caucasus, through the financial support of WWF Switzerland and in close cooperation with the Ministry of Environment Protection and Agriculture of Georgia, implements a project aimed at strengthening sturgeon conservation in Georgia. The core component of the project is establishing a new protected area on the Rioni River and the marine section adjacent to its estuary. The project also includes components of capacity building, awareness raising and involvement of local communities in sturgeon conservation measures.

საქართველოს
მთის
კურორტები

მთის კურორტების განვითარების კომპანია

ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს „მთის კურორტების განვითარების კომპანიის“ მმართველობაში შედის საქართველოს ოთხი ძირითადი სამთო-სათხილამურო კურორტი:

გულაუნი;

ბაქურიანი (დიდგელი, კობხა, მიტარბი);

შოლაკი;

სპანეთი (თეთნულდი, ჰანგალი).

კურორტებზე ყოველწლიურად მსხვილი ინფრასტრუქტურული პროექტების განხორციელება ხელს უწყობს ვიზიტორების რიცხვის ზრდას, რაზეც მეტყველებს აგსტრიული კომპანია „სკიდატას“ უკონტაქტო გამშვები პუნქტების მონაცემები. 2016-2017 წლის ზამთრის სათხილამურო სეზონთან შედარებით 2017-2018 წლის სეზონზე ვიზიტორების რაოდენობა 27%-ით გაიზარდა.

მთის კურორტების განვითარების კომპანიამ განახორციელა ისეთი მნიშვნელოვანი პროექტები, როგორებიცაა 2017 წელს მესტია-ჰანგალის დამაკავშირებელი საბაგიროს მშენებლობა, რომელიც აკავშირებს მესტიის ცენტრს კურორტ ჰანგალთან. ასევე, მცირე ზომის საბაგიროების მშენებლობა სვანეთის 5 სოფელში: მაზერი, უშხენარი, ეცერი, უშგული და ლენტეხი, ხოლო ბაკურიანში კოხტა-მიტარბის გადასასვლელი სათხილამურო გზა, რომელიც პირველია ისტორიაში.

2018 წლის მაისში საბერძნეთში, კურორტ კოსტანავარინოზე გამართულ კერჯისყრაზე, საქართველომ, კერძოდ კი კურორტმა ბაკურიანმა, მოიპოვა მსოფლიო ჩემპიონატის ჩატარების უფლება თავისუფალი სტილით სრიალში თხილამურებითა და სნოუბორდით, რომელიც გაიმართება 2023 წელს FIS-ის ეგიდით. მთის კურორტების განვითარების კომპანიამ, საქართველოს სათხილამურო ფედერაციამ, მსოფლიო სათხილამურო ფედერაციასა და იტალიელ ექსპერტებთან ერთად უკვე დაიწყო მსოფლიო ჩემპიონატის მასპინძლობისთვის აქტიური მზადება.

მნიშვნელოვანი ინფრასტრუქტურული პროექტები განხორციელდა სამთო-სათხილამურო კურორტ გუდაურში, რომელმაც წელს დაარსების 30-ე წლისთავი აღნიშნა. დაარსებიდან დღემდე კურორტმა რამდენიმე მილიონ ტურისტს უმასპინძლა და ამ ხნის მანძილზე აღმოსავლეთ ევროპის ზამთრის კურორტებში მონივნავე ადგილი დაიკავა. კურორტი 2019 წელს შეხვდა 6 ახალი და 2 რეკონსტრუირებული საბაგიროთი, რომლებიც მსოფლიოში საუკეთესო ფირმების “დოპელმაიერისა” და “პომასია”. ახალი საბაგიროების მშენებლობით კურორტზე 3,5-ჯერ გაიზარდა გამტარუნარიანობა, რაც იმას ნიშნავს, რომ საბაგიროებს გაცილებით მეტი მოთხილამურის ერთად მიღება შეუძლია, ყოველგვარი რიგების გარეშე. ამასთანავე 20%-ით გაიზარდა სასრიალო არეალიც. კურორტზე ასევე მიმდინარეობს, ხელოვნური გათოვლიანების სისტემის მე-2 ფაზის მშენებლობა, რომელიც 2019-2020 წლის სეზონისთვის დასრულებული იქნება. ხელოვნური გათოვლიანების პირველი ფაზა გუდაურში 2015 წელს განხორციელდა.

გარდა ამისა, საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტროს ხელმძღვანელობით აშენდა კობი-გუდაურის დამაკავშირებელი 7,5 კმ-იანი საბაგირო გზა. საბაგიროს მნიშვნელოვანი დატვირთვა აქვს, ის გუდაურს, კობსა და ყაზბეგს ერთ კლასტრად აქცევს. შესაბამისად, ახალი საბაგიროები აქტიურად ჩაერთვებიან გუდაურის ინფრასტრუქტურაში. 2019 წლის 19 იანვარს გაიხსნა საინჟინრო კუთხით ერთ-ერთი ურთულესი პროექტი. საბაგიროების მშენებლობა 1 წელი მიმდინარეობდა. აშენდა 111 გონდოლა, 3 საბაგირო გზა, რომელიც 6 სად-

გურის მეშვეობით კობიდან გუდაურის საბაგირო სისტემას უკავშირდება. საბაგირო საათში 2800 მგზავრს მოემსახურება. ტურისტული მიზნების გარდა, კობი-გუდაურის ახალი საბაგირო გზა დიდთოვლობისა და ზვავსაშიშროების დროს ადგილობრივ მოსახლეობას უსაფრთხოდ გადაადგილების საშუალებას მისცემს და ამ მონაკვეთზე ჩაკეტილი გზით გამონვეულ პრობლემებს მოაგვარებს, რაც გეოგრაფიული მდებარეობის გამო ყაზბეგის რეგიონში ხშირია. საბაგირო ხელს შეუწყობს ტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარებას, რაც, თავის მხრივ, გაზრდის ადგილობრივი მოსახლეობის დასაქმების შესაძლებლობას.

აღნიშნული პროექტი საქართველოს მთავრობის დაფინანსებითა და მუნიციპალური განვითარების ფონდის დაკვეთით განახორციელეს ქართულმა და ფრანგულმა კომპანიებმა („ფერი“ და „პომა“).

Eng

In May 2018, Georgia became 2023 Freestyle Ski and Snowboard World Championship host country which will be held under the auspices of FIS. Mountain Resorts Development Company and the Georgian Ski Federation, together with the World Ski Federation and Italian experts, has already begun preparations for hosting the World Championship.

Kobi-Gudauri connecting ski lift was opened on January 19, 2019. The project is implemented by the Ministry of Regional Development and Infrastructure of Georgia. This 7,5 km long cable car in the region with 111 gondola links Georgia's Stepantsminda region to Gudauri and creates a new cluster. It serves 2800 visitors per hour. In addition, the new cableway of Kobi-Gudauri will allow locals to move safely during heavy snowfall and will solve problems related to blocking the road during the bad weather conditions, which is frequent in Kazbegi region due to geographical location. The rope will facilitate the development of tourism infrastructure creating additional jobs for locals.

გარემოსდაცვითი

ზელამხელვლოზის დარღვამენბი

ანონმდებლოზის დარღვამენბი სბახისბიან 2018 წელი

2018

გამოვლინდა გარემოსდაცვითი კანონმდებლოზის დარღვევის 7012 ფაქტი. მათ შორის:

- ▶ ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის - 6520 ფაქტი;
- ▶ სისხლის სამართლის ნიშნების მქონე - 492 ფაქტი, რომელიც შემდგომი რეაგირებისთვის გადაეგზავნება საგამომძიებლო ორგანოებს.

საერთაღდარღვამენბი სბრუქბუნა

- ▶ უკანონო ტყითსარგებლოზის 1378 ფაქტი;
- ▶ ხე-ტყის ტრანსპორტირების წესების დარღვევის 1035 ფაქტი;

- ▶ წიღის კანონმდებლოზის დარღვევის 1139 ფაქტი;
- ▶ სახერხი სამქროს ტექნიკური რეგლამენტის მოთხოვნების დარღვევის 794 ფაქტი (მ.შ. უკანონო (არარეგისტრირებული) სახერხის გამოვლენის 169 ფაქტი);
- ▶ თევზჭერის წესების დარღვევის 345 ფაქტი;
- ▶ ნადიროზის წესების დარღვევის 224 ფაქტი;
- ▶ ნარჩენების მართვის კოდექსის დარღვევის 567 ფაქტი;
- ▶ წყლის კანონმდებლოზის დარღვევის 271 ფაქტი;
- ▶ მიწის კანონმდებლოზის დარღვევის 195 ფაქტი;
- ▶ ატმოსფერული ჰაერის კანონმდებლოზის დარღვევის 808 ფაქტი;
- ▶ ნებართვის პირობების დარღვევის/ნებართვის გარეშე საქმიანობის 85 ფაქტი;
- ▶ სხვა დარღვევები - 171 ფაქტი.

სახერხის ბაქნიური რეგლამენტის დარღვევის ფაქტები (2018 წ.)

რეგიონები	სახერხების ტექნიკური რეგლამენტის დარღვევა	მათ შორის: უკანონო (არარეგისტრირებული) სახერხების გამოვლენა
ცენტრალური აპარატი	7	4
ადმოსავლეთის რეგიონული სამმართველო	75	27
ქვემო ქართლის რეგიონული სამმართველო	18	8
კახეთის რეგიონული სამმართველო	57	12
სამცხე-ჯავახეთის რეგიონული სამმართველო	194	32
დასავლეთის რეგიონული სამმართველო	210	32
სამეგრელო-მემო სვანეთის სამმართველო	89	24
აჭარისა და გურიის რეგიონული სამმართველო	144	30
სულ, საქართველოში	794	169

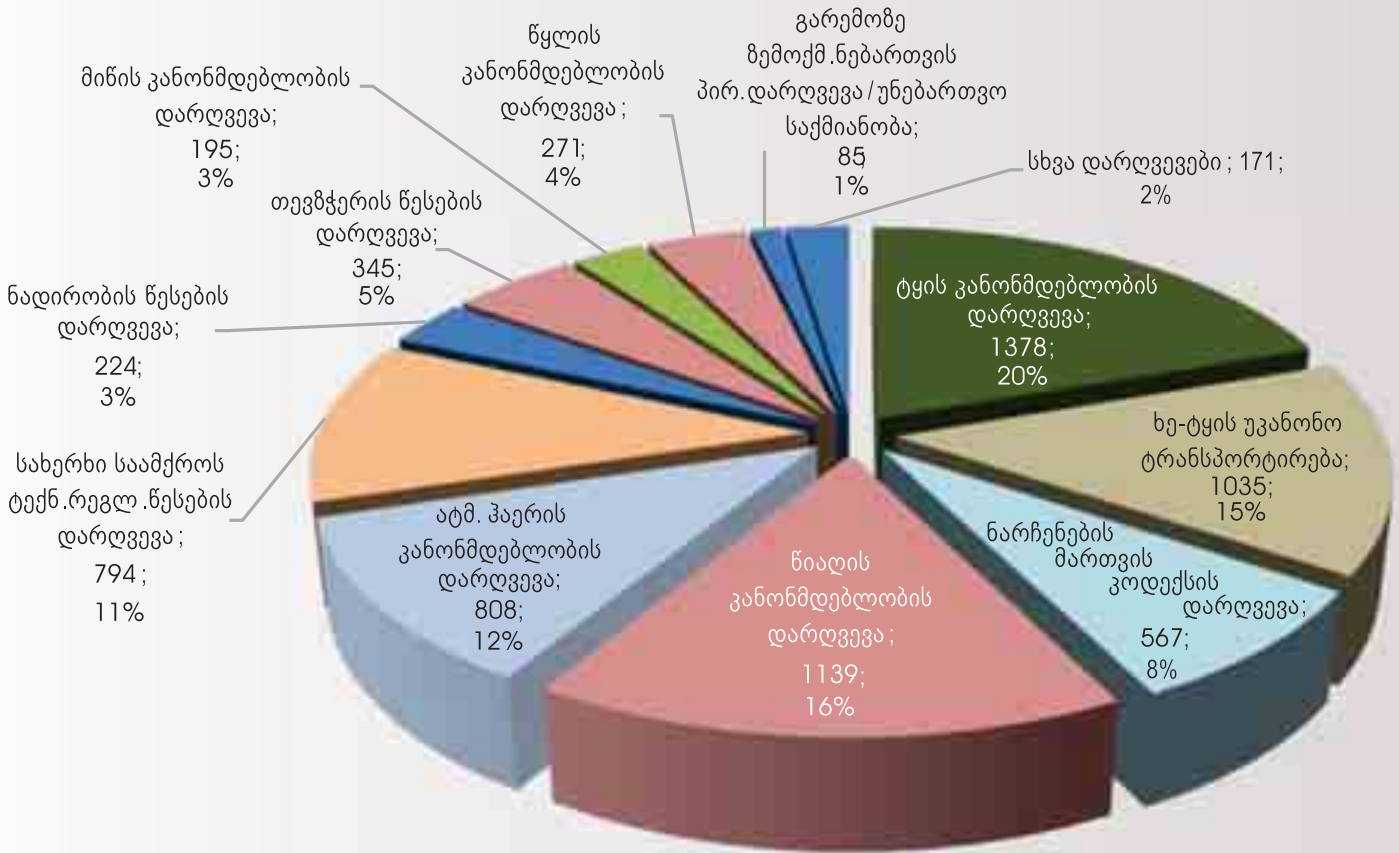
ცხელი ხაზი - 153

- ▶ 2421 შეტყობინება გარემოს დაცვის სფეროში სამართალდარღვევების თაობაზე, რომელბებეც ხორციელდება კანონმდებლოზით გათვალისწინებული რეაგირება.

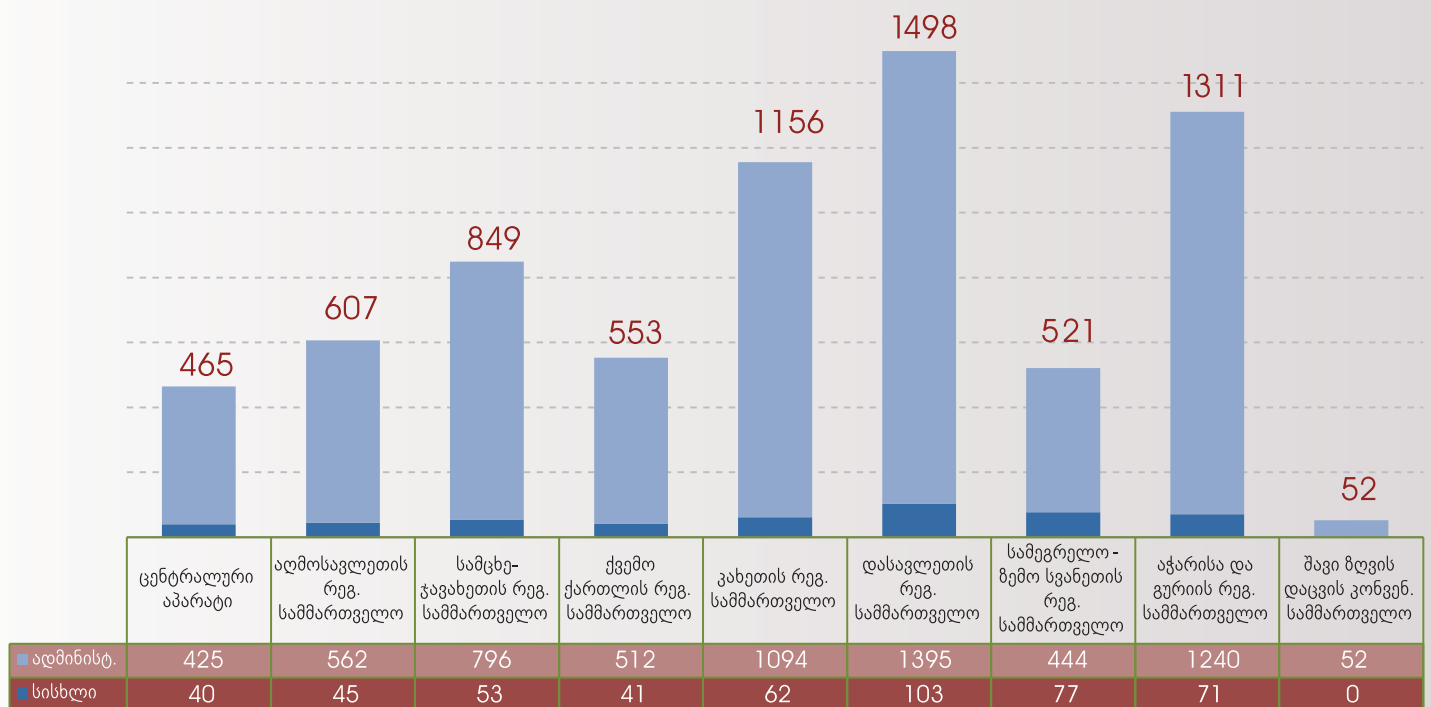
ჯარიმა ღა გარემოსტვის მიყენებული ზიანი

- ▶ ჯარიმა - 3 616 100 ლარი.
- ▶ გარემოსტვის მიყენებული ზიანი - 998 1747,26 ლარი.

დიაგრამა 3. სამართალდარღვევათა სტრუქტურა, 2018 წ.

დიაგრამა 1. გარემოსდაცვითი ანონმდებლობის დარღვევების გამოვლენა რეგიონების მიხედვით, 2018 წ.

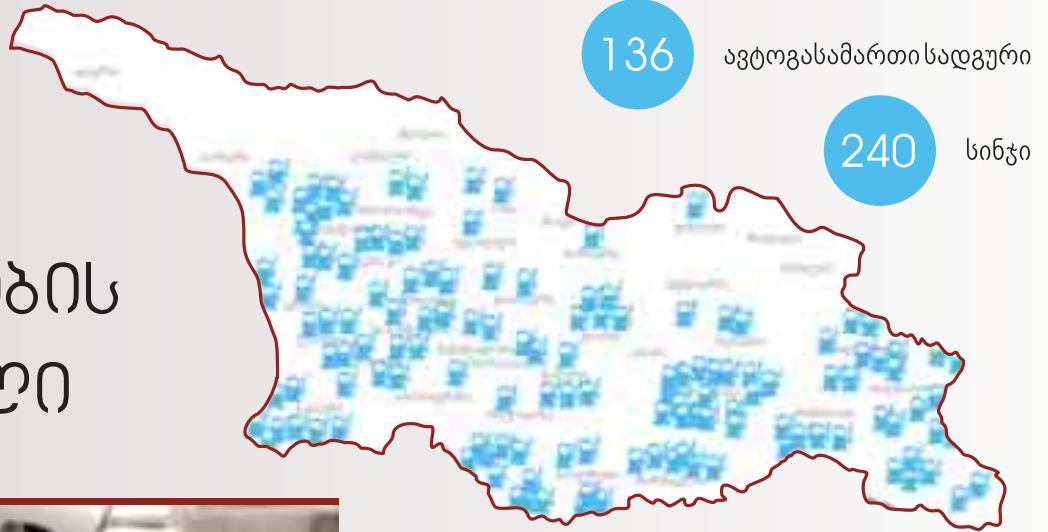
ველური ბუნება

2018 წლის დეკემბერში, გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტის უფლებამოსილი თანამშრომლების მიერ, როგორც თბილისში, ასევე რეგიონებში არსებული შერჩევითი წესით განსაზღვრული 136 ბენზინგასამართი სადგურიდან აღებული იქნა 240 ერთეული სხვადასხვა მარკის საავტომობილო ბენზინის სინჯი, მათში ტყვიის შემცველობის განსაზღვრის მიზნით.

აღებული სინჯები საანალიზოდ გადაიგზავნა საერ-

თაშორისო აკრედიტაციის მქონე შპს „სჯს ჯორჯია“-ს კუთვნილ ლაბორატორიაში. ჩატარებული კვლევის შედეგად დადგინდა, რომ თითოეულ საანალიზო ნიმუშში ტყვიის შემცველობა შეადგენს $<0,0025$ გ/ლ, რაც არ აღემატება "საავტომობილო ბენზინის ხარისხობრივი ნორმების შესახებ" საქართველოს მთავრობის 2004 წლის 31 დეკემბრის №124 დადგენილებით განსაზღვრულ ნორმას (2012 წლის 1 იანვრიდან ტყვიის შემცველობა - არაუმეტეს 0,005 გ/ლ).

ბენზინში ტყვიის შემცველობის ქონტროლი

1 მარტიდან

გალაფრენ ფრინველებზე
ნადირობა აკრძალულია

გალაფრენ ფრინველებზე
ნადირობის სეზონი

28 თებერვალს
სრულდება

დაცული ტერიტორიები

„ს-ე ი-ქმნება დაუზიჩყარი მოკონებები“

Protected Areas

ნატურალისტის თვლით დანახული ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები

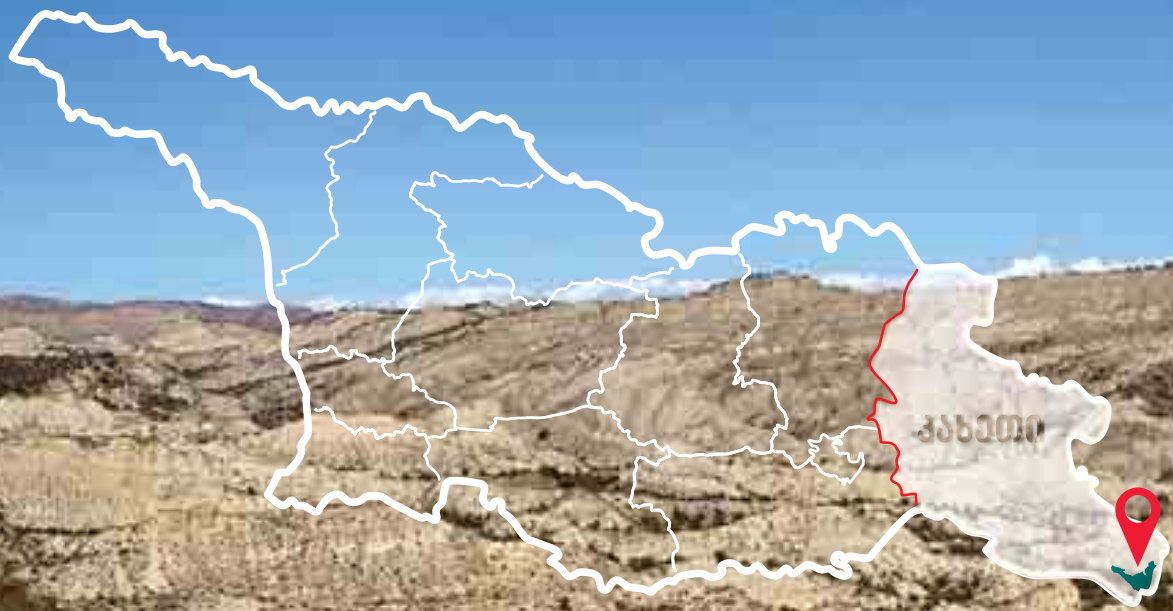
WWW.APA.GE

დაცული ტერიტორიების სააგენტო
AGENCY OF PROTECTED AREAS

მოგზაურობა ვაშლოვანის დაცულ ტერიტორიებზე

ვაშლოვნის დაცული ტერიტორიები გამორჩეული და უნიკალური ადგილია, რომლის მსგავსაც მთელს საქართველოში ვერ ნახავთ. აქაური ლანდშაფტები თითოეულ თქვენგანს ნამდვილად მოგაგონებთ აფრიკას, მაგრამ სინამდვილეში ეს „ჯალოსური სამყარო“ ჩვენი სამშობლო, საქართველოა. ნახევარუდაბნო და უდაბნო, წყნარი და მშვიდი, ერთი შეხედვით, მიძინებული დედამიწა, მაგრამ, ამავდროულად, სიცოცხლით სავსე, ულამაზესი ხედებით, ბუნების ძეგლებით, ფლორისა და ფაუნის უნიკალური წარმომადგენლებით მდიდარი ტერიტორია - ეს ვაშლოვანია.

საქართველოს უკიდურეს აღმოსავლეთით, დედოფლისწყაროს რაიონში მდებარე ვაშლოვნის ნაკრძალი პირველი ნახვისთანავე წარუშლელ შთაბეჭდილებას დატოვებს. აქ თქვენ სოფელ კასრისწყლის გავლით მოხვდებით და ნაკრძალს მანამ ვერ დაინახავთ, სანამ მის საზღვრებს არ გადაკვეთთ. ვაშლოვანში შესვლისთანავე თქვენს თვალწინ გადაიშლება ულამაზესი

ტორიაზე რელიეფის ფორმებისა და მცენარეული საფარის ასეთი სწრაფი მიმოცვლა სხვაგან არსად გვხვდება. კიდევ უფრო დიდ აღტაცებას იწვევს ის ფაქტი, რომ ვაშლოვანი კახეთის ორ მთავარ მდინარეს, ალაზნსა და იორს, შორის არის მოქცეული და, მიუხედავად ამისა, ის მაინც ასეთი ხრიოკი და უწყლო ადგილია. თუმცა, ტერიტორია მდიდარია მინისქვეშა, ე.წ. გრუნტის წყლებით. სწორედ ამიტომ ვაშლოვანს დაფარული წყლის სამეფოც შეგვიძლია ვუწოდოთ.

ვაშლოვნის ბუნებრივი ეკოსისტემები, ლანდშაფტები და ბიომრავალფეროვნება უნიკალური და განსაკუთრებულია. შესაბამისად, მათ დაცვა და შენარჩუნება სჭირდებოდა. სწორედ ამიტომ 1935 წელს, დიდი ქართველი მეცნიერების, ნიკო კვეციხელისა და ვასილ გულისაშვილის ინიციატივით, ამ ტერიტორიაზე სახელმწიფო ნაკრძალი დაარსდა. 2003 წელს, დაცული ტერიტორიის გაფართოების მიზნით, ნაკრძალს ეროვნული პარკიც შეემატა, რომლის ფარგლებშიც მოექცა სამი ბუნების

სანახაობა და მიხვდებით, რომ სრულიად სხვა, ახალ სამყაროში აღმოჩნდით. იგი ყოველმხრივ უნიკალური დაცული ტერიტორიაა, როგორც სამეცნიერო, ასევე ეკოტურისტული თვალსაზრისით. ზოგადად, ასეთი გამაღიანი სივრცეები, ვინრო ხეობებით დასერილი რელიეფი (ე.წ. „ბედლენდები“), ალესილები (ციცაბო და შიშველ ფერდობებს ჰქვია) და ხმელეთის მცირე ტერი-

ძეგლი - ალაზნის ჭალები („კაკლის ყურე“), არწივის ხეობა და „ტახტი-ტეფას“ ტალახის ვულკანები. საერთო ფართობმა კი 35 067,5 ჰექტარი შეადგინა. მკაცრი კლიმატური პირობები არ უნდა იყოს შემაფერხებელი ფაქტორი ნაკრძალში სტუმრობისათვის, რადგანაც სადაც ერთი შეხედვით მხოლოდ ცხელი და გავარვარებული მიწაა, სინამდვილეში სიცოცხლე ნამდვილად სასწაუ-

წაულებს ახდენს. სამოგზაუროდ იდეალური დრო გაზაფხული და შემოდგომაა. ახლა კი, მოდი, ერთად ვნახოთ, თუ რა თვალწარმტაცი სანახაობა გელოდებათ ვაშლოვანში.

ცივი ზამთრისა და ცინვების შემდეგ ვაშლოვანში ბედნიერება და სიხარული ისადგურებს. მაშინ, როდესაც აღმოსავლეთ კავკასიონის ქედები ჯერ კიდევ თოვლით არის დაფარული, აქ უკვე გაზაფხული და სიმწვანე იწყებს ფეხის მოკიდებას. ყოველი დილა იწყება ჩიტების ჭიკჭიკით, ხოლო მინიდან ნელ-ნელა ლამაზი ყვავილები ამოყოფენ თავს. გაზაფხულის დადგომას მოასწავებენ აყვავებული საკმლის ხეები, რომელთა დანახვაც ნაკრძალში შესვლისთანავეა შესაძლებელი. საკმლის ხის ტყეები უმთავრესი კომპონენტია, რითაც ვაშლოვანი ფასობს, რადგანაც ის უიშვიათესი მცენარეა და, საბედნიეროდ, ის აქ ძალიან კარგადაა შემონახული. ეს ხეები ერთმანეთისგან 15-20 მეტრით არის დაშორებული, მსგავსი განლაგება და მისი წითელი შეფერილობის

მრგვალი ნაყოფი გარეგნულად ვაშლის ბაღს მოგაგონებთ. ტერიტორიის ტოპონიმიკაც, ვაშლოვანი, სწორედ აქედან უნდა მომდინარეობდეს. საკმლის ხშირი სტუმარია გარეული ღორი, რომელიც მსუნაგად შეექცევა მის ცხიმიან ნაყოფს, თუმცა აქ სხვა ცხოველებსაც შეხვდებით, მათ შორის სხვადასხვა ფრინველსა და მტაცებლებს: მგელს, დათვსა და მელას. ნათელ ტყეს ამდიდრებს ფართოდ გაშლილი აკაკის ხეც. მათთან ერთად თქვენს ყურადღებას აუცილებლად მიიპყრობს ღვიაც. ეს მარადმწვანე მცენარე წელიწადის ნებისმიერ დროს შემოგვეგებებათ და თავისი სურნელებით მოგაჭადოვებთ. მისი მშვენიერებით მორთული ვაშლოვანი კი, კიდევ უფრო მეტსილამაზეს იძენს.

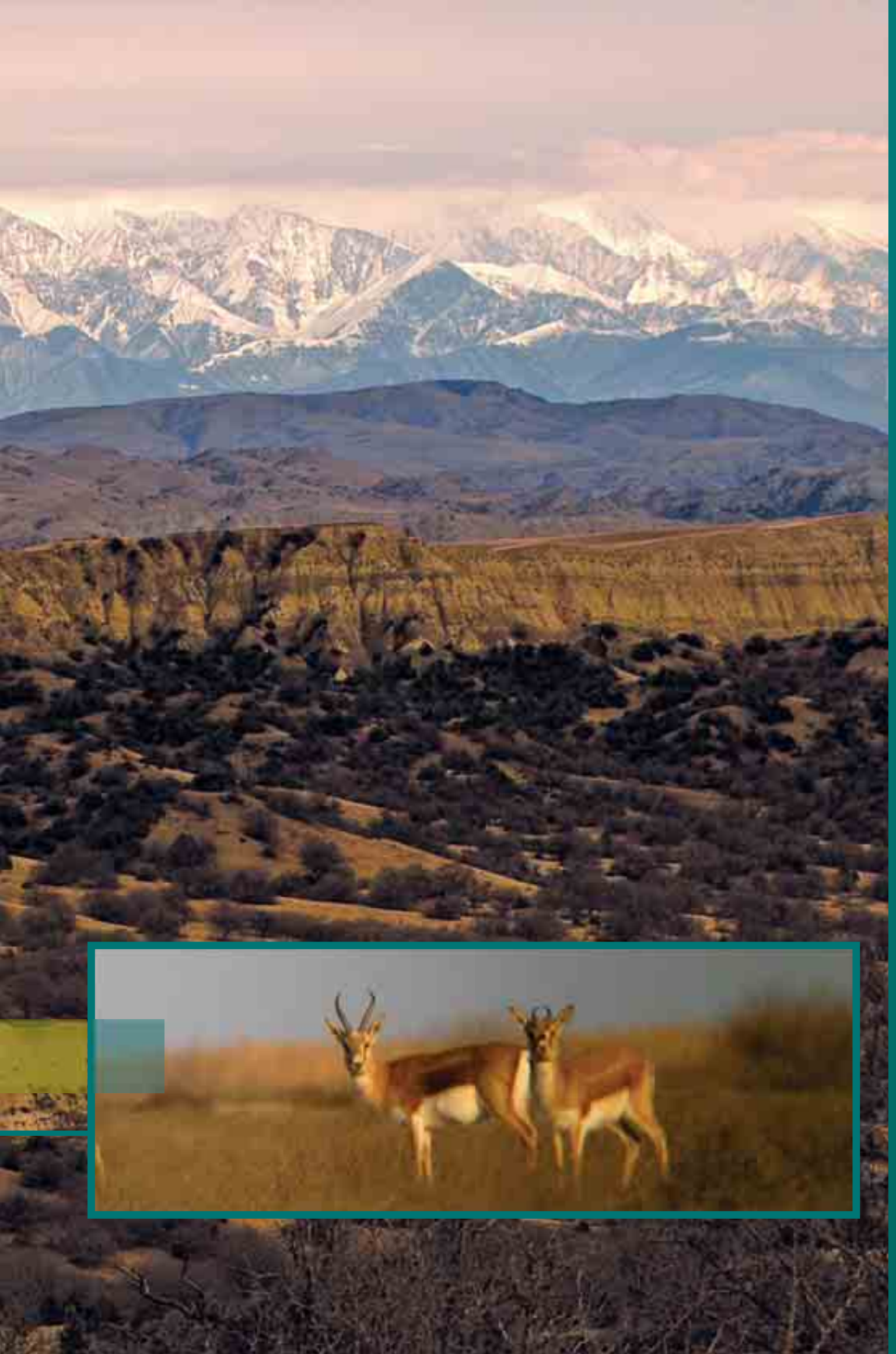

ვაშლოვნის ბილიკები დაუეინყარ თავგადასავლებს გპირდებათ. რაც უფრო ღრმად შეხვალთ ნაკრძალის ტერიტორიაზე, სილამაზეს მისტიკური ელემენტებიც შემოეპარება. ერთ-ერთი ყველაზე გამორჩეული ადგილი გახლავთ „დათვისხევი.“ ის, რაც ჩვენ უდაბნო და ხრიოკი ადგილი გვეგონა, ადრე თურმე ზღვით ყოფილა დაფარული, რასაც ნათლად მოწმობს კლდეში განმარხებული ნიჟარები. თვალწარმტაცია სანახაობა შოკისმომგვრელი და საკამოდ მოულოდნელია პირველად ჩასული დამთვალეირებლებისათვის, თუმცა ეს რეალობაა და ამ უწყლო სამყაროში ორი მილიონი წლის წინანდელ მოლუსკების ნიჟარებსაც დაუმკვიდრებიათ თავი.

ზოგადად, „დათვისხევი“ მრავლისმომცველი ადგილია. იგი ერთ-ერთი იმ იშვიათთაგანია, სადაც მიწისქვეშა წყალი გარეთ გამოედინება. ამას გარდა, ის საკამოდ მიმზიდველია გეოლოგებისა და არქეოლოგებისთვის. ერთ-ერთ კლდეზე თქვენ შეხვდებით პრეისტორიული ხანის სამხრეთული სპილოს ძვლების ნამარხებს. „დათვისხევი“ გადაადგილებისას აუცილებლად უნდა მიაქციოთ ყურადღება კურდღლის, მაჩვის, ლელიანის კატის, ფოცხვერის, ტურის, მგლისა და სხვა ცხოველების ნაკვალევს. ეს ხეობა გრძელ პერგამენტს ჰგავს, რომელზეც აქაურობის ისტორიაა დანერგილი - თქვენ ადვილად ამოიცნობთ და, მეტიც, შეძლებთ ცხადად წარმოიდგინოთ, თუ რომელმა ცხოველმა რა მიმართულებით გაიარა გზა. ეს ადგილები ზედგამოჭრილია დაკვირვებული და ცნობისმოყვარე ადამიანებისათვის.

„დათვისხევიდან“ პანტიშარას ხეობისკენ გადავინაცვლოთ, სადაც მორიგი შთამბეჭდავი სანახაობა გველის. მასშტაბური ტექტონიკა და მიწის პირამიდები, ეს პანტიშარის ხეობის ალესილებია. მსგავსი ტიპის კლდეებს უხვად შეხვდებით ვაშლოვნის უდაბნოში. ალესილები ციცაბო და შიშველ ფერდობებს ეწოდება, რომლებიც ეროზიის შედეგად არის მიღებული. პანტიშარას ხეობაში ისინი მაინც განსაკუთრებულია, რადგანაც აქ შეხვდებით ხეობის მთავარ მშვენიერებას - „მერცხლების ქალაქს.“ შორიდან ეს ადგილი ვარძიას, კლდეში ნაკვეთ ქალაქს მოგაგონებთ, თუმცა სინამდვილეში ეს პატარ-პატარა „გამოქვაბულები“ ერთმანეთთან მჭიდროდ განლაგებული მერცხლების ბუდეებია. ისინი დიდი მოთმინებით ელოდებიან გაზაფხულის პირველი დღეების მოსვლასა და საყვარელი ფრინველების დაბრუნებას. თოვლის დადნობასა და ცივი ზამთრის დასრულებას კი თბილი ქვეყნებიდან მოფრენილი მერცხლების ურთულური გვამცნობს. მათ წყვილწყვილად მონავარდე კაკბებიც ეგვებებიან. მშრალი ხეები კაკბების საყვარელ ადგილს წარმოადგენს, ამიტომაც მათი კაკბის ხმა გამუდმებით ისმის ნაკრძალის ტერიტორიაზე.

პანტიმარას ხეობას არა მარტო ბუნებრივი, არამედ ისტორიული მნიშვნელობაც გააჩნია. იქიდან გამომდინარე, რომ იგი საქართველოს საზღვართან მდებარეობს, საქართველოში მტრების უმრავლესობა სწორედ ამ ხეობის გავლით შემოდის. განსაკუთრებით აღსანიშნავია სპარსელთა შემოსევები, მეტიც ფერეიდანში გადასახლებული ქართველებიც სწორედ ამ ხეობაზე გაატარეს. დიდი წმინდანი და დედოფალი ქეთევან წამებული ამ გზით წაიყვანეს ირანში. ერთ-ერთი გადმოცემის თანახმად, ქეთევან დედოფალმა საქართველოში თავისი უკანასკნელი ღამე შავი მთის დედათა მონასტერში გაატარა, რომელიც ვაშლოვნის ტერიტორიაზე მდებარეობდა.

ვაშლოვნის ეროვნული პარკი ისტორიულ-კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებით საკმაოდ მდიდარია. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, აღმოსავლეთიდან შემოჭრილი მტერი ამ ტერიტორიების გავლით შემოდის საქართველოში. შესაბამისად, აქ მრავლად იყო საფორტიფიკაციო ნაგებობები, მათ შორის დღესაც გვხვდება სამუხის V ს-ის ციხე-ქალაქის ნანგრევები, პან-

ტიმარასა და მიჯნის ყურის ხეობების საგუმაგოები. ყველაზე გამორჩეულ და უნიკალურ ნაგებობას კი წარმოადგენს ხორნაბუჯის ციხესიმაგრე. მისი დაარსება IV საუკუნეში მეფე ბაკურის სახელთანაა დაკავშირებული. მოგვიანებით აქ ვახტანგ გორგასალმა საეპისკოპოსო კათედრალი დაარსა და ციხე-ქალაქი თავის შვილს, დარჩი I უჯარმელს საუფლისწულოდ გადასცა. ცად ატყორცნილი ხორნაბუჯი ყოველთვის იყო საქართველოს სტრატეგიული დასაყრდენი ობიექტი. აქ საქალაქო ცხოვრების აღორძინება მეთორმეტე საუკუნიდან დაიწყო, ამიტომაც ხშირად მას „თამარის ციხედაც“ მოიხსენიებენ. შთამბეჭდავი ხორნაბუჯი წარუშლელ კვალს ტოვებს აქ მოხვედრილ ადამიანებზე. ამაზე ისიც მიუთითებს, რომ იგი არაერთ ხელოვანს მოუხსენიებია თავიანთ ნაშრომებში, მათ შორის - დიდ ფრანგ მწერალს ალექსანდრე დიუმას. ცნობილი ფაქტია, რომ მიხაი ზიჩმა შოთა რუსთაველის უკვდავი პოემის, „ვეფხისტყაოსნის“, დასურათებისას აუღებელი ქაჯეთის ციხის პროტოტიპად სწორედ ხორნაბუჯი გამოიყენა.

ხორნაბუჯის ციხე-სიმაგრესთან ახლოს ნახავთ წმ. ელია თეზბიტელის სახელობის ტაძარს, რომელიც ასევე ელიას სახელობის მთაზე, 60 მეტრის სიმაღლეზე მდებარეობს. იგი მცხეთე საუკუნეში აშენდა, თუმცა, სამწუხაროდ, მტერთა შემოსევების შედეგად განადგურდა. ადრე აქ ციხეც ყოფილა აშენებული. ზუსტად როდის დაინგრა და განადგურდა ეს ტაძარი, არ ვიცით, თუმცა 2005 წელს პატრიარქის ლოცვა-კურთხევით იმავე ადგილას ახალი ტაძარი აშენდა. ვაშლოვნის ტერიტორიაზე შეხვდებით ძველ ნამოსახლარებსაც, ელდარის დაბლობზე მდებარეობდა ხორანთის დასახლება. ნამოსახლარი ნახევარუდაბნოში მდებარეობს და ის კლდეებით არის გარშემორტყმული. იგი ვაშლოვნის ერთ-ერთი ყველაზე იდუმალი ადგილია.

ისტორიულ-კულტურული ექსკურსიის შემდეგ

დავბრუნდით ბუნების წიაღში და იქ განვაგრძოთ დაფარული საიღუმლოეების ძიება. ტახტი-თეფა ალბათ ყველაზე უჩვეულო ადგილია მთელს საქართველოში. თუკი აქამდე ნანახი აფრიკულ სავანას მოგაგონებდათ, ამჯერად თქვენ თავს სხვა პლანეტაზე ამოყოფთ. შეუძლებელია იმის სიტყვებით გადმოცემა, რაც ამ მოთეთრობრტყელთხემიან ბორცვზე დაგხვდებათ. ტალახოვანი ვულკანი, რომელიც გამუდმებით თუხთუხებს და ფეთქავს, სამკურნალო თვისებებით გამოირჩევა. საინტერესოა, რომ აქ გადმოსულ მასას ხშირად ბუნებრივი აირი და ნავთობიც მოჰყვება, გრუნტის წყალი ერევა მათ და მიღებული ცხელი ტალახი შედარებით სუსტ მინასთან ამოხეთქავს. ეს არის გამაოგნებელი ადგილი, რომელიც ყველამ საკუთარი თვალით უნდა იხილოთ და იამაყოთ, რომ ის საქართველოს ნაწილია.

ტახტი-თეფას ტალახების ნახვის შემდეგ ძნელია რამემ გაგაკვირვოთ, მაგრამ ვაშლოვანი ამას მაინც ახერხებს. უსახელოს უღელტეხილიდან თქვენს თვალ-ნინ გადაშლილი ხედი იდეალურად დაგანახებთ თუ რამხელა საგანძურია ქიზიყში არსებული დაცული ტერიტორიები. ვინრო ხეობებით დასერილი რელიეფი ანუ ე.წ „ბედლენდები“ ეგზოგენური პროცესების შედეგად ქვიშნარ-თიხნარებშია გამოშუშავებული. აქვე გვხვდება ფსევდოკასტებით შექმნილი კარსტული ძაბრები და სვეტები, რომლებიც ამაყად ჩამწკრივებულ კოშკებს მოგაგონებენ. უსახელოდან გზა მიემართება მიწის ყურისაკენ, სადაც დაშვებულია სპორტული თევზაობა. ამ ყურეში თევზების სხვადასხვა წარმომადგენელს შეხვდებით, მათ შორის მრავლად არის კალმახი.

არწივის ხეობა ვაშლოვნის ერთ-ერთ ბუნების ძეგლს წარმოადგენს, სადაც კირქვული წარმოშობის კლდეები ზღაპრულ კანიონს ქმნიან. ეს ხეობა მტაცებელი ფრინველების საბუდარია. მალლა ცაში ნადავლს ეძებენ სვაგები, ქორები, არწივები და სხვა. შეხვდებით შავ ყარყატსაც. ამ ადგილებიდან ულამაზესი ხედი იშლება ალაზნის ველზე. ფართოდ გაშლილ ვაკეებში იოლად შესამჩნევია ნახევარკუნძულის ფორმის მქონე მდინარეში შეჭრილი „კაკლის ყურე.“ საქართველოში მხოლოდ ამ ყურეშია კაკლის ბუნებრივი ვრცელი ჰაბიტატი, სახელწოდება „კაკლის ყურე“ აქედან უნდა მომდინარეობდეს.

უდაბნოზე საუბრისას გვერდს ვერ ავუვლით ქვეწარმავლებსაც. ვაშლოვნის სიმშვიდეს იცავენ გიურ-

ზები, ასევე შეხვდებით სხვა სახეობის გველებსაც, ხმელთაშუაზღვის კუს, ხვლიკს, გრძელფეხა სცინკს და სხვა. რაც შეეხება ძუძუმწოვრებს, აქ მათი 46 სახეობა ბინადრობს. ნაკრძალში დანავარდობდნენ ქურციკები, ჩვენთვის უფრო ცნობილი, როგორც ჭეირანი. სამწუხაროდ, დღეს მათი რიცხვი საგრძნობლად შემცირებულია, თუმცა აქტიურად მიმდინარეობს მათი ხელოვნურად განაშენიანების პროცესი. მეცნიერებს დიდი იმედი აქვთ, რომ ვაშლოვანში ჯერ კიდევ არის ზოლებიანი აფთრის გამოჩენის შანსი. იგი „წითელი ნუსხის“ სიაშია შეტანილი. ბოლოს კი აუცილებლად უნდა ვახსენოთ ტყის ყველაზე იდუმალი და მედიდური წარმომადგენელი ჭიქი, იგივე ლეოპარდი. ლეოპარდი საქართველოში დიდი ხნის მანძილზე ითვლებოდა გადაშენებულად, თუმცა ერთ-ერთი ექსპედიციის დროს მკვლევარებმა სენსაციური აღმოჩენა გააკეთეს, ვაშლოვანში ფოტო-ხაფანგების საშუალებით დააფიქსირეს იგი. მისი ნახვით აღფრთოვანებულმა საზოგადოებამ მას სახელიც კი შეურჩია. ჭიქი „ნოეს“ გამოჩენა კიდევ ერთხელ ადასტურებს, რომ ვაშლოვანი ჯადოსნური და ზღაპრული სამყაროა, სადაც სიცოცხლე ჩქეფს და ხარობს.

თავისუფლებითა და მრავალი დაფარული საიდუმლოებით მოცული ვაშლოვანი ნამდვილი სამოთხეა დედამიწაზე, რომლის სიტყვებით სრულად გადმოცემა შეუძლებელია. სწორედ ამიტომ თითოეული თქვენგანი აუცილებლად უნდა ესტუმროთ მას. ვაშლოვნის დაცულ ტერიტორიებზე გამოგნებელი, ჯადოსნური და დაუვიწყარი თავგადასავლების სამყარო გელოდებათ.

დაბატებითი ინფორმაცია:

- ტურები ხორციელდება მთელი წლის განმავლობაში, აქტიური სეზონი კი მაისიდან ნოემბრის ჩათვლით გრძელდება
- ფრინველებზე დაკვირვებისათვის საუკეთესო პერიოდია გაზაფხული (აპრილი) და შემოდგომა (ოქტომბერი-ნოემბერი).
- სპორტულ-სამოყვარულო თევზაობისათვის საუკეთესო პერიოდია აპრილიდან ივლისის ბოლომდე.
- მცენარეთა ენდემური სახეობების (ქართული ზამბახი, ეიხლერის ტიტა, ველის იორდასალაში და სხვ.) ყვავი-

- ლობის პერიოდია აპრილიდან მაისის ბოლომდე.
- საკმლის ხის ნაყოფის მწიფობა და თრიმლის ფოთლების შეფერილობის ცვლილება გრძელდება სექტემბრიდან ნოემბრის ჩათვლით.
- საზღვრისპირა ტერიტორიაზე - მიწისყურე, ტახტი-თეფასა და კაკლის ყურეში გადაადგილებისათვის აუცილებელია რეგისტრაციის გავლა ვაშლოვნის დაცული ტერიტორიების ვიზიტორთა ცენტრში (ქ. დედოფლისწყარო, ბარათაშვილის ქ. N 5), რისთვისაც თან იქონიეთ პირადობის დამადასტურებელი დოკუმენტი

ადგილზე შავიძლიათ იჭირათ: კარავი; საძილე ტომარა; პარალონი; ზურგჩანთა; ჭოგრითი; საკარვე ადგილი.

მიკროავტობუსები და დოფლისწყაროს მიმართულებით გადიან:

ორთაჭალის ავტოსადგურიდან (მის.; ორთაჭალა, გულუას ქ.); მეტრო „ისნის“ მიმდებარე ტერიტორიიდან.
8:30-დან - 16:30-მდე (ყოველ ერთ საათში).

„Unforgettable memories are created here“

Vashlovani Protected Areas seen by naturalists

Eng

Vashlovani Protected Areas is located in the extreme eastern part of the Dedoplistskaro district. It includes Vashlovani Nature Reserve, National Park and 3 Natural Monuments – Eagle Gorge, Takhti-Tepa Mud Volcanoes and Kakliskure Alazani floodplain forest. Its area includes Pantishara-Vashlovani massive, whose height is up to 300-600 meters above sea level. The name Vashlovani is derived from the natural similarity and disposition of pistachio and apple trees that leaves the association of the fruit garden. Its total area amounts to 35292 ha.

Administrative and visitors center of the national park is located in Dedoplistskaro. Exhibition and presentation hall is designed in administrative building, where visitors have the opportunity to become familiar with the specifics of protected areas, existing tariffs, safety rules and choose the desired travel route.

Vashlovani Protected Areas tourist trail network gives the possibility of hiking for one or several days. Paths are marked and well-arranged. Bungalows, picnic spots, and camping sites are arranged along the routes. Sites for setting up a fire are also allocated. National park offers hiking, geological, biking, photo, cultural and educational tours.

Please note that it is necessary to check-in in Visitors center before visiting the national park. Please have an identity card with you.

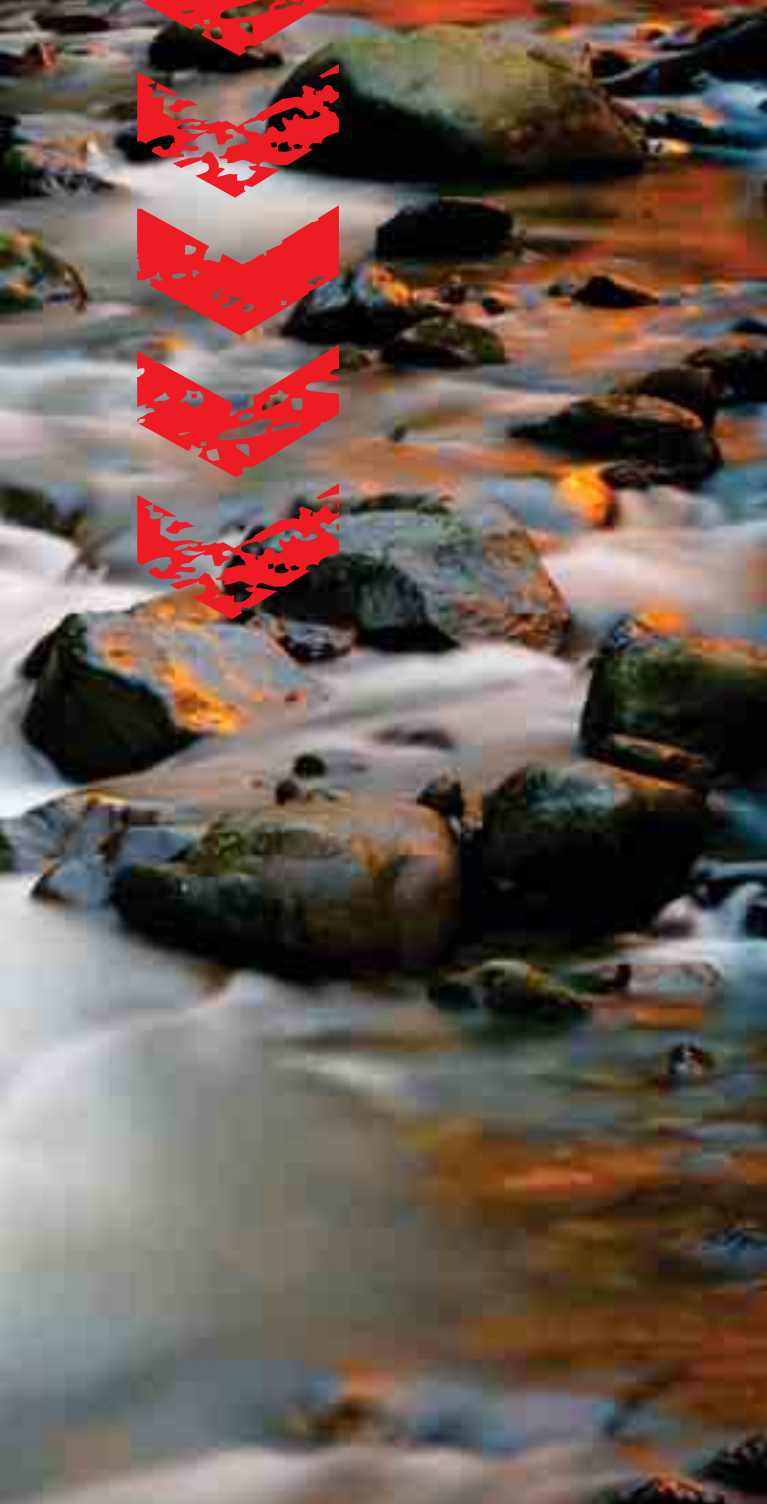
თურქი⁹მეო

tourism

5 808380

თუ რაღაც უნდა გიჩვენო
საქართველოში სურათები

საქართველოს მრავალფეროვანი ბუნებისა და კლიმატური პირობების წყალობით აქ შესაძლებელია როგორც სხვადასხვა უნიკალური სამკურნალო მინერალებით გამაჯანსაღებელი პროცედურების მიღება, ასევე სამკურნალო თვისებების მქონე ჰაერით გაჯანსაღება.

- ✓ მიუხედავად 69700 კვ.მ. ფართობისა, საქართველოში 103 სპა კურორტი, 2000-ზე მეტი მინერალური წყარო და 40-ზე მეტი დაცული ტერიტორიაა.
- ✓ ერთ-ერთი მთავარი სპა კურორტი დედაქალაქის ცენტრშია! თბილისის ბალნეოლოგიური კურორტი ფუნქციონირებს მთელი წლის განმავლობაში და შესაძლებელია უნიკალური გოგირდოვანი აბაზანების მიღება.
- ✓ დასვენება და რეკრეაცია:
 - გარე და დახურული აუზები;
 - საუნა და ფიტნეს ცენტრები;
 - სტადიონები, სპორტული დარბაზები და მოედნები;
 - აქტიური დასვენების საშუალება: ლაშქრობა, რაფტინგი, ველოტურები, ცხენით ჯირითი, გასეირნება პარაპლანით, ალპინიზმი, მთის ველოტურები, და სხვა მრავალი სპორტული თუ გამაჯანსაღებელი აქტივობა.
- ✓ აქ შეგიძლიათ გაჯანსაღდეთ სამკურნალო ტალახებით, მაგნიტური ქვიშებით, მინერალური წყლებით, მთის უნიკალური ჰავითა და სხვ.
- ✓ საქართველოს სპა კურორტები ყველასათვის ხელმისაწვდომია და მაღალი ხარისხის სერვისით გამოირჩევა.

ყველაფერი ეს ზღვის კლიმატთან, უნიკალურ კლინარიასთან, კულტურასა და ლეგენდარულ სტუმართმოყვარეობასთან ერთად განუმეორებელს გახდის თქვენს მოგზაურობას საქართველოში!

საირმე

ველური ბუნება

მსოფლიოში არცთუ ისე ბევრი ქვეყანაა, რომლებიც, ტერიტორიის სიდიდის გათვალისწინებით, საქართველოს მსგავსად განებივრებულია სხვადასხვა პროფილის მქონე კურორტებით. გეოგრაფიული მდებარეობა, რთული ტოპოგრაფია, შავი ზღვის სიახლოვე, მცენარეული საფარი - ეს ის ძირითადი ფაქტორებია, რომლებიც საქარ-

თველოს კურორტების სამკურნალო პროფილს განაპირობებს. ქვეყანაში 103 კურორტი, 182 საკურორტო ადგილი, 2000-ზე მეტი თერმული და მინერალური წყალია - ყოველივე ეს სამკურნალო და გამაჯანსაღებელი ტურიზმის განვითარებისთვის იდეალურ გარემოს ქმნის.

აბასთუმანი

წყალტუბო

საქართველოს კურორტებისა და საკურორტო ადგილების ერთ-ერთ მთავარ ფაქტორს წარმოადგენს მათი ჰავა. კლიმატური პირობები გამოირჩევა გამოხატული თერაპიული თვისებებით და გამოიყენება მრავალი პათოლოგიის სამკურნალოდ. კლიმატურ კურორტებს შორის დიდი პოპულარობით სარგებლობენ ისეთები, როგორებიცაა: ბაკურიანი, ბახმარო, მანგლისი, კოჯორი, წყნეთი, ცემი, აბასთუმანი და სხვა. ეს მიმართულებები აქტიურად გამოიყენება საოჯახო დასვენებისთვის, როგორც სასუნთქი გზების დაავადებების სამკურნალოდ, ასევე პროფილაქტიკის მიზნით.

ასევე მრავალფეროვანია ქვეყნის ჰიდრომინერალური რესურსები, რომელთა ქიმიური და ფიზიკური თავისებურებები მიანიშნებს ამ წყლების სამკურნალო თვისებებზე.

საქართველოს ბალნეოლოგიური კურორტების თერმული თუ მინერალური წყლები აქტიურად გამოიყენება საყრდენ-მამოძრავებელი აპარატის, გასტროენტეროლოგიური, კარდიოლოგიური, დერმატოლოგიური, ენდოკრინოლოგიური, გინეკოლოგიური და სხვა პროფილის დაავადებების სამკურნალოდ ბალნეოლოგიურ კურორტებს შორის გამოირჩევა თბილისი, ბორჯომი, წყალტუბო, საირმე, ნუნისი და სხვა.

ველური ბუნება

გარდა ზემოთ ჩამოთვლილი სამკურნალო ფაქტორებისა, საქართველოში ასევე ეფექტურად გამოიყენება სამკურნალო ტალახები - პელიოდები, რომლებსაც ძირითადად იყენებენ აპლიკაციებისა და აბაზანების სახით. სამკურნალო ტალახები საქართველოში კუმისსა და ახტალაშია.

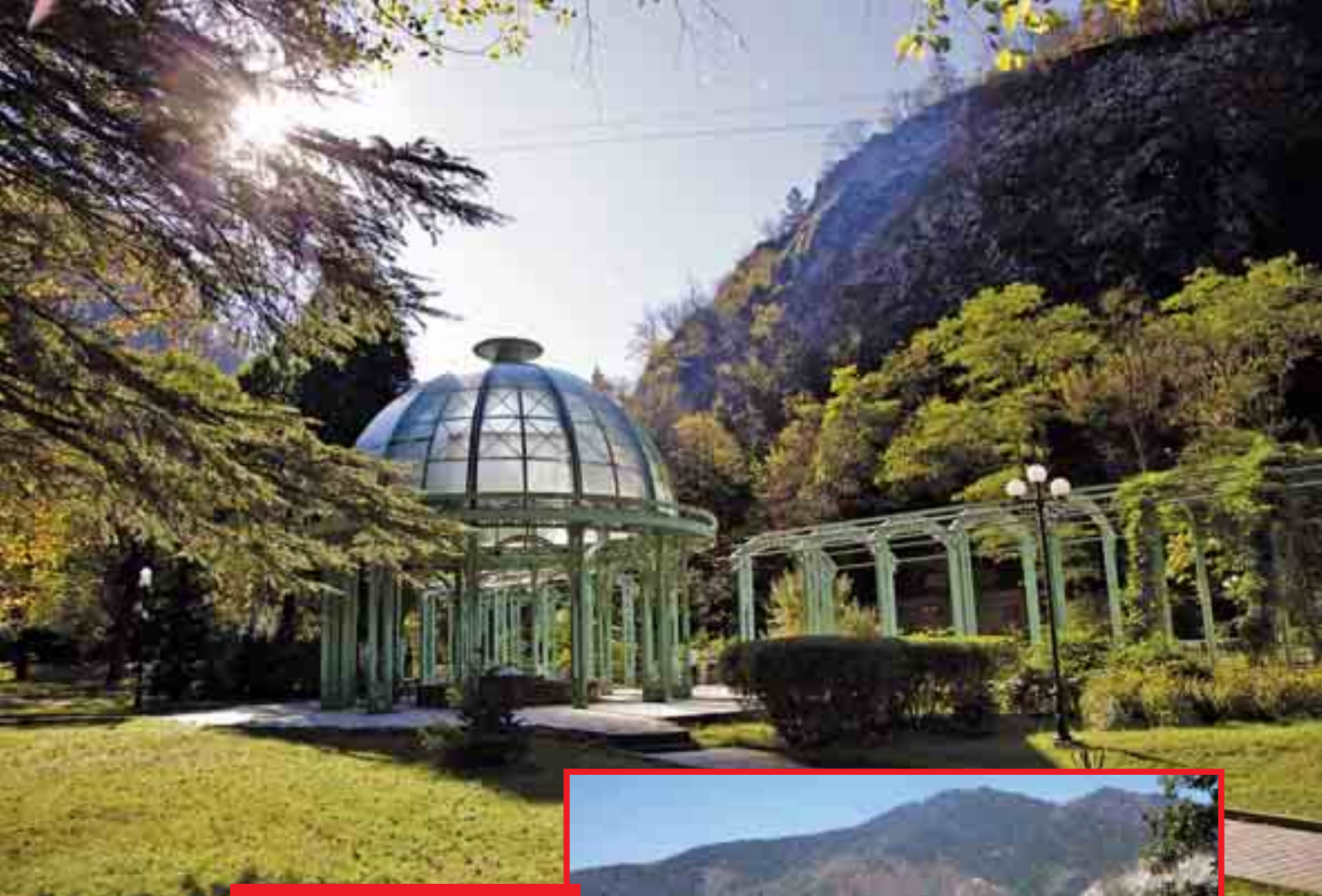
კიდევ ერთი სამკურნალო ფაქტორი, რომელიც მსოფლიოში მხოლოდ რამდენიმე ადგილას არსებობს, სამ-

კურნალო მაგნიტური ქვიშაა, რომელიც ურეკი-შეკვეთილი-გრიგოლეთის სანაპირო ზოლზე გვხვდება. იგი სხვადასხვა, მათ შორის ქრონიკული დაავადებების სამკურნალოდ გამოიყენება.

საქართველოს თავისი მდიდარი და მრავალფეროვანი კურორტებით თავისუფლად შეუძლია კონკურენცია გაუწიოს მსოფლიოს წამყვან გამაჯანსაღებელ კურორტებს.

ურეკი

ბორჯომი

Eng

Georgia with its abundant and diverse thermal and mineral waters and curative mud deposits can easily rival with the world's leading health and wellness destinations.

Thanks to its location, rugged topography and diversity of greenery, the climate of the country is essentially variable. This is the main underlying factor of the availability of different types of health resorts of which wellness and spa destinations are of paramount importance.

There are up to 2 000 mineral and thermal springs found throughout the country. Georgia has a profound history and tradition of putting them to use. Various diseases can be prevented and cured with the help of mineral waters: disturbance of metabolism, locomotive system disorder, cardio vascular system disease, nervous system disorder, gynecological, urological, dermatologic and endocrine diseases – these are just few to name that can be cured at Georgian resorts. Besides the thermal and mineral waters exceptionally high value should be placed on muds – peloids that can be found in few areas of the country. They are mostly used for treating various chronically inflammation diseases.

Recover your health at Georgian health and wellness resorts that will also help you relax and forget a daily routine. Besides medical treatment, Georgian resorts offer their visitors a wide range of tourist activities making your stay there even more memorable.

კრწანისის პარკი თუ ტყე-პარკი?

რეგამ ბეჟაშვილი

სსიპ „ველური ბუნების ეროვნული სააგენტო“

ჩვენი საზოგადოების სხვადასხვა წრეებში ამ ბოლო დროს ბევრს მსჯელობენ კრწანისის ყოფილი ტყე-პარკის აღდგენაზე. საუბრობენ ინვესტორების მოძიებასა და შემდგომ ტყე-პარკის ტერიტორიაზე ულტრათანამედროვე ურბანული პარკის აშენებაზე, სადაც განთავსდება უამრავი ულამაზესი დეკორატიული სკვერი, დაირგვება ათასგვარი დეკორატიულად ფორმირებული იმპორტული და ეგზოტი-

კური სახეობის ხემცენარე; დაიგება და მოიკირწყლება შიდა გზები და ბილიკები, აშენდება სპორტული მოედნები, ამფითეატრები და კინოთეატრები, ატრაქციონები და კომერციული ცენტრები, შეიძლება სასტუმრო და გასართობი დაწესებულებებიც, ეს ყოველივე კი მნიშვნელოვან შემოსავლებს მისცემს ბიზნესს... მაგრამ ეს აღარ იქნება ტყე-პარკი.

ტყე-პარკი
ღლეხ...

სხვასხვა
მიზანთა გამო
ტყე-პარკის
ტერიტორია
განახეზრებუღია

ტყე-პარკის ძირითადი განსხვავება თანამედროვე ურბანული პარკისგან შემდეგია: ადამიანის მუდმივი ჩარევა პარკის შექმნის შემდეგ მინიმალური ხდება. მცენარეთა უმრავლესობა ადგილობრივ ტყისშემქმნელ სახეობებს ეკუთვნის. ხელი ეწყობა მცენარეთა ბუნებრივ აღმოცენებას, ნარგავების სიმჭიდროვე უახლოვდება ტყისას. ხელი ეწყობა ორნიტოფაუნისა და წვრილი ძუძუმწოვრების პოპულაციებს. მართალია, ხდება ფრაგმენტული დეკორირება, მაგრამ უპირატესობა ენიჭება ადგილობრივ ტყისშემქმნელ და მარადმწვანე სახეობებს. გარკვეული ინფრასტრუქტურული ჩარევა ტყე-პარკშიც დაშვებულია, ოღონდ მშენებლობებისას თითქმის არ გამოიყენება რკინა-ბეტონის კონსტრუქციები, არამედ - მინა, ხე, ქვა და სხვა ბუნებრივი მასალები, გამართულია ველობილიკები და სპორტული სათევზაო ტბორები, ადგილობრივი სახეობების ფაუნის ზოობალები და სახეობათა დენდრო-ექსპოზიციები, ბუნებასთან დაკავშირებული სასწავლებლები, ტარდება გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლებისათვის განკუთვნილი ღონისძიებები და ა.შ. და, რაც მთავარია, ზოგადად ტყე-პარკი წარმოქმნის

ბევრად მეტ ჟანგბადს, ვიდრე თანამედროვე ურბანული პარკი.

მსხვილი ურბანული დასახლებების სიახლოვეს განლაგებული ტყე-პარკების მნიშვნელობა შეუფასებელია.

ფონიჭალა-ყარაჯალის მონაკვეთზე ორგანიზებული კრწანისის ტყე-პარკი, რომელსაც უდიდესი სარეკრეაციო დანიშნულება ჰქონდა არიდულ, ნახევრად უდაბნო ზონაში განთავსებული თბილისის სამხრეთ-აღმოსავლეთის ნაწილისა და ქ. რუსთავის მოსახლეობისთვის, აღემატებოდა 1200 ჰა-ს. დღეის მდგომარეობით, სხვადასხვა მიზეზთა გამო, ტყე-პარკის ტერიტორია განახევრებულია. უკვე წლებია არ მიმდინარეობს ჭალის ტყისა და ხელოვნური ნარგავების მოვლითი და სანიტარული ღონისძიებები, პერმანენტულად ხდება უკანონო ჭრა, ძოვება, დანაგვიანება, განადგურებულია ღობე, დაშლილია სხვადასხვა დანიშნულების შენობა-ნაგებობები, განადგურებულია პარკის კოლხური ხობბის პოპულაცია, მტკვარი-ალაზნის აუზის იქტიოფაუნა, რომელიც მოშენებული იყო 26-ჰამდე ფართის ხელოვნურ ტბორებში, ტბორების კასკადი დაჭაობებულია

ველური ბუნება

და წარმოადგენს მავნე მწერების გავრცელების მნიშვნელოვან კერას, გვაქვს სხვა ბუნებრივი რესურსების უკანონო მოპოვების ფაქტები მდ. მტკვარზე და ა. შ.

საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სსიპ ეროვნულ საშენ მეურნეობაში, სამინისტროს ხელმძღვანელობასთან ერთად, უკვე მეორე წელია განიხილება კრწანისის ტყე-პარკის აღდგენა-განახლების ზოგადი გეგმა, რომლის დანიშნულებაც სწორედ მისი სარეკრეაციო მნიშვნელობის გაზრდა, უფრო ზუსტად კი - დაბრუნება იმ წერტილთან, რომელიც შეიქმნა გასული საუკუნის სამოციან-სამოცდაათიან წლებში, როდესაც ფრაგმენტულად შემორჩენილ ტუგაის ჭალის პირას გაუქმდა მაშინდელი მებოსტნეობის საბჭოთა მეურნეობა და ხე-მცენარეთა მთელი რიგი სახეობები შეიტანეს და დარგეს, რის შემდეგაც ადამიანის მიერ წახალისებულმა ბუნებამ კვლავ გაიმეორა თავისი სასწაული და სულ რაღაც ორ ათეულ წელიწადში თბილისსა და რუსთავს შორის, მდინარე მტკვრის ორთავე სანაპიროზე, აღიმართა უღრანი ტყე, ქვა-ლორდის კარიერები გადაიქცა ტბორებად, ტყესა და

ტბორებს მოაკითხა ათეულობით სახეობის გადამფრენმა ან მობუდარმა ფრინველმა, სამუდამოდ დაიბუდა კიდევ ათეულობით ადგილობრივად მობინადრე სახეობამ.

სსიპ ველური ბუნების ეროვნული სააგენტო საზოგადოების სამსჯელოზე აპირებს გამოიტანოს იმ საქმიანობათა ჩამონათვალი, რომლებიც აუცილებელია არა მხოლოდ ტყე-პარკის გადასარჩენად, არამედ მისთვის საზოგადოებრივად სასარგებლო პოლიფუნქციური დანიშნულების მისაცემად, მათგან უმთავრესი იქნება სამი განმსაზღვრელი მიმართულება:

ა) ტყე-პარკის მწვანე მასის კონცენტრაციის მნიშვნელოვანი გაზრდა;

ბ) მოსახლეობის გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლებასთან დაკავშირებული ღონისძიებების ორგანიზებისთვის ქვეყნის მაშტაბით ცენტრალური, პოლიფუნქციური საბაზისო ერთეულის ჩამოყალიბება;

გ) ორი ქალაქისა და მომიჯნავე სოფლების მოსახლეობისთვის დასვენების მყუდრო ზონის შექმნა.

...სანაპირო
მნიშვნელობის
გაზრდა...

კერძოდ, იგეგმება სამუშაოების განხორციელება შემდეგი თანმიმდევრობით:

1. ტყე-პარკის მთლიანი შემოღობვა, სსიპ ველური ბუნების ეროვნული სააგენტოს ადმინისტრაციის განთავსება და მთავარ საკონსერვაციო ჭალაში ხე-მცენარეთა ინვენტარიზაციის, სანიტარულ-მოვლითი და შემდგომ დარგვითი ღონისძიებების ჩატარებას, რაც გულისხმობს კუნძების, დაავადებული ან ამორტიზებული ხე-მცენარეებისა და სხვა ნარჩენების გატანასა და ჭალის ტყისთვის დამახასიათებელი ტრადიციული სახეობების, პირველ რიგში კი „საქართველოს წითელი ნუსხის სახეობების“ - ჭალის მუხის, პატარა თელის და ლაფანის, ასევე ტყის შემქმნელი რამდენიმე სახეობის - მინდვრის ნეკერჩხლის, დიადი ბოყვის, ჩვეულებრივი იფნის, ცაცხვის, ქართული მუხის, ხოლო გბატკეცილის მიმდებარე მონაკვეთში ელდარის ფიჭვის, საღსაღაცისა და სხვა ადგილობრივი ქსეროფიტული სახეობების ნერგების დიდი ოდენობებით (100 000-მდე ძირი) შეტანასა და ჩარგვას;

2. იგეგმება „საქართველოს წითელი ნუსხის“ სახეობათა დენდროპარკის შექმნა ტყე-პარკის გამეჩხერებულ ტერიტორიაზე, რაც გულისხმობს სახეობათა მონოკორუმების ექსპოზიციური კუნძულების შექმნას, სადაც ზომით დაახლ. 25x25 მ-ზე კვადრატებში დაირგვება „საქართველოს წითელ ნუსხაში“ შემავალი იშვიათი სახეობები, რომელთაც თავისთავად ექნებათ არა მხოლოდ საექსპოზიციო და გარკვეულად დეკორატიული, არამედ საგანმანათლებლო დანიშნულებაც და რომელთა მნიშვნელობის შესახებ მოსახლეობის ფართო ფენებში ნაკლები ინფორმაციაა, ასეთებია: უხრაგი, საკმლის ხე, თურანულა, ყამბრო, ბალამნარა, პონტოს, ჰართვისისა და იმერული მუხები, ურთხელი, წაბლი, ძელქვა, ქართული ნუში, ქართული ნეკერჩხალი, კოლხური ბზა, სახოკიას ბერყენა, ქიქოძის ტირიფი, ხემარწყვა, მრავალნაყოფა და შაგნაყოფა ღვივები და სხვა. მნიშვნელოვანი ყურადღება მიექცევა „ტუგაის“ ჭალის ტყის ფრაგმენტისა და მტკვრის ნაპირსამაგრი ზოლის აღდგენა-განახლებას შესაბამისი სახეობებით, როგორებიცაა: ხვალა, ოფი, ქაცვი, ფშატი და ა.შ. კორომებით. ტყე-პარკის მუდმივი ბინადრების - ცხოველთა სამყაროს მხარდაჭერის მიზნით დაირგვება სხვა მსხმოიარე სახეობები: კუნელი, პანტა, ზღმარტლი, მაჟალო, ტყის ხურმა, ველური ბროწვე-

ლი, კრინჩხი და სხვა მრავალი...

3. ველური ბუნების ეროვნული სააგენტოს გეგმის მიხედვით, ტყე-პარკის ტერიტორიაზე იგეგმება ველურ ბუნებასთან ინტეგრირებული გარემოსდაცვითი და სოფლის მეურნეობის მიღწევათა მუდმივმოქმედი საგამოფენო სივრცის შექმნა და მასთან ერთად, გარემოსდაცვითი მიმართულების ორგანიზაციების, საერთაშორისო გარემოსდაცვითი ორგანიზაციების, ასევე სამონადირეო და სამეთევზეო საზოგადოებებისა და კლუბების შეხვედრებისთვის მუდმივმოქმედი „მწვანე საბჭოს“ (Green council) საკონფერენციო დარბაზის განთავსება;

4. ამავე გეგმით მოხდება ენდემური იქტიოფაუნის საშენის გადმოტანა (ტბორი N1), სპორტული თევზაობის ტბორების ორგანიზება (ტბები N 2, 3, და 4) და ყველა არსებული ტბორის (ნახაზზე N 1-7) ტექნიკური და ბიოლოგიური დასუფთავება და ენდემური იქტიოფაუნის სახეობებით შევსება;

5. კოლხური ხობხის საშენი-საინკუბატორო მეურნეობის გადმოტანა სართიჭალიდან ტყე-პარკში და მე-20 საუკუნის მე-2 ნახევარში პარკის ტერიტორიაზე არსებული კოლხური ხობხის პოპულაციის აღდგენა;

6. სააგენტო განიხილავს მოზარდებისთვის „ბირღვოჩერების“ (ფრინველებზე დაკვირვება) საკვირაო სკოლის ორგანიზებას. ასევე იგეგმება ადგილობრივი ფაუნის სახეობების მინი ბოო-ბაღის მოწყობა, რომელიც მოსახლეობას გააცნობს ჩვენი ბუნებისთვის დამახასიათებელ, ხშირად ნაკლებად ცნობილ და თავისი არსით უნიკალურ სახეობებს;

7. გეგმის მიხედვით, აგრეთვე განიხილება დეკორატიული და სატყეო სახეობების ხე-მცენარეთა მარკეტორანჟერის მოწყობა, ე.წ. „ფრინველთა ბაზრობის“ თანამედროვე სახით ორგანიზება და მოსახლეობისთვის შესაბამისი მომსახურების მიწოდება, სადაც იურიდიული და ფიზიკური პირები თავიანთ წარმოებულ პროდუქციას გამოფენენ და გაყიდიან, ხოლო მოსახლეობა შეძლებს შეიძინოს სხვადასხვა სახეობებისა და სელექციური ჯიშების ნერგი, ბოლქვი, თესლი, ეგზოტიკური ფრინველები, ჯიშისანი ძაღლები, აკვარიუმისა და ტბორის თევზები და მცენარეები და უამრავი სხვა, როგორც დეკორატიული თუ სპორტული, ასევე სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების სერტიფიცირებული მასალა.

ველური ბუნება

აღნიშნული სახით ტყე-პარკის აღდგენისა და მონესრიგების შემდეგ დღის წესრიგში დგება ბიზნესის მონვევისა და ინვესტირებების საკითხიც, ვინაიდან ტყე-პარკისთვის პოლიფუნქციური დანიშნულების ხორცშესხმისთვის მნიშვნელოვანი გახდება ისეთი საქმიანობებისა და ინფრასტრუქტურის ორგანიზება, როგორებიცაა: ტურისტული „Camping area“, რომელიც ფოთი-ბაქოს ტრანსკავკასიურ მაგისტრალზე მოძრავ ველო და მოტო, აგრეთვე ფეხოსან ტურისტებს მისცემს პარკში შესვენების საშუალებას; შესაბამისად, განსათავსებელი ხდება სწრაფი კვების ობიექტები და სხვა ინფრასტრუქტურა. ამავე კუთხით განსახილველია ველობილიკის მოწყობა ტყე-პარკის მთელ პერიმეტრზე, ასევე „პონის“ სახეობის ცხენების საჭინბოსა და იზოდრომის აშენება, ხოლო განათლების კუთხით განსახილველი ე.წ. „მწვანე კოლეჯის“ ორგანიზება, რომლის ფაკულტეტებზე ასწავლიან ლანდშაფტის დიზაინს, დეკორირებას, სათესლე მენერგობას, მცნობა-დაკალმებას, ფაუნის სახეობათა მოშენებას, „Wild Life“ მენეჯმენტს, ტაქსიდერმიას, სამონადირეო და სამეთევზეო, დაცული ტერიტორიების, „Hiking,“ „Bird-watching-ის“ ტურისტების გიდების, გამცილებლების, რეინჯერებისა და სხვა უკვე დეფიცირებული, მოთხოვნილი პროფესიების მომზადებასა და გადამზადებას.

ნათია ლაგურაშვილი
აკოპლუნი

სკოლის ეკოკლუბმა ორი წლის წინ წამოვიწყეთ აქტიური კამპანია, რომლის მიზანიც კრწანისის ტყეპარკის ცნობადობის გაზრდა იყო მოსახლეობაში. შევქმენით ეკოკლუბების ქსელი, რომელშიც დაინტერესებული სკოლები გაერთიანდნენ. ამერიკის სატყეო სააგენტოსა და USAID-ის ერთობლივი პროექტის, „ისწავლე, გაუზიარე, გააკეთე - უფრო მწვანე თბილისისთვის“, ფარგლებში, CENN-ის დახმარებით, მოვანწყვეთ გამწვანებისა და დასუფთავების აქციები, საველე გასვლები, ვორქშოპები და მასშტაბური ღონისძიებები, როგორიცაა ფლი მარკეტი, სადაც 1000-ზე მეტი სტუმრის 80% პირველად სტუმრობდა ტყეპარკს. ჩვენთვის, ადგილობრივი მოსახლეობისთვის, როგორც თბილისის პერიფერიულ ზონაში მცხოვრებთათვის, ცენტრალური გამწვანებული ტერიტორიების სტუმრობა გარკვეულ დისკომ-

და ისევე დაგუბრუნდები ძირითად განსხვავებას პარკსა და ტყე-პარკს შორის, რომელიც 2016 წელს ტყე-პარკის დათვალიერებისას თავისებურად გამოთქვა GIZ-ის (გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის ორგანიზაცია) მიერ მოწვეულმა შვედმა ექსპერტმა, ტყის გაშენების სპეციალისტმა, ბატონმა სტელან კარლსონმა:

- „განსხვავება ისაა, რომ პარკში დადიხარ ქვაფენილსა და ასფალტზე, ხოლო ტყე პარკში ფოთოლსა და ბალახზე... პარკში უსმენ მუსიკას, მიირთმევ სენდვიჩს ან დასდეგ ბურთს, ხოლო ტყე-პარკში ამისთვის არ გცალია... 21-ე საუკუნის რკინა-ბეტონის ურბანული უღრანიდან გამოქცეული აქ ხარბად მხოლოდ ჟანგბადს ეწაფები და მშვიდად უსმენ უამრავი ფრთოსნის გალობას.“

ფორტებთანაა დაკავშირებული, კრწანისის ტყეპარკი კი სულ რაღაც 5 წუთის სავალზეა. გარდა ამისა, ვინაიდან ტყე-პარკი საქართველოს ორ საკმაოდ მჭიდროდ დასახლებულ ქალაქს - თბილისსა და რუსთავს შორისაა, მისი მნიშვნელობა კიდევ უფრო იზრდება. თბილისი არ არის მდიდარი სარეკრეაციო ზონებით, არ აქვს ხალხს იმის შესაძლებლობა, რომ შაბათ-კვირას მოსწყდეს ქალაქის რუტინულ გარემოს და დაისვენოს. ამ მხრივ, კრწანისის ტყეპარკი თითქმის ერთადერთი ადგილია, სადაც თავს, ქალაქიდან გაუსვლელად, ქალაქგარეთ იგრძნობ.

ტყეპარკის მნიშვნელობას ერთი-ორად ზრდის უნიკალური ბიომრავალფეროვნება, 80-ზე მეტი სახეობის ფრინველი და ბუნებრივი ჭალის ტყე, რომელიც თითქმის ჩამოსათვლადღაა საქართველოში დარჩენილი.

ზუსტად ესაა ის მიზეზები რის გამოც კრწანისის ტყე-პარკს უპირობოდ ესაჭიროება დაცვითი სტატუსი.

რეზო გეთიაშვილი
CENN

ტყეპარკის ეკოლოგიურ ფუნქციაზე და მის ურბანისტულ მნიშვნელობაზე ბევრი ითქვა და დაიწერა, მათ შორის, თბილისის გენერალურ გეგმაშიც. სწორედ ეს ღირებულებები განსაზღვრავს ტერიტორიის განვითარების ხაზს, კერძოდ, მისი ბუნებრივი სახით შენარჩუნების აუცილებლობას. თუმცა, ტყეპარკის განსაკუთრებული ღირებულება მისი რეკრეაციული პოტენციალია. ის სრულიად განსხვავებულია როგორც თბილისის განაშენიანებულ ნაწილში შემორჩენილი მწვანე ზონებისგან, ასევე ქალაქის შემოგარენის ტყიანი ფერდობებისგან. მისი ლანდშაფტური მახასიათებლები რეკრეაციის მრავალფეროვანი ფორმების და შესაბამისი სერვისების განვითარების შესაძლებლობებს იძლევა. ცალკე უნდა ითქვას ტყეპარკის ფაუნაზე, განსაკუთრებით კი აქ მოხინაღრე, მობუღარ ან გადამფრენ ფრინველებზე. თბილისის და თუნდაც რუსთავის მოსახლეობას შეუძლია ქალაქიდან გაუსვლელად მოხვდეს ბუნებრივ გარემოში, მთელი დღით მოცილდეს ქალაქის ხმაურს, მისი ცხოვრების რიტმს, კორპუსებისა და მანქანების სამყაროს და ისიამოვნოს ჭალის ტყის უნიკალური ეკოსისტემით.

ევროპაში მსგავს ადგილებს „უდაბნოებს“ უწოდებენ და ყველა განვითარებული ქალაქი ცდილობს მის შექმნას.

ჩვენ კი, ეს, 200 ჰექტარზე მეტი ტერიტორია, ბუნებრივ და კულტურულ მემკვიდრეობად მივიღეთ. სწორედ ასეთ ადგილებში ყოფნა იძლევა სრულფასოვანი დასვენებისა და გადატვირთვის საშუალებას ადამიანების მნიშვნელოვანი ნაწილისთვის. განაშენიანების ტემპებიდან გამომდინარე, ამ ადგილების ფასი მსოფლიოში წლიდან წლამდე იზრდება და ნებისმიერი ქალაქის მოსახლეობისთვის ნამდვილი ფუფუნება ხდება.

ამიტომ, დღეს თბილისს აქვს მართლაც უნიკალური და ისტორიული შანსი, რათა მომავალში პრეტენზია ჰქონდეს საცხოვრებლად თუ ტურისტულად მიმზიდველი ქალაქის სახის შენარჩუნებაზე, გადაწყვეტილების მიმღებ პირებს კი ცხოვრების შანსი აქვთ და მომავალში ამით აუცილებლად იამაყებენ. თუმცა, წლების განმავლობაში მიმდინარე საზოგადოებრივი კამპანიიდან გამომდინარე, საჭირო გადაწყვეტილების მიღება აღარ განიხილება, როგორც სწორი არჩევანი.

CENN-მა, პარტნიორ ორგანიზაციებთან ერთად, შეძლო და იღეის გარშემო უკვე ათასობით ადამიანი გააერთიანა. ეს კი ქმნის მოლოდინს, რომ ხელისუფლება ხალხის აზრს აუცილებლად გაითვალისწინებს. ამ ეტაპზე მოვლენების სხვა სცენარით განვითარების არანაირი წინაპირობა არ არსებობს და ვიდრე მსგავსი რისკები გაჩნდება, ხელი-სუფლებამ გადაწყვეტილება სწრაფად უნდა მიიღოს.

Eng

The LEPL National Breeding Center of the Ministry of Environmental Protection and Agriculture of Georgia together with the leadership of the Ministry has been discussing the general plan for restoration and renovation of Krtsanisi forest-park, which aims to increase its recreational significance, more precisely, to the point that was created in the last century's sixties and seventies. When the fragmented Tugaya floodplain was abandoned by the then-Soviet gardening farm, and a number of tree species were planted and the nature encouraged by the man again repeated his miracle and in about 20 years between the cities of Tbilisi and Rustavi, on both of the shores of the river Mtkvari, the rugged forest has raised.

აღზიჰათი

Project Altihut 3,14 by Altitude

ვესაუბრებით საქართველოში უპრეცედენტო და შესაბამისად უნიკალური პროექტის ავტორის შპს „ალტიჰათის“ ერთ-ერთ დამფუძნებელს და დირექტორს ბატონ ნიკოლოზ ალავიძეს

- რა არის თქვენი პროექტის მიზანი?

პროექტის მიზანია საქართველოში სამთო და რეკრეაციული ტურიზმის მიმართულების განვითარება და არსებული ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება, ისე, რომ მინიმუმამდე იქნას დაყვანილი გარემოზე მაგნე ზემოქმედება, შედეგად კი შეიქმნას ახალი შესაძლებლობები და გაუმჯობესდეს არსებული მწირი ინფრასტრუქტურა.

გარემოზე ადამიანური ზემოქმედების მინიმიზირება და არსებული სიტუაციის გამოსწორება, მთაში უსაფრთხოების ნორმების გაუმჯობესება და არსებული, ნეგატიური სტატისტიკისა და რისკების შემცირება იყო და არის პროექტ „ალტიჰათის“ მთავარი მოტივაცია და „საწვავი“.

ალტიჰათის დამფუძნებლებმა მიზნად დავისახეთ კავკასიონზე უსაფრთხო და საინტერესო მიმართულების შექმნა არა მხოლოდ პროფესიონალი სპორტსმენებისთვის, არამედ ჩვეულებრივი მოქალაქეებისთვისაც. ჩვენ

შევემენით სრულიად ახალი მიმართულება და „დანიშნულების ადგილი“ აქტიური სარეკრეაციო ტურიზმის მიმართულებით კავკასიონზე, გაგზარდეთ რა როგორც ადგილობრივი, ისე ქვეყნისათვის ასე მნიშვნელოვანი ბიზნეს ეკოსისტემა. რაც მთავარია, ეს ეკოსისტემა დღითი დღე ფართოვდება და ძლიერდება.

ამჟამად კავკასიონზე აშენებულია პირველი სამთო თავშესაფარი (მე-20 საუკუნის 30-40 იანი წლების შემდეგ), სადაც ფუნქციონირებს ევროპაში ყველაზე მაღალწერტილში მოქმედი ბიბლიოთეკა; ასევე ევროპაში ყველაზე მაღალწერტილში განთავსებული საფოსტო ყუთი - აქედან შესაძლებელია მსოფლიოს ნებისმიერ ადგილას გააგზავნოთ ღია ბარათები და, რა თქმა უნდა, დატკბეთ ევროპაში ყველაზე მაღალწერტილში მოწყობილ რესტორანში რომანტიკული ვახშმით.

**- როგორ დაიწყო თქვენი პროექტი?
ვინ იყო იდეის ავტორი?**

პროექტი დაიწყო სამმა პარტნიორმა - მამუკა ნიკოლაძემ, დავით ჭიჭინაძემ და მე, ნიკოლოზ ალავიძემ - 2015 წელს ჭაუხში სტუმრობისას. იდეა ზუსტად იქ გაჩნდა, მძიმე სანიტარული პირობების ფონზე, რაც, სამწუხაროდ, ე.წ. კემპინგის ტერიტორიაზეა გამეფებული. 15 წლის ვაკო ალავიძემ მწარედ გვამხილა სამივე (და იქ მყოფი დანარჩენებიც) „სამშობლოს სიყვარულსა და სადღეგრძელოებში დაღვრილი ვაჟკაცები“. ეს მხილება იქცა ჩვენს მოტივაციად. თავდაპირველად მოვიფიქრეთ მხოლოდ ბიოსაპირფარეშოების განლაგება საფეხმავლო მარშუტებისა და ე.წ. „კემპინგის“ ადგილებში; ამ მიმართულებით მდგომარეობა განსაკუთრებულად სავალალოა: არ ხდება ნარჩენების მართვა და დასუფთავება, (თუ არ ჩავთვლით სატელევიზიო კამერებთან პოზირებებს წელიწადში ერთელ, რაც ძალიან არაეფექტურია), მთაში, სიმაღლეზე კი ეს საკითხი სერიოზულ პრობლემას ქმნის და დისკომფორტს წარმოადგენს.

- რითი და როგორ დაიწყეთ ამ პრობლემის მოგვარება?

მიუხედავად იმისა, რომ საფეხმავლო მარშრუტებზე ბევრი ტურისტი და/ან ადგილობრივი ვიზიტორია, ტურიზმის (სათავგადასავლო) ეს მიმართულება ჯეროვნად არაა განვითარებული და ასევე მწირია სამაშველო შესაძლებლობები, განსაკუთრებით დიდ სიმაღლეებზე. დასაწყისისათვის ჩვენ გადაწყვიტეთ ამ პრობლემის ლოკალურად მოგვარება და დავიწყეთ ადგილით, რომელიც ყველაზე მაღალია და ყველაზე მეტი მნახველი ჰყავს - ყაზბეგით, კერძოდ, მყინვართან ახლოს განთავსებული "საკემპინგე" ადგილიდან ე.წ. „საბერნედან“, სადაც სემონის განმავლობაში უამრავი მნახველია, შესაბამისად, „შთამბეჭდავია“ ინდუსტრიული და ადამიანური ნარჩენების ნაკვალევი.

მივმართეთ სახელმწიფოს, დაგვჭირდა დიდი დრო, რომ შეგვეძინა (ვალდებულებებით) შესაბამისი მიწის ნაკვეთი, რომელიც წინასწარ სხვადასხვა დარგის პროფესიონალის (გეოლოგი, მგავების სპეციალისტი ავსტრიიდან, ინჟინრები და არქიტექტორი) მონაწილეობით შევარჩიეთ და დავიწყეთ ეს პროექტიც, რომელიც ზემოხსენებული დროის განმავლობაში ბიოსაპირფარეშოს ინსტალაციიდან ტრანსფორმირდა და გადაიქცა სამთო ქოხად.

2016-17 წლებში დავასრულეთ პროექტის პირველი და მეორე ეტაპები, რაც მოიცავდა დეტალურ დაგეგმვას,

არქიტექტურული პროექტის მომზადებას, სამშენებლო ნებართვების მოპოვებას, ასევე გაგაძლიერეთ ჩვენი გუნდი, რომელსაც დაემატა შვეიცარიის მოქალაქე ქალბატონი მარტინარამინგი.

ამ პერიოდში შევარჩიეთ პირველი ეტაპის სამშენებლო გუნდი, და 2017 წლის სექტემბერში დავასრულეთ პროექტის ურთულესი ნაწილი, რკინა-ბეტონის საძირკველის და ფუნდამენტის მშენებლობა. სამშენებლო მასალები 3 000 მეტრ სიმაღლეზე ვერტმფრენით ავითანეთ, ხოლო სამუშაოები ქართულმა კომპანიამ შპს „იმეკსიმ“ განახორციელა. ჯამში დაგვჭირდა 200 როტაცია მხოლოდ ქვიშის, ღორღისა და ცემენტის ასატანად 3000 მეტრზე, სტეფანწმინდიდან ალტიჰათის განთავსების ადგილამდე, და უამრავი დაბრკოლების მიუხედავად ეს ეტაპი წარმატებით დაგძლიეთ. ამ ეტაპის დასრულების შემდეგ კი შეუკვეთეთ სახლი, რომელიც მთლიანად აშენდა შვეიცარიის ქალაქ დავოსის მახლობლად, ვილში.

პროექტის განვითარების საბოლოო ეტაპზე, 2018 წელს ჩვენი გუნდი კიდევ გაძლიერდა ახალი პარტნიორებით, ესენი არიან იტალიელი წყვილი მიქელე რილი და საბრინა დაპორი, ასევე ჩვენი მეგობარი და პროექტის გულშემატკვიარი გიორგი ქეშელაშვილი.

- როგორ ჩამოიტანეთ შვეიცარიიდან აშენებული სახლი, ვინ დაგეხმარათ?

რაც შეეხება ალტიპატსა და მშენებლობის დასკვნით ეტაპს, იგი მოიცავს 2018 წლის მაისი-ნოემბრის პერიოდს. შვეიცარიიდან ქობის ჩამოტანა დაშლილ მდგომარეობაში მოხდა, სადაც თითოეული ელემენტი საშუალოდ 500 კგ-ს იწონდა გებრუდერ ვეისმა ჩამოიტანა სტეფანწმინდამდე, აქედან კი შვეიცარიელმა პილოტმა ფრანც კოტინგმა, რომელიც პროექტში მოხალისედ ჩაერთო, აიტანა იგი 3014 მეტრ სიმაღლეზე ვერტმფრენით და უზრუნველყო მისი მშენებლობა, რაც მაისის თვეში 10 დღეში დასრულდა, ფრანცისა და შვეიცარიელი მეგობრისა და მოხალისის მეთურობით. გუნდის ლიდერი გახლავთ შვეიცარიელი დამსახურებული დურგალი კურტ ვანდფლუჰი, რომელმაც დასახმარებლად თავისი დავოსელი მეგობრები ჩამოიყვანა, მათ შორის დავოსის პოლიციის „მაღალჩინოსანი“ მარიო ფილი და 15 კაცთან შვეიცარიულ-ქართულმა მოხალისეთა გუნდმა 10 დღეში დაუღალავი შრომით ალტიპატის მშენების კარკასი 3014 მეტრ სიმაღლეზე წარმატებულად დავასრულეთ.

მშენებლობა ამითი არ დასრულებულა, წინ დიდი

დაბრკოლებები, უამინდობა და სირთულეები გვქონდა, თუმცა, 2018 წლის ნოემბრის დასაწყისამდე ნელ-ნელა ვაგრძელებდით პროექტზე მუშაობას. გაგმართეთ სერვისები და სექტემბრიდან დავიწყეთ სატესტო რეჟიმში მუშაობაც; 12 ნოემბრამდე ვემასპინძლეთ 300 ადამიანს, საიდანაც 100-მდე ღამისთევია იყო ალტიპატში.

მიმდინარე წელს კიდევ გვაქვს დარჩენილი სამუშაოები, რაც უამინდობისა და ვერტმფრენების ხელმიუწვდომობის გამო ვერ დავასრულეთ. უნდა დავასრულოთ მზის ენერჯის მონტაჟი, გარე ფასადის კოსმეტიკური სამუშაოები, კემპინგის ტერიტორიის კეთილმოწყობა და ზოგიერთი წვრილმანი, თუმცა სეზონი იანვარშივე გავსენით და უკვე ვემასპინძლობთ სკი-ტურის ჯგუფებს, ავსტრიიდან, იტალიიდან და შვეიცარიიდან სპეციალურად ალტიპატის გამო რომ ჩამოვიდნენ და ჩამოდიან საქართველოში. წინ კიდევ დიდი გეგმები გვაქვს და დარჩენილი სამუშაოების დასრულებისთანავე გავაგრძელებთ ტერიტორიის ათვისებას.

- როგორია თქვენი პროექტის კონცეფცია?

პროექტის ავტორებს გვაქვს განაცხადი, რომ რეალურად ინოვაციურ და ახალ მიდგომას ვჭმნით ამ სიმაღლეზე. საქართველოში და კავკასიონზე, ზოგადად, ასეთი სერვისი არ არსებობდა ჩვენამდე (ასეთ სიმაღლეზე ბოლოს მშენებლობა 1940-იან წლებში განხორციელდა ლ.ბერიას მიერ - მეტეოსადგური, ამჟამად იქ ბეთლემის ქოხი ფუნქციონირებს 3 650 მეტრ სიმაღლეზე, რაც საკმაოდ მაღალი ელევაციაა და არაპროფესიონალებისათვის შედარებით რთული დასაძლევია). თუმცა ევროპულ ალპებში ეს მიმართულება მნიშვნელოვნადაა განვითარებული, რაც XIX საუკუნის მეორე ნახევრიდან დაიწყო და დღემდე აქტიურად გრძელდება. მაგალითისათვის, ცნობილ მონბლანის მთაზე მხოლოდ საფრანგეთის მხარეს 7 სამთო თავშესაფარია.

ჩვენი კონცეფცია ითვალისწინებს განსხვავებულ, „ერთი ფანჯრის პრინციპს“ რაც განსაკუთრებით მიმზიდველია საერთაშორისო ვიზიტორებისათვის, იქნება ეს პროფესიონალი თუ მოყვარული ალპინისტი/ტრეკერი, „სკიტურერი“ ან „ბერდვოჩერი“ - პოტენციურ მომხმარებელს ექნება შესაძლებლობა მის ქვეყანაშივე, ვებგვერდზე ოთახის რეზერვაციისას დაჯავშნოს საერთაშორისო სტანდარტების და ლიდერი მწარმოებლების ალპინისტური და აქტიური სპორტისათვის საჭირო ეკიპირების კომპლექტი (გელოსიპედი, თხილამური, სპეციფიური ტანისამოსი, სამთო აღჭურვილობა, მოითხოვოს პროფესიონალი გამყოლის მომსახურება და ა.შ.). ეს ყველაფერი მას ადგილზე, 3 014 მეტრ სიმაღლეზე დახვდება, რაც საშუალებას მისცემს, გედმეტი ბარგის ტარებას თავი აარილოს, მაქსიმალურად შეღავათიანად/კომფორტულად იმოგზაუროს საქართველოში, დალაშქროს 5+ ათასი მეტრი სიმაღლე, 3 000+ მეტრიდან დაემგას სამთო ველოსიპედით (ასეთი უნარების არსებობის შემ-

თხვევაში), შუალედში კი დატკბეს უმაღლესი ხარისხის მუსიკით, ისიამოვნოს ბიბლიოთეკით „ვასილ კვერადის სახელობის კარცერლუქსი - 3 000 მეტრზე“ და/ან გაერთოს მისთვის უცხო ადამიანებთან ერთად სხვადასხვა სამაგიდო თამაშებით; პარალელურად კი დააგემოვნოს ქართული სამზარეულოს საუკეთესო კერძები ზღვის დონიდან 3 014 მეტრ სიმაღლეზე.

ამ ყოველივეს შემდეგ ყველა დამსვენებელს ნათლად ეცოდინება, რომ მის მიერ დახარჯული თანხიდან კავკასიონზე (სადაც ყველაზე მეტი ტურისტი იყრის თავს) წვლილი შეაქვს სოციალურ ცვლილებაში (Social Impact), რადგან არაპირდაპირ აფინანსებს ნარჩენების მართვის სისტემის შექმნას და ხელს უწყობს ადგილობრივი მოსახლეობის დასაქმებას; ყველაფერთან ერთად კი დიდ სიმაღლეზე უსაფრთხოების სისტემის გაუმჯობესებასა და რისკების შემცირებაში შეაქვს წვლილი, რადგან ადგილზე განთავსდებიან პროფესიონალი სამთო მაშველები/გიდები, რისი საშუალებაც აქამდე, ფაქტობრივად, არ არსებობდა (ფიზიკურად არაა არც თავშესაფარი და არც პროფესიონალური ნაგებობა, რათა სამთო მაშველები სიმაღლეზე განთავსდნენ, ეს ასევე ბიზნეს შესაძლებლობაა პროფესიონალი და სერტიფიცირებული სამთო მაშველებისა და გიდებისათვის). ამ მიმართულებით 2018 წლის განმავლობაში პოლონელმა მოხალისე მაშველებმა გასწიეს უდიდესი სამსახური, მათ კარვებში გაატარეს მთელი სეზონი. გუნდი კი პროფესიონალი მთასველელებით და პარამედიკოსებით იყო დაკომპლექტებული, ვინც სეზონის დროს უამრავი სამაშველო ოპერაცია ჩაატარა (ეს ცალკე თემაა და აუცილებელია ამ ხალხის წვლილი და ამაგი ჩვენი ტურიზმის განვითარებაში სათანადოდ იქნას დაფასებული ყველა დონეზე).

ՋԵՄՈՅՆՈՒՆ 17 ԵՅՆԻ

1. Կարգապահությամբ կարդալ և վերադարձնել գրքերը:
2. Կարգապահությամբ օգտագործել համակարգչային տեխնիկան:
3. Կարգապահությամբ օգտագործել հեռախոսը:
4. Կարգապահությամբ օգտագործել մեծահասակների համար նախատեսված տեղերը:
5. Կարգապահությամբ օգտագործել մանուկների համար նախատեսված տեղերը:
6. Կարգապահությամբ օգտագործել խմելու ջրի օճախը:
7. ՉԵՐ ԲՅՈՒՅՅԱՆ ԿԱՐԳԱՊԱՀՈՒՄԻՆ ԵՐ ՈՒՅՆՉԵՐՈՒՄ:
8. Կարգապահությամբ օգտագործել խմելու ջրի օճախը:
9. Կարգապահությամբ օգտագործել խմելու ջրի օճախը:
10. Կարգապահությամբ օգտագործել խմելու ջրի օճախը:
11. Կարգապահությամբ օգտագործել խմելու ջրի օճախը:
12. Կարգապահությամբ օգտագործել խմելու ջրի օճախը:
13. Կարգապահությամբ օգտագործել խմելու ջրի օճախը:
14. Կարգապահությամբ օգտագործել խմելու ջրի օճախը:
15. Կարգապահությամբ օգտագործել խմելու ջրի օճախը:
16. Կարգապահությամբ օգտագործել խմելու ջրի օճախը:
17. Կարգապահությամբ օգտագործել խմելու ջրի օճախը:

ՎՈՐՈՒՄ ԹՅՈՒՑՆԵՐՈՒ ՄԻ 21:00-ՈՆ ՔՅՈՒՄ ԵՐ ՈՒՅՆՉԵՐՈՒՄ

ՎՈՐՈՒՄ ԹՅՈՒՑՆԵՐՈՒ ՄԻ 21:00-ՈՆ ՔՅՈՒՄ ԵՐ ՈՒՅՆՉԵՐՈՒՄ

- რის გააკეთებას გეგმავთ კიდევ პროექტის ფარგლებში?

ტურიზმის განვითარებას, რაც აუცილებელი და ასევე გარდაუვალი პროცესია, გააჩნია ჩრდილოვანი მხარეც - ბუნებაზე მავნე ზემოქმედება და დაბინძურება. ეს პლანეტის პრობლემაა და არც საქართველოა გამონაკლისი. ნარჩენების მართვის სისტემის შექმნა და სისტემური დანერგვა ალპურ სიმაღლეებზე კი გაცილებით რთულია, ვიდრე - „ცივილიზაციასთან“ ახლოს.

ასევე მნიშვნელოვანია ახალი, მზარდი და ისეთი საინტერესო მიმართულებების, როგორიცაა: bird watching, სკი-ტურინგი, ჰელი-სკი და ჰელი-თრეკინგის ხელშეწყობა, დამატებითი, ახალი საფეხმავლო მარშრუტების მოწყობა და ა.შ. ეს ყოველივე საბოლოოდ დაგვეხმარება მზარდი სათავგადასავლო ტურიზმის ინდუსტრიაში საქართველოს ტურისტული პოტენციალის მძლავრად დამკვიდრებაში,

რაც, თავის მხრივ, მაღალშემოსავლიანი ტურიზმის ინდუსტრიაზეა ორიენტირებული.

პროექტის შემდგომ ეტაპზე, გვეგმავთ დამატებითი ინფრასტრუქტურის შექმნას, მათ შორის რამოდენიმე „ლაქ-შერი“ ოთახის აშენებას, უსაფრთხოების ნორმების გაუმჯობესებას და რაც მთავარია, ახალი სანახაობრივი ხიდის მშენებლობას, რომელიც დაახლოებით 100 მეტრ სიგრძეზე გადაიჭიმება 33-35 მეტრიანი ხევის თავზე. ეს ხიდი უზრუნველყოფს ზამთრის პერიოდში საზვავე ადგილების თავიდან არიდებას ალპინისტებისა და სკი ტურის მოყვარულთათვის, ასევე ზაფხულში მოიზიდავს უამრავ მნახველს, ვინც 3000 მეტრ სიმაღლეზე განთავსებულ გაჭიმულ ხიდზე არ შეუშინდება „სელფის“ გადაღებას.

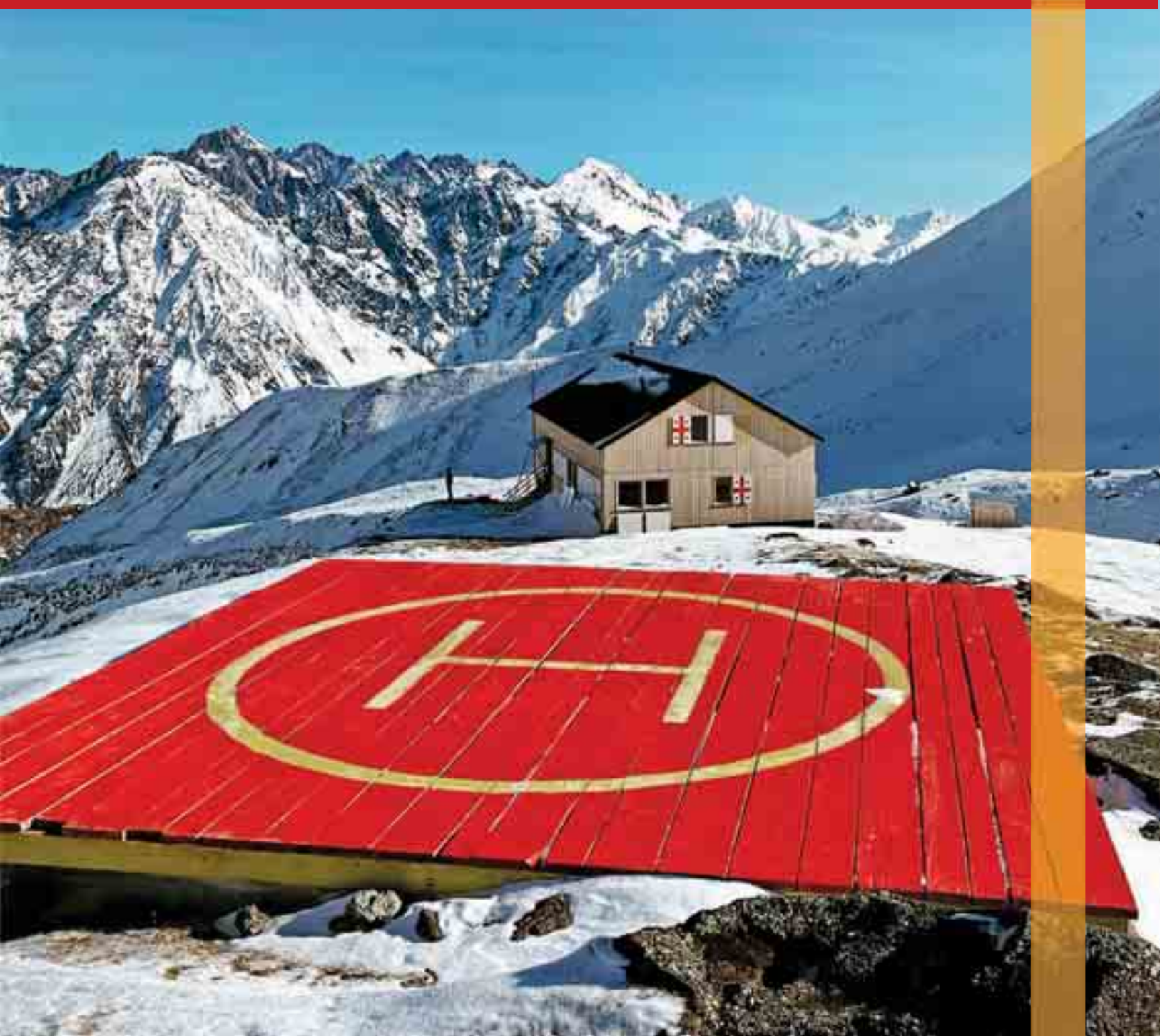

- რა სარგებელი ექნება ადგილობრივ მოსახლეობას ამ პროექტისაგან?

პროექტი მნიშვნელოვანია ადგილობრივი მოსახლეობისათვის ახალი პერსპექტივების შექმნისა და მათი მონაწილეობის ხარისხის ზრდის თვალსაზრისითაც; ჩვენ შევძელით და გავაჩინეთ დასაქმების ახალი ადგილები და შეთავაზებები, გავზარდეთ ადგილობრივი ეკონომიკური შესაძლებლობების ეკოსისტემა, რაც თანდათან კიდევ უფრო იზრდება და იხვეწება.

გრძელვადიან პერსპექტივაში კი, ამ პატარა ნაბიჯით, წარმატებულ და ხარისხიან მაგალითზე დაყრდნობით, ვაპირებთ საქართველოში ალპური ქოხების ქსელის შექმნას სხვადასხვა მიმართულებით, მომავალ წელს, ვგეგმავთ ყაზბეგში დამატებით ერთი მიმართულების ათვისებას და ქსელის განვითარებას მთიან აჭარაში, რაჭასა და სვანეთში.

- ვინ არიან თქვენი სტუმრები და რა მომსახურებას სთავაზობთ მათ? გააჩვენეთ თუ არა უარყოფითი გამოხმაურებები?

ალტიჰათის უპირველესი მიზანია, გავზარდოთ სარეკრეაციო და სათავგადასავლო ტურიზმისადმი საქართველოს მოსახლეობის ინტერესი და ჩართულობა; გვინდა რომ უფრო მეტი ჩვენი თანამოქალაქე ჩაერთოს აქტიურ დასვენებაში, რითაც რეკრეაციული „ვიკენდ-ტურიზმი“ განვითარდება.

ერთ-ერთ სამიზნე ჯგუფს წარმოადგენენ ტრეკინგის მოყვარულები როგორც ჩვენი ქვეყნიდან, ასევე - საზღვარგარეთიდან. მოცემულ მიმართულებაზე დიდი და მზარდი ტრენდია საერთაშორისო ტურიზმში, მათ შორის მზარდია ნაკადი საქართველოშიც. ჩვენი მიზანია, რომ გავზარდოთ ეს ნაკადი და, რაც უფრო მნიშვნელოვანია, როგორც ადგილობრივი, ასევე უცხოელი ტურისტების მხრიდან მოვიზიდოთ ისინი, ვინც კვლავ გვესტუმრებიან. ჩვენ აქცენტს ვაკეთებთ გადახდისუნარიან ტურისტულ ნაკადებზე, რათა უზრუნველვყოთ ალპური სიმაღლეების სუფთად და ეკოლოგიურად შენახვა, რაც საკმაოდ დიდი პრობლემაა როგორც ფიზიკური, ისე მატერიალური თვალსაზრისით..

ამ პროექტით, ჩვენ შევქმენით ახალი მიმართულება

კავკასიონზე და საქართველოში მოვიზიდავთ პროფესიონალ სპორტსმენებს (არა მხოლოდ ალპინისტებს) სხვადასხვა დისციპლინებიდან: სამთო ველოსპორტი (დაუნ-ჰილი და ენდურო), სკი-ტური, „ბერდვოჩერები“, „ტრეკერები“ და, უბრალოდ, სიმყდროვისა და განმარტოების მოყვარული ადამიანები და ხელოვანები, რომელთათვისაც აქაურობა ახალი შთაგონების წყარო შეიძლება გახდეს. როგორც ადვინიშნე, სპეციალურად ალტიჰათისათვის იანვარში უკვე ჩამოვიდა, ხოლო თებერვალი-მარტი-აპრილში ჩამოდიან ძალიან ცნობილი სკი-ტურ ოპერატორები და გიდები, საქართველოში პირველად, ჯამში 70 კაციათი გუნდი, რაც მხოლოდ დასაწყისია, შეგახსენებთ რომ ალტიჰათს ჯერ არანაირი რეკლამა და/ან მარკეტინგული აქტივობა არ ჰქონია, გარდა სოციალური პლატფორმებისა და პროექტების პრემენტაციისა გერმანიაში, შვეიცარიაში და ვინრო წრეებში (მხოლოდ საკუთარი რესურსებითა და ძალისხმევით).

ამ ეტაპისთვის ჩვენს მუშაობაზე უარყოფითი გამოხმაურება არ ყოფილა.

- ღაგვისასიათეთ თჳვენი პოტენციური მომხმარებელი.

„ავატარი“ საშუალო პოტენციური მომხმარებელი:
სჳესი - უნისეფსი

პროჳნება - კოსმოპოლიტი, პლანეტა დედამინა, სრულიად კოსმოსი და 20+ მილიონი გალაქტიკა

შემოსავალი - საშუალო და მაღალი

ინტერესი - კითხვა, საზრიანი თამაშები („წიბახა გეიმ კლასს“ შეგუთანხმდით კომპანიას ალტიჳათში დამსგენებელთა თავშესაქცევის გამრავალფეროვნებისათვის), მუსიკა აუდიოფილურ დონეზე (ალტიჳათში შეგიძლიათ დატკბეთ ხარისხიანი მუსიკით, მომავალში კი ამისათვის ცალკე შენობის აშენებას ვგეგმავთ, სადაც მხოლოდ მუსიკა, წიგნები და უნიკალური ხედი იქნება განტვირთვისათვის; უმაღლესი ხარისხის Hi-End დონის აუდიო სისტემას სჳეციალურად ალტიჳათისათვის დაამზადებს ნორვეგიელი მწარმოებელი Electrocompaniet, რომელთანაც უკვე დაწყებული გვაქვს მოლაპარაკებები);

ხარისხიანი სამზარეულო - ერთ-ერთი მიმართულება 3 014 მეტრზე იქნება რესტორანი, თვის განმავლობაში მოეწყობა მასტერკლასები ცნობილი პროფესიონალი შეფმზარეულების მონაწილეობით, სჳეციალური სარესტორნო მენიუს შეთავზებით: წინასწარ შეთანხმებული მენიუ, ვერტმფრენით მომსახურება - სტეფანწმინდა-ალტიჳათი-სტეფანწმინდა; ვახშაში, ღამე დაკვირვება ვარსკვლავებზე, დილით ტური მყინვარზე პროფესიონალ გამყოლთან ერთად და უკან დაბრუნება სტეფანწმინდაში ვერტმფრენით ან გამყოლთან ერთად საფეხმავლო ბილიკით. ამ მომსახურების პაკეტის მიზნობრივი სეგმენტი არის როგორც ქართველი, ასევე უცხოელი მაღალშემოსავლიანი სეგმენტი.

ასპი - შეუზღუდავი (ზაფხულის სეზონზე ძალიან ბევრია უცხოელი ტურისტი მცირეწლოვან ბავშვებთან ერთად, რომელიც 3 014 მეტრ სიმაღლეზე ადის და უკან ბრუნდება 1 დღის განმავლობაში) - საშუალოდ 3 საათია საჭირო ერთი გზისათვის, ზკმ გერგეთის სამებიდან საფეხმავლო ბილიკით, ალტიჳათის ინფრასტრუქტურა აბსოლუტურად კომფორტულია ნებისმიერი ასაკის ადამიანისათვის.

გარემოზე ზრუნვა, აჳთიური დასვენება და არაპროფესიონალური ალპინიზმის ინტერესი - სააკლიმატიზაციო ადგილი, შესაბამისად, არაპროფესიონალებს (და პროფესიონალებსაც) შეუძლიათ მოცემული სიმაღლიდან მეორე დღეს დაგეგმონ ყაზბეგის მწვერვალის დასალაშქრად, რა თქმა უნდა, პროფესიონალი გამყოლის თანხლებით, ვინც ადგილზე ყოველთვის იმორიგეებს და ეს მიმართულება კი, თავის მხრივ, საშუალებას მისცემს დარგს, დამოუკიდებლად განვითარდეს. ალტიჳათი უსასყიდლოდ სთავაზობს პროფესიონალ გამყოლებსა და მაშველებს სჳეციალურ ინფრასტრუქტურას, რაც უკვე მე-3 წელია შექმნილია და ზამთრის განმავლობაშიც უსასყიდლოდ ემსახურება ყველა მსურველს.

გარემოზე ზრუნვა, აჳთიური დასვენება და არაპროფესიონალური ალპინიზმის ინტერესი - სააკლიმატიზაციო ადგილი, შესაბამისად, არაპროფესიონალებს (და პროფესიონალებსაც) შეუძლიათ მოცემული სიმაღლიდან მეორე დღეს დაგეგმონ ყაზბეგის მწვერვალის დასალაშქრად, რა თქმა უნდა, პროფესიონალი გამყოლის თანხლებით, ვინც ადგილზე ყოველთვის იმორიგეებს და ეს მიმართულება კი, თავის მხრივ, საშუალებას მისცემს დარგს, დამოუკიდებლად განვითარდეს. ალტიჳათი უსასყიდლოდ სთავაზობს პროფესიონალ გამყოლებსა და მაშველებს სჳეციალურ ინფრასტრუქტურას, რაც უკვე მე-3 წელია შექმნილია და ზამთრის განმავლობაშიც უსასყიდლოდ ემსახურება ყველა მსურველს.

-რა გაკეთდა თქვენი პროექტის ფარგლებში უსაფრთხოების თვალსაზრისით?

უსაფრთხოების გაუმჯობესების მიზნით ალტიპათის პირველი ნაბიჯები იყო უსაფრთხო ვერტმფრენის ბაქანის მონაცობა 3014 მეტრ სიმაღლეზე, კომფორტული თავშესაფრის გარდა, ჩვენ უზრუნველყავით სატელეკომუნიკაციო სიგნალის გაძლიერება, განგათავსეთ (საკუთარი ხარჯებით) პასიური და აქტიური ანტენები, რისი მეშვეობითაც სრულად დაიფარა სიმაღლეები გამართული და ძლიერი სატელე-

ფონო და ინტერნეტ კავშირით, რაც სამაშველო ოპერაციებისთვის აუცილებელია. დავამონტაჟეთ უსაფრთხო გადასასვლელი (ალესანდროს, ანუ ბალახისფერი კაცის სახელობის) ხიდი საბერნემდე მისასვლელ გზაზე. ალტიპათში მობილიზებულია სრულყოფილი პირველადი დახმარების სადგური ყველა აუცილებელი მედიკამენტით.

- რაპრობლემაბი შხვზდაპროექტის განხორციელებას?

პროექტი მთლიანდ პირადი ინვესტიციებით განხორციელდა. მშენებლობის დასაწყისი ეტაპიდანვე ჩვენი პირადი დანაზოგები ჩაერთო, შემდგომ ეტაპზე ახალი პარტნიორები დაემატა და საბოლოო ეტაპზე კი თიბისი ბანკისკრედიტი მოვიშველიეთ. პროექტისბიუჯეტი თიბისის სესხთან ერთად 2 მილიონ ლარს აღემატება. ასევე ძალიან აქტიურად დაგვეხმარენ და კვლავ გვეხმარებიან შვეიცარიელი მეგობრები, ვინც პირადადაც ფიზიკურად გაისარჯნენ მშენებლობის პერიოდში უსასყიდლოდ, ასევე ძალიან დიდი შეღავათები გაგვიკეთეს მშენებლობის ნაწილში. ალტიჰათი სერიოზული მეგობრული მხარდაჭერით გაკეთდა როგორც საქართველოდან, ასევე შვეიცარიიდან და იტალიიდან.

ახალი „ალპური ქობის“ შექმნის პროცესში ჩვენ უამრავი შეცდომა დავუშვიტ, რადგან კავკასიონზე ამისი ანალოგი არ არსებობს და ვართ „სულელეების პოზიციაში“, რადგან მხოლოდ საკუთარ შეცდომაზე ვსწავლობთ; თუმცა დღემდე პროექტი ღირსეულად მივიყვანეთ და ასევე გავაგრძელებთ. ამ გზაზე კი მზად ვართ ნებისმიერს გაუზიაროთ ჩვენი გამოცდილება.

ჩვენს პროექტს დასაწყისში ყველა არასერიოზუ-

ლად აღიქვამდა, შემოიღებდაც კი მოგვისსენიებდნენ. მას შემდეგ, რაც გადავლახეთ პირველი ეტაპის ურთულესი ნაწილი - ვერტმფრენის 200-ზე მეტი როტაცია და 180 კვ/მ-ზე მოწყობილი რკინა-ბეტონის სამშენებლო საძირკველი (1 მ3 ბეტონი 1 000 ევოს ღირებულებით) - ინტერესი გაღრმავდა (დაიჭერეს, რომ მართლა შემოიღები ვართ და, ამასთანავე, არა ვართ ახირებული ოლიგარქები). თუმცა ამის იქით საქმე არ წასულა. რა თქმა უნდა, ფარ-ხმალი არ დაგყარეთ, მოგიძიეთ დამატებითი სახსრები საკუთარი აქტივების გაყიდვით (ზოგმა მანქანა გაყიდა, ზოგმა ბიზნესიდან ამოიღო თანხები და ზოგმაც საკუთარი სახლის ასაშენებლად გადაღებული დანაზოგი მოახმარა ამ საქმეს, შემდეგ ბანკის სესხიც დავიმატეთ ჩვენი დარჩენილი აქტივების დაგირავებით და მივედით ფინიშამდე). პროექტი ისე განხორციელდა, რომ არანაირი საგრანტო ან სახელმწიფო დახმარება არ მიგვიღია, არც ინტერესი ყოფილა ტურიზმზე პასუხისმგებელი ორგანიზაციების მხრიდან. უამრავი ხელისშემშლელი ფაქტორის მუხედავად, ჩვენი შვეიცარიელი მეგობრებისა და ჩვენი განზრახვის რწმენის შედეგად მივედით მარათონის ერთ საკვანძო ადგილამდე, თუმცა წინ დიდი გზა გვაქვს, რასაც აუცილებლად გავივლით.

- რა შინადავთსახალმწიფოს როლს ამკუთხით?

მნიშვნელოვანია, რომ სახელმწიფოს შესაბამისმა სტრუქტურებმა ჯეროვნად შეაფასონ მოცემულ სიმაღლეზე პროექტის პოტენციური შესაბამისი სირთულითა და კომპლექსურობით; მნიშვნელოვანია, რომ არსებობდეს ხედვა სათავგადასავლო ტურიზმის განვითარებისათვის და ასევე იმ რისკების მინიმიზირებაზე ზრუნვა და ფიქრი, რაც ტურიზმის განვითარებას ახლავს თან. სამწუხაროდ, არის პრეცედენტები მიწის ნაკვეთების არასისტემურად და უპასუხისმგებლოდ გაცემისა, მაშინ, როდესაც ალტიპათის პროექტისათვის თითქმის 1 წლიან ბიუროკრატიულ ფერხულში ვიყავით ჩაკარგულები. დიდ სიმაღლეებზე, განვითარების გეგმის გარეშე, მიწის ნაკვეთების რეალიზებამ ლამის მასობრივი სახე მიიღო. ბევრი ფაქტია ნაკვეთების რეალიზებისა ვალდებულებებისა და კონკრეტული გეგმების გარეშე, მათ შორის - ჩვენს სიახლოვესაც. ეს, რა თქმა უნდა, ერთი შეხედვით, დიდ პრობლემას არ წარმოადგენს, თუმცა ერთიანი გეგმების გარეშე დიდი საფრთხეა იმისა, რომ ეს მიმართულება დაზიანდეს და არასწორად განვითარდეს (ქაოსური და არასისტემური ნაკვეთები დაიდგას, დაუსრულებელი მშენებლობებით ტერიტორია დაზიანდეს და დაბინძურდეს და ა.შ. ამ სიმაღლეზე მონიტორინგი კი ძალიან რთულია) მნიშვნელოვანია, რომ სწორად მოხდეს სახელმწიფოს მხრიდან დანახვაც და დაფასებაც უკვე რეალურად გაკეთებული საქმისა, ვიმეორებ, არ ვითხოვთ არანაირ დახმარებას, უბრალოდ ხელს ნუ შეგვიშლიან!

ეს ისეთი სპეციფიკური და რთული სიმაღლეა, ასევე ურთულესი და სწრაფად ცვალეხადი მეტეოროლოგიური პირობების გათვალისწინებით, რომ ასე ადვილად ვერ ხერხდება რაიმეს გაკეთება. ჩვენი სურვილია, რომ რაც შეიძლება ნაკლებად შეგვიშალოს ხელი ასეთი მიდგომებით. მსგავსი საფრთხეებისაგან თავდასაცავად, ალტიპათის გუნ-

დმა დაგინესეთ უმაღლესი სტანდარტები და დედამიწაზე ყველაზე გამოცდილ პროფესიონალებს მივმართეთ დასახმარებლად შვეიცარიასა და იტალიაში, რომლებიც უსასყიდლოდ დაგვეხმარენ ამ პროექტის ფარგლებში. შედეგად მივიღეთ ის თამასა, რაც ამ სიმაღლეზე დანესდება ხარისხისა და ფორმის თვალსაზრისით. რადგან ეს სახლი ალპური ქოხების საუკეთესო ტრადიციების დაცვით აშენდა, მცირედი ჩვენი დავამატეთ და მივიღეთ სრულიად უნიკალური შედეგი, რაც საქართველოს უკვე თამამად გამოაჩენს ევროპის ალპებში არსებულ კონკურენტებთან.

მეორე პრობლემაა ადგილობრივი მოსახლეობა და მათი ჯეროვანი მონაწილეობა პროცესებში, ამისათვის კი სწორი, სრულყოფილი და პირდაპირი კომუნიკაციით ვცდილობთ არსებული ბიზნესეკოსისტემის გაფართოებას. 2018 წლის განმავლობაში მხოლოდ ცხენებით ტრანსპორტირებისათვის ალტიპათის მიერ ოფიციალურად გადახდილი იქნა 80 000 ლარზე მეტი, ასავე დამატებით ჩავრთეთ მომსახურების სხვადასხვა რგოლები, მაგალითად, ალტიპათისათვის გერგეთში ირეცხება თეთრეული, რომელიც ცხენებით გადააქვთ ადგილობრივ მიკრომწარმეებს, მზა საკვებით გვამარაგებენ ადგილობრივი ფერმერები და ა.შ... ეს პროცესი კი მნიშვნელოვნად გაფართოვდება მომავალ სემონზე.

პრობლემა ძალიან ბევრია - როგორც ბიუროკრატიული, ასევე ჩამოუყალიბებელი და თითქმის არარსებული სამთო ტურიზმის განვითარების გეგმა.

რომ არა პროექტისადმი უდიდესი დახმარება და მხარდაჭერა ჟურნალ „ანტერპრენერისა“ და მისი დამფუძნებლის, გიორგი შარაშიძის, მხრიდან, ალტიპათის შესახებ კიდევ დიდხანს ვერაფერს გაიგებდა ფართო აუდიტორია, რისთვისაც უამრავი მადლობა გიორგისა და მის გუნდს!

ესაუბრა ნიკა ერისთავი

ABOUT PROJECT

AltiHut is opening a new chapter in development of the adventure tourism in Georgia. It is aimed to make tracking, hiking and mountaineering accessible and attractive in Caucasus Region to bigger audience than it is today. By constructing the HUT named AltiHut 3.014, Company Altitude is offering exceptional, professional and flexible services to our guests in a sustainable, innovative and environmentally friendly way; our mission is to make the stay unforgettable experience in our hut and in the Country.

Our Vision is to act as a change agent and make fundamental shift in adventure tourism and mountaineering culture in Georgia and make Georgian mountainous regions and adventure tourism valuable based on responsible leadership i.e. managing natural, economic and human resources responsibly and minimize our impact upon them. With this Impact Investment, AltiHut team strives to deliver and create new Eco System in Kazbegi region, in order to make the climbing, tracking and hiking more secure and environmentally friendly.

LOCATION

AltiHut is located on elevation of 3,014 meters ASL near so called Sabertse pass in the surroundings of the Gergeti Glacier on the way to the Mountain Kazbegi (5,047 m). It is located 800 m above the Gergeti Holy Trinity Church (XIV C) and at 600 m below the Bethlemi hut. The location was carefully selected after numerous visits together with various theme experts: avalanche specialists, geologists, civil engineers, local guides and tourism professionals. The chosen location of the AltiHut 3.014 situates above the village Stepantsminda (1'700m ASL), 156 km away from the capital Tbilisi in the North.

Another reason of choosing the location was determined with the absence of elementary waste management solution on the nearby place, which services as popular place for campers, which are on the way to the pick of Kazbegi mount. As it is much visited place, it was under the threat to become one of the dirtiest places on the planet. The initial aim of the project was to install basic waste management system on this location... So this is how it started...

HOW TO GET HERE

There are several ways to reach the place, for international visitors it is important to consider air and land access to arrive to Georgia; it is Visa free country for majority of states and indeed, one of the most hospital countries on the Planet Earth. Once you arrived in Georgia, the ways to access the AltiHut 3.014 is to get to small town Stepantsminda (Kazbegi Municipality), 150 km from the capital city Tbilisi in the North. The means of transport to reach the place is very well developed; it is accessible with cars, mini buses and helicopter. After reaching the Stepantsminda, you may use two main ways to get to AltiHut 3.014, by walking or by helicopter. In case of choosing the first option, the visitor can use car (taxi from the center) till Gergeti Trinity Church and then continue the journey towards the hut (as there is no motorway till the hut) or pass the whole distance from Stepantsminda to AltiHut 3.014 on foot. The distance from Stepantsminda to Gergeti Trinity Church is about 6 km by car or 4 km on foot and it takes approximately thirty minutes by car and approximately one hour on foot. As for the distance from the Gergeti Trinity Church to AltiHut 3.014, it is about 7 km and it takes approximately 2.5-3 hours to get to the location, only by walking.

მიზანი – ნაკლები ზიანი გარემოს

სს RMG Copper-ის „მადნეულის“

გამამდიდრებელი ფაბრიკის სპილენძ-პირიტის კულსაცავიდან ჩამდინარე წყლების მართვა

მადნეულის სპილენძ-პირიტის კულსაცავის პროექტირება და მშენებლობა დაიწყო წინა საუკუნის სამოცდაათიანი წლების დასაწყისში. პროექტი ეკუთვნის მოსკოვში მდებარე საპროექტო ორგანიზაციას „მეხანობრ ინჟინირინგს“, რომელიც დღესაც უწევს კულსაცავს საპროექტო ზედამხედველობას.

კულსაცავის დამბის დანიშნულებაა გადამუშავებული მადნის ნარჩენების, ე.წ. „პულპის“ განთავსება/აკუმულირება. „პულპა“ ეს არის გამამდიდრებელ ფაბრიკაში სპილენძის მადნის ფლოტაციის შემდეგ ნარჩენი მასა. ის სპეციალური მილსადენით გადაიტუმბება კულსაცავის

დამბაზე, სადაც ილექება, ხოლო წყალი რჩება ზედაპირზე. დამბაში დაგროვილი წყალი შემდეგ სპეციალური ტუმბოებით უკან მიეწოდება გამამდიდრებელ ფაბრიკას სანარმოო მიზნებისათვის. რიგ შემთხვევებში დამბას წყლის შესავსებად მდ. მაშავერიდან ემატება გარკვეული რაოდენობის წყალიც.

პროექტის მიხედვით, კულსაცავის დამბიდან იყონება გარკვეული რაოდენობის წყალი, რომელიც იკრიბება მის ძირში არსებულ მიწის რეზერვუარში, საიდანაც ასევე სპეციალური ტუმბოსა და მილის საშუალებით იტუმბება უკან დამბაზე.

გამომდინარე იქიდან, რომ აღნიშნული სატუმბო ინფრასტრუქტურა უკვე დაახლოებით 40 წლისაა, იგი ვეღარ უზრუნველყოფდა ვეღარც კუდსაცავის დამბიდან გამოყოფილი წყლის შეკავებას, ასევე სრულყოფილ გადატუმბვას, პერიოდულად დაბინძურებული წყალი ჩაედინებოდა მდ. კაზრეთულაში, რაც, ბუნებრივია, იწვევდა მისი ხარისხის გაუარესებას. როგორც სისტემატური დაკვირვებების შედეგად დადგინდა, დრენირებული წყლების მაქსიმალური საათობრივი ხარჯი შეადგენს 250კუბ.მ/სთ. დღესდღეობით კომპანია ახორციელებს კუდსაცავიდან ჩამდინარე სანიაღვრე და სადრენაჟო წყლების მონი-

ტორინგს კომპანიის გარემოსდაცვითი ლა-ბორატორიის და დამოუკიდებელი აკრედიტირებული ლაბორატორიის მეშვეობით.

მდ. კაზრეთულის დაბინძურებისაგან დაცვის მიზნით, გასული წლის დასაწყისში კომპანიამ გადაწყვიტა კუდსაცავის ძირში ახალი საქაჩი ინფრასტრუქტურის მოწყობა, რომელიც უზრუნველყოფდა წყლის ჩართვას ჩაკეტილ ტექნოლოგიურ ციკლში, რაც თავის მხრივ მთლიანად აღკვეთდა აღნიშნული წერტილიდან მდ. კაზრეთულაში დამაბინძურებელი ნივთიერებების ჩაშვებას.

ველური ბუნება

კუდსაცავის ქვედა იარუსებსა და მომიჯნავე ფერდობებზე წარმოქმნილი სანიაღვრე და დრენირებული წყლების ორგანიზებული შეკრებისა და დამბაში შეგროვების მიზნით, კუდსაცავის ძირში მოწესრიგდა (მოეწყო) სანიაღვრე წყლების გამყვანი არხები.

პროექტირების ეტაპზე გაირკვა, რომ კუდსაცავის დამბის ძირში დამონტაჟებული სადრენაჟო კოლექტორიდან გამომავალი წყალი ასევე დაბინძურებული იყო, მხოლოდ სხვა ხარისხით. ამ ორი წყლის შერევა იწვევდა ქიმიურ რეაქციას და დიდი რაოდენობით თაბაშირი წარმოიქმნებოდა, რის გამოც ფერხდებოდა ტუმბოების მუშაობა და ზიანდებოდა ისინი, ასევე მილსადენი იბინდებოდა კალციუმის ნაღვით.

ამიტომ, პროექტის ფარგლებში, კუდსაცავის ძირში

აშენდა 2 ერთეული წყლის შემკრები ავზი, თითოეული 1000მ³ მოცულობის, აქედან ერთი ავზი უზრუნველყოფს დამბაში მოხვედრილი წვიმის წყლებით გამოწვეული ჩამდინარე და დრენირებული წყლების შეგროვებას და მის გადატუმბვას კუდსაცავში ახალი 250მმ დიამეტრის პოლიეთილენის მილსადენით, ხოლო მეორე ავზში შეგროვდება კუდსაცავის ძირში გაყვანილი სადრენაჟო კოლექტორიდან გამომავალი წყლის მოცულობა, რომელიც ასევე მეორე, 200მმ დიამეტრის, ანალოგიური მილსადენის საშუალებით გადაიტუმბება კუდსაცავში.

პროექტის ფარგლებში მოეწყო სატუმბი სადგური. სადგურში განთავსებულია 4 საქაჩი ტუმბო, მათ შორის 2 მუშა და 2 სარეზერვო.

რა შედეგი მოგვითანა ზემოხსენებული პროექტის განხორციელებამ? ამ კითხვით მივმართეთ არემჯი კოპერისა და გოლდის გარემოსდაცვით მართველს, ბატონ კოტე ხაჭაპურიძეს.

აღნიშნული პროექტით განხორციელდა კუდსაცავიდან გამოსული დრენირებული წყლების შეკრება, რომლებიც ჩაედინებოდა მდინარე კაზრეთულაში. ეს ადგილი წარმოადგენდა კომპანიისათვის წყალჩაშების დადგენილ წერტილს, რომელზეც განსაზღვრული იყო ზღვრულად დასაშვები (ზღრ) ნორმები.

რაც შეეხება პროექტის სარგებელსა და ეფექტურობას, მთლიანად აღიკვეთა 250 მ³ საათში საშუალოდ დაბინძურებული წყლების ჩადინება მდინარე კაზრეთულაში და აღნიშნული წყლის ჩაკეტილ ტექნოლოგიურ ციკლში ჩართვა, რამაც კაზრეთულას წლის განმავლობაში ააცილა შემდეგი ოდენობის დამაბინძურებელი ნივთიერებები:

- სპილენძი (Cu) - 0,630 ტონა/წელიწადში;
- თუთია (Zn) - 1,02 ტონა/წელიწადში;
- რკინა (Fe) - 0,554 ტონა/წელიწადში;
- სულფატები (SO₄) - 1046,5 ტონა/წელიწადში.

რეპორტაჟი მოამზადა ნიკა კაკაჩიამ

Eng

We continue to inform our readers about all the activities that RMG is carrying out to eliminate or minimize the risks of polluting the environment.

This article tells us about the management of water in the tailing dam of RMG Cooper. About 40 years of exploitation has damaged tailing dam and its drainage system. Since the beginning of last year company made a decision to improve the infrastructure in order to eliminate a risk of polluting the river of Kazretula and accordingly the river of Mashavera.

გიორგი ბარისაშვილი

მიუხედავად იმისა, რომ ქვევრში ღვინის ქართულად დაყენება ერთ მთლიან საგანს წარმოადგენს, შეიძლება საზედაშე ქვევრი და ღვინო მაინც ცალკე მოვლენად გამოიყოს. ქართულ მეღვინეობაში, გარდა ქართული საღვინე ჭურჭლის - ქვევრისა, ვხვდებით: მუხის კასრს, მინის ჭურჭელს, ლითონის ცისტერნებს, მაგრამ საზედაშე ღვინის ჭურჭელი არა ჩამოთვლილ ჭურჭელთან, არამედ უპირველესად ქვევრთან ასოცირდება. საზედაშე ღვინის დაყენება მეტ-ნაკლებად განსხვავდება ჩვეულებრივი ღვინის დაყენებისაგან. განსხვავება მდგომარეობს როგორც ტექნოლოგიურ, ისე შინაარსობრივ მხარეში. ქართული ვინის განმარტებით ლექსიკონებში ტერმინ „ზედაშეს“ შესახებ ვკითხულობთ შემდეგ განმარტებებს, ასე მაგალითად: სულხან-საბა ორბელიანის ლექსიკონი ქართული: „ზედაშე - შესაწირავი ღვინო“. ნ. ჩუბინაშვილის ქართული ლექსიკონი: „ზედაშე - ღვინო, ხმარებული უამის წირვასა ზედა სეფისკვერსა თანა, მსოფლიონი უხმობენ ღვინოსა შენახულსა სთულის დროს პატარა ქოცოში, ვიდრე დღეობადმდე სალოცავის ადგილისა და მაშინ მოხდიან, თან წაიღებენ ნაკვების ზვართურთ ეკლესიის კარს, სადაცა ნაწილსა ზედაშისა და დაკლულის ზვარისას მიართმევენ სამლუღლოთა. ზოგს დაურიგებენ გლახაკთა და დანაშთენს მიიღებენ თვთ მუნვე“.

ტერმინი - ზედაშეს შესახებ ერთობ განსხვავებულ ცნობას ვხვდებით, მაგალითად, ქართულ კილო-თქმათა სიტყვის კონაში, სადაც ვკითხულობთ: „ზედაშე - (მთიულ.) ბამბის ნართი, რომელიც ხატში ეკლესიას სამჯერ უნდა შემოავლონ, როცა ხატი ვინმეს დაამიზებავს (ლ. კაიშ.)“.

ამრიგად, ტერმინი „ზედაშე“ მეტ-ნაკლებად განსხვავებული შინაარსის მატარებელი სიტყვაა, მაგრამ უნდა აღინიშნოს, რომ ხსენებული ტერმინი უპირველესად ღვინოსთან და ქვევრთანაა დაკავშირებული და სხვა, განსხვავებული მნიშვნელობები, მხოლოდ ამის შემდეგ აქვს მიღებული. ზედაშის ქვევრი მარანში ერთგვარ ორიენტირს წარმოადგენდა და მას ყოველთვის გამორჩეული ადგილი უნდა სჭეროდა. ხოლო დანარჩენი ქვევრები სწორედ ზედაშის ქვევრისა თუ ქვევრების მდებარეობის გათვალისწინებით განლაგდებოდა მარანში. ეს სულაც არ ნიშნავს იმას, რომ ზედაშის ქვევრს შუა, ცენტრალური ადგილი უნდა სჭეროდა მარანში, სხვა ქვევრებს შორის. პირიქით - ზედაშის ქვევრი განცალკევებულ ადგილს იკავებდა, მაგრამ მისი ადგილი, ღვინის ხარისხიანად შენახვის თვალსაზრისით, უნდა ყოფილიყო საუკეთესო სხვა ქვევრების მდებარეობასთან შედარებით. თუმცა, ისიც უნდა ითქვას, რომ ქართველი კაცი მარანს ისე აწყობდა, რომ არათუ მხოლოდ ზედაშის ქვევრი, არამედ სხვა ყველა ქვევრები დაკლუნი ყოფილიყო არასასურველი მდგომარეობისაგან. იმ შემთხვევაში, თუკი მარანი საცხოვრებელი სახლის ქვედა სართულს წარმოადგენდა, ზედა სართულზე, საძინებელი ოთახი, ისეთ ადგილას იყო მოწყობილი, რომ უშუალოდ მის ქვემოთ ზედაშის ქვევრები არ ყოფილიყო მოხვედრილი...

ჩვენ დღემდე არ მოგვეპოვება წერილობითი მასალა იმის შესახებ, თუ რა განსხვავება არსებობდა ჩვეულებრივისა და ზედაშის ქვევრების დამზადების ტექნოლოგიას შორის, თუმცა დიდად სავარაუდოა, რომ ზედაშის ქვევრე-

ველური ბუნება

ბი უფრო გულმოდგინედ ირეცხებოდა და ამ მნიშვნელოვან პროცესს მეტი დრო და ენერჯია დაეთმობოდა წარსულ დროში. ძველად, პრაქტიკულად არ არსებობდა არც ერთი მარანი, სადაც ზედაშის თუნდაც ერთი ქვევრი არ ყოფილიყო ჩათვლილი. ამავე ადგილას იყო მოწყობილი სახატე ნიშაც, სადაც ინთებოდა სანთელი. აქედან გამომდინარე, თითქმის ყველა მარნის მფლობელს ოჯახს ჰქონდა ზედაშის ქვევრი, რომელშიც მზადდებოდა, როგორც ტაძარ-მონასტრებისათვის შესანიერი, ისე საეკლესიო ღვინისა და სხვა საკუთარი მოხმარებისთვის განკუთვნილი ღვინო. მიუხედავად იმისა, რომ ღვინის დამამუშავებელი განსაკუთრებით კახეთის მხარეში, არაერთი ტრადიციული მარანი აშენდა და აღდგა, ის ძირძველი ქართული ადათი, რასაც წარმოადგენს ზედაშის ღვინის დაყენება, თითქმის დავიწყებულია, რაც სამუხებაროდ, საქართველოს ღვინის კულტურის დაბალ დონეზე მიანიშნებს, რადგანაც ზედაშის ღვინის დაყენება პირდაპირ კავშირშია ადამიანის სულიერ სიმალღესთან და მდგომარეობასთან. საზედაშე ღვინის დაყენება, თავის მხრივ ერის კულტურის განვითარებაზე მეტყველებს.

გადაღებულ უნდა იქნეს ცალკე ქვევრში, რის შემდეგაც საზედაშე ღვინოს გარკვეული დროის განმავლობაში ესაჭიროება სრული სიმშვიდე.

ჩვენი წინაპრები საზედაშე წითელ ღვინოს ჭაჭიდან მეშვიდე დღეს მოხსნიდნენ. ეს წესი, რა თქმა უნდა ხანგრძლივი დაკვირვების შედეგადაა დანესებული, რომელიც, უპირველესად ღვინის ხარისხიდან გამომდინარეობს. ზოგადად ზედაშის ღვინის დაყენება, ანუ დუღილი, ჭაჭიდან მეშვიდე დღეს მოხსნა და ახლად დადუღებული ღვინის გარკვეული ხნით დასვენება, თავისი შინაარსით საოცრად წაგავს ბიბლიაში აღწერილ ქვეყნიერების მექმნის 7 დღეს, რომლის შემდეგაც ქვეყნის შემოქმედმა დაისვენა...

საზედაშე ღვინის დასაყენებლად უნდა დაიწეროს მხოლოდ წითელყურძნიანი ვაზის ჯიშის ყურძენი. ასეთ დროს ყოველად დაუშვებელია თეთრი ყურძნის გამოყენება, ან თუნდაც მისი უმცირესი ნაწილის შერევა წითელ ყურძენში (საუბარია საბარძიმე ღვინოზე). ასეთ დროს, ასევე არ შეიძლება წითელ საზედაშე ღვინოში თეთრი ღვინის

საზედაშე ღვინოს ესაჭიროება განსაკუთრებული ყურადღება და მოვლა, დაწყებული ქვევრის რეცხვითა და მარნის სისუფთავით, ვიდრე ყურძნის გადამუშავებითა და მისი დადუღება-დაღვინებისა თუ შენახვის პროცესამდე. ქვევრებში მადულარ ჭაჭას ალკოჰოლური დუღილის პერიოდში სჭირდება ხშირი ჩარევა. ეს პროცესი შესაძლოა დღეში მინიმუმ 5-ჯერ განმეორდეს. საერთოდ კარგია, თუ ქვევრში ჭაჭას ყოველ ორ-სამ საათში ერთხელ მაინც ჩაურევინ დღე-ღამის განმავლობაში, განსაკუთრებით კი მძაფრი დუღილის პერიოდში. დუღილის დამთავრების შემდეგ ჭაჭა და ღვინო უნდა განცალკევდეს და ღვინო

შერევა, თუნდაც ეს იყოს ღვინის სულ მცირედი რაოდენობა. საზედაშედ არ გამოიყენებენ ვარდისფერი ღვინის მომცემ ვაზის ჯიშებს, რომელთა ღვინის შეფერილობაც სუსტია. ზოგადად, საზედაშე და აქედან გამომდინარე საბარძიმე ღვინისათვის უმჯობესია, თუ გამოყენებული იქნება ქართული წითელყურძნიანი საღვინე ვაზის ჯიშები, როგორებიცაა, მაგალითად: „საფერავი“, „ძელშავი“, „ოცხანური საფერე“, „თავკვერი“, „შავკაპიტო“ და სხვა დასაველეთისა თუ აღმოსავლეთ საქართველოს ადგილობრივი ჯიშები.

საზედაზე ღვინის დასაყენებლად ე.წ. „უნამლი“ (სახეობათა შორის ჰიბრიდები) ვაზის ყურძნის გამოყენება არ არის გამართლებული. საქართველოს ყოველი მხარე განთქმულია და გააჩნია არა ერთი, არამედ ათეულობით ადგილობრივი წითელყურძნიანი ვაზის ჯიშის, რომლებიც ჩვენი წინაპრების მიერ საუკუნეების წინაა გამოყვანილი და ჩვენ რატომ უნდა გამოვიყენოთ საზედაზე და აქედან გამომდინარე საბარძიმედ ისეთი, ხშირ შემთხვევაში გაურკვეველი წარმოშობის ჰიბრიდები თუ სხვ. როგორებიცაა, მაგალითად: ვაქირულა, ღირბულა, მოლდავანკა, ადესა და სხვა? ჩამოთვლილთაგან ზოგიერთი ყურძნის გამოყენება საქართველოს ვაზისა და ღვინის კანონის თანახმად, მეღვინეობაშიც კი იკრძალება...

ჩვენმა წინაპრებმა ქართული ვაზის ჯიშების სახით, არათუ ქართული, არამედ მსოფლიო მემკვიდრეობის გენოფონდი შექმნეს და ყოველივე ამის შემდეგ ჩვენ წმინდა ბარძიმში „ადესა“ და მისთანა ყოველად უვარგისი და „უჯიშო ჯიშების“ ღვინო უნდა ჩავასხათ?

ოჯახურ პირობებში დაყენებულ საზედაზე ღვინოს დამუშავება (იგულისხმება ფილტრაცია და ქიმიური დანამატები) არ ესაჭიროება. ასევე არანაირ საჭიროებას არ წარმოადგენს, და ასეთ შემთხვევაში არც არის რეკომენდებული ალკოჰოლური დუღილის დანყების წინ საფუერის წმინდა კულტურის დამატებაც. ზოგადად, ოჯახურ პირობებში, არათუ საზედაზე ღვინოს, არამედ ჩვეულებრივ ღვინოსაც არ ესაჭიროება ზემოთ ჩამოთვლილი

დანამატები და ფილტრაცია, რადგან ღვინო, თუკი მას ცოდნით მივუდგებით, ბუნებრივად და ყოველგვარი ქიმიური დანამატების გარეშე გაივლის დაღვინების ყველა ეტაპს. ერთადერთი მეთოდი, რომლის გამოყენებაც დაშვებულია ზედაზე ღვინის დაყენებისას, ესაა, ქვევრებში გოგირდის ჩაბოლება, რომელ მეთოდსაც ჩვენი წინაპრებიც იყენებდნენ. აქედან გამომდინარე, საზედაზე ღვინოს ესაჭიროება არა ფილტრაცია და ქიმიური დანამატებით გაჭერება, არამედ ჭაჭიდან დროული მოხსნა, გადაღების სწორი დროის შერჩევა, წესების დაცვით შენახვა და, როგორც უკვე ითქვა, მარნისა და ქვევრების ჰიგიენური წესების ზუსტი დაცვა. როგორც სხვადასხვა ეთნოგრაფიული წყაროებიდან ირკვევა, საზედაზე ღვინის დაყენების პროცესის დროს არა მხოლოდ ჰიგიენური წესების დაცვა იყო აუცილებელი, არამედ ეთიკურისაც. კერძოდ, ღვინის დაყენების პროცესში ნასვამი მამაკაცი მონაწილეობას არ იღებდა, ხოლო ვინც ამ დროს მარანში ბილწსიტყვაობდა ან ზედმეტს ხმაურობდა, მას მარანიდან ითხოვდნენ. ყურძნის წურვის დროს მარანში აუცილებლად ინთებოდა წმინდა სანთელი. რაჭაში ძველად უარსებია ერთ წესს, რომელსაც ვკითხულობთ ლ. ფრუიძის წიგნში „მევენახეობა და მეღვინეობა საქართველოში“. კერძოდ, მამაკაცი, რომელიც საწნახელში უნდა ჩამდგარიყო ყურძნის დასაწურად, გარკვეული დროით, რამოდენიმე დღე, მეუღლისგან განცალკევებულად იძინებდა...

იმას, რომ ქართველი კაცი ზედაშის თემას განსაკუთრებული ყურადღებითა და მნიშვნელობით ეკიდებოდა, ის ფაქტიც მეტყველებს, რომელიც ძველ საქართველოში ყოფილა მიღებული და კერძოდ, როდესაც საზედაშე ქვევრი ზიანდებოდა და საჭირო იყო მისი შეცვლა, მაგალითად 100 ლიტრიანი საზედაშე ქოცოს სანაცვლოდ მარნის მეპატრონე შეიძენდა 110 ლიტრიან ან უფრო მეტი მოცულობის ჭურჭელს.

საზედაშე ქვევრთან დედაკაცებს შეხება არასდროს არ ჰქონდათ. ზოგადად, როგორც წესი მანდილოსნები ქვევრში ღვინის დაყენებაში არ მონაწილეობდნენ. ამის გარდა, იკრძალებოდა მასთან ასევე უცხო ადამიანების შეხებაც. ქართულ ქვევრებს მექვევრე ოსტატები პირებზე უკეთებდნენ დამღებს, რომლებზეც გამოსახული იყო: მექვევრის ინიციალები; დამზადების წელი თუ ადგილი; ორნამენტები; რაიმე რიტუალი; ბორჯღალი... ზო-

გიერთ ქვევრზე ხშირია ჯვრის გამოსახულებაც, რაც გვაფიქრებინებს, რომ ასეთი ქვევრის უპირველესი დანიშნულება სწორედ საზედაშეა.

ზედაშის კულტურა ქართული მეღვინეობისათვის დამახასიათებელი და განუყოფელი ფენომენია. იგია ჩვენი ქვეყნის მეღვინეობის კულტურის უმაღლესი გამოვლინება, რომელი ღვინითაც ქართველი კაცი ადიდებს ცისა და ქვეყნიერების შემოქმედს და რომელი ღვინოც მართლმამდიდებლური წირვის დროს მაცხოვრის სისხლად გარდაიქმნება. ქართული მარანი ზედაშის ქვევრის გარეშე ისევეა წარმოუდგენელი, როგორც ქართველი კაცი წინაპართა დანატოვარი ადათის გარეშე. ამიტომაც ჩვენ ყოველი ღონე უნდა ვიხმართ იმისათვის, რომ შევაგსოთ ქართული მეღვინეობის ის ნაკლები ნაწილი, როგორც ზედაშის კულტურაა, ურომლისოდაც საქართველოს მეღვინეობა ყოველთვის ნაკლებულად ჩაითვლება.

Sacramental (Zedashe) Qvevri and wine

Eng

Although qvevri winemaking is a subject unto itself, sacramental wine and qvevri can be regarded as a special phenomenon. Making sacramental wine does not differ greatly from traditional winemaking--the principal difference is in the conceptual and perceptual aspects of sacramental wine.

According to the Georgian language dictionary, sacramental (zedashe) wine is that used during religious ceremonies such as the celebration of the Eucharist (the Lord's Supper) or weddings. Another definition states that sacramental or zedashe wine is the best wine, specially reserved for religious holidays. The sacramental qvevri and wine culture was found throughout the country, however this phenomenon is more frequently encountered in East Georgia, specially in Kakheti. Formerly, practically every marani had at least one sacramental qvevri buried in the ground. Almost all families with a marani kept a sacramental qvevri for wine intended for donation to churches and monasteries and for their own consumption during secular or religious holidays.

Sacramental qvevris served as a peculiar reference point and always occupied their own distinguished place in the marani. Other qvevris were placed in relation to the zedashe qvevri, depending on its location in the marani. The zedashe qvevri didn't necessarily occupy the central place among other qvevris; quite the contrary, it was placed separately from other qvevris for quality storage in a cool, dark and relatively secluded place.

We lack data concerning the difference in the ordinary and sacramental qvevri-making technology. Differences have not been observed in the cases of liming and/or waxing of the zedashe qvevris, however it appears that sacramental qvevris had to be washed more thoroughly, and in the past the procedure probably took longer than today.

Making sacramental wine requires special attention and care, starting with qvevri washing and marani hygiene and ending with fermentation, aging and storage. During alcoholic fermentation the pomace needs to be regularly stirred inside the qvevri. This process must be repeated several times a day at least. In general, it is advisable that the pomace be agitated in the qvevri once every two or three hours at least, especially during fermentation.

When the fermentation is over, the pomace and wine are separated and the latter is decanted into another qvevri. Then the sacramental wine should be given a complete rest for some time. The first drawing of wine from the qvevri occurs at different times depending on the location, region, vintage year, and other factors.

Only red grape varieties are used in making sacramental wines. Using white grape varieties or even adding white grape juice to the sacramental wine is prohibited. Blending red and white wine is inadmissible even in the smallest proportion. Also, sacramental wines should have no contact with water. For this purpose, washed wine vessels (qvevri, barrel, glass-ware, etc.) must be used only when well dried. Grapes producing rosé wines should never be used in sacramental winemaking. In general, native Georgian red grape varieties are used, such as saperavi, dzelshavi, otskhanuri sapere, Kartlian or Kakhetian tavkveri, shavkapito and other varieties.

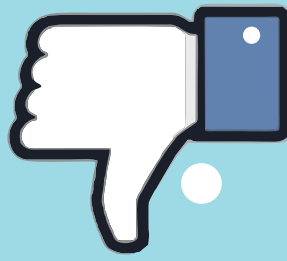
Homemade sacramental wine requires no treatment (filtration, reining or chemical additives) and the use of pure culture yeast during fermentation is neither required nor recommended. In general, making wine under household conditions, whether sacramental or ordinary, does not require the use of any additives and filtration because wine should go through all the necessary stages naturally. The only technique which could be added when making sacramental wine is burning sulfur (sulfating) in the qvevri to disinfect it before use. This was done in ancient times as well. Of course burning sulfur does not exclude compliance with the other standards of sanitation of the marani and wine vessels.

A qvevri mark is the incision made by the qvevri-maker on the neck of the vessel. We have collected photographs of qvevri marks in both East and West Georgia and Kakheti is especially distinguished by the number and diversity of such marks. Early qvevri-makers marked other earthenware as well, such as tiles, bricks, large pots and jugs. Today abundant and diverse marks are still found on old qvevris. The qvevri mark identifies its maker, its origin and the date it was made, etc. Frequently qvevri marks let us know exactly where they were made and from where they were taken.

Most old qvevris are stamped with signs such as the qvevri-maker's initials, the artisan's full name, the year of manufacture, various ornaments, a cross, borjghali (a Georgian symbol of the sun with seven rotating wings), where it was made and its capacity. According to popular legend the qvevri mark was also a mark of quality. Such marks could not be automatically passed on from father to son or grandson, but instead every qvevri-maker had to earn the right to stamp his own products.

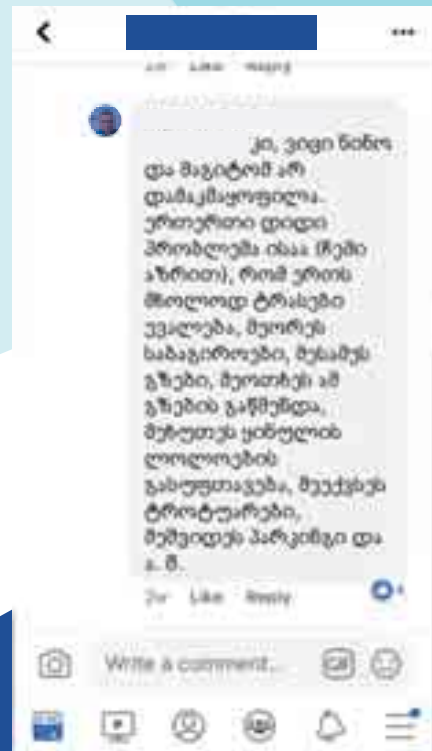
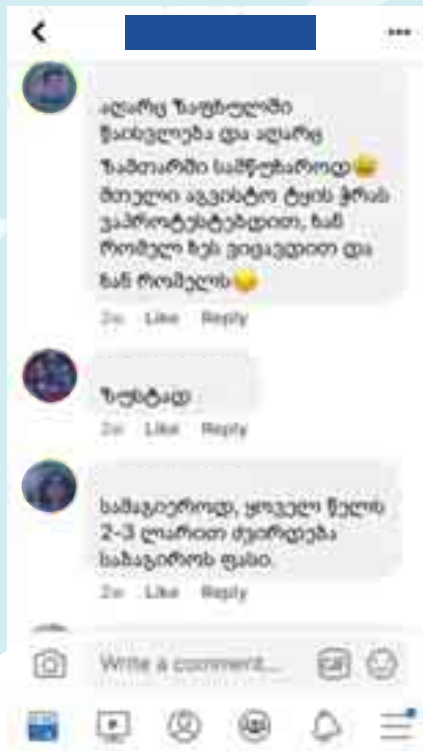
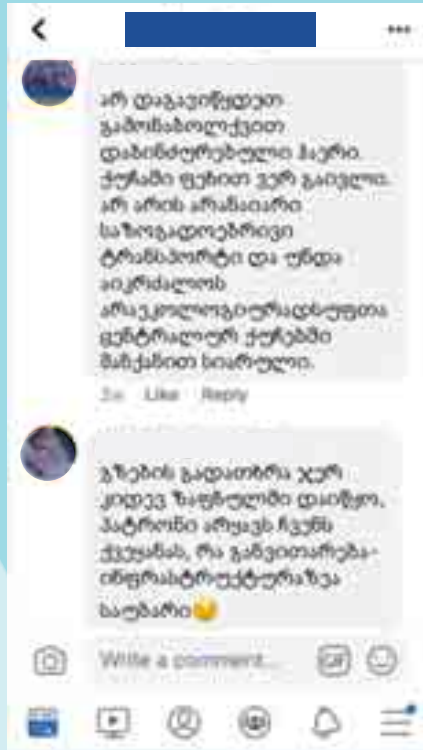
This publication promotes the traditional Georgian wine vessel – the qvevri. It is difficult to encompass as important and as voluminous a subject as the qvevri and qvevri-making in one brochure, so many readers--especially those interested in or practicing the age-old art of Georgian qvevri winemaking--may not find all the answers in this work. However, the theme is still subject to further research and that in the near future many more questions around these issues will be answered. Our plans include new publications on winegrowing and winemaking to highlight important related issues like establishing the vineyard; the construction and design of the Georgian marani, its equipment and tools; and describing other traditional Georgian wine vessels.

In conclusion we would like to repeat that the Georgian qvevri is a unique vessel with an original shape, an archaic simplicity and, most important, an indispensable role in true Georgian winemaking.

მიმოხილვა

ბუნების

facebook

review
bakuriani

ბაკურიანი უმანქანოკურორტი უნდა გახდეს ბევრი მშენიანალური ტრანსპორტითა და გაფართოებული საფენბავლო ზონით, ჩვენ რომ უწყის ტურისტები ვართ ენობილია და ხშირად ვადიარებთ ჩვენც, ამიტომ ადგილობრივს თვითმმართველობას შეტი უღრადღება მართებს, რათა ეს სტუმართა ტალდა სწორ კალაპოტში მოათავსოს. მომთაბურენ. [ak.tinford.com](#)

მართლა საძინელებია, კასტუმრის თრიალოეთიდან მგზავრებამდე ორი საათი მივდიოდით მატყობუმ 2 კილომეტრი იქნება!
In Like Reply

ვამო ბაკურიანის განვითარება წლებია ვაკვირდები ჩემდა უნებურად 🤔 არი კოტორი და უნებმაკვი უაზრო ხამობა. სააწუაროდ 🤔 და მაგის შედეგს ვიპყით ახლა
In Like Reply

გეთამბუხობთ! მე ბაკურიანში ჩასვლასაც დაკუნატებდი - დაინიშნის მატარებლის (გამართლი) ხაზი
In Like Reply

მე უკვე მესამე წელია ვრედავ მაგ უმნგავსობას და სურვილივც კი არ მაქვს მკვეთ გაჩედვის 🍊 სამაგიეროდ შეუპოვია ნახოს მკანთა მდგომარეობა. ვის წელშივც არის ამ დაბიხივის გამოყოფილი ხილუკები :) დარწმუნებული ვარ მოიბიბლები :) ერთი კარგი კმ არ აწეუნდათ 🤔

ვევლიაფერი მიხარია რასაც აპირებთ... მიხედა ჩემი სოფელი თანამედროვე კურორტად იქვეს ნამდვილია... მაგრამ... ვველი აფერი იქნება მანდ ჰაერის გარდა მაღლა მოაწორეთ ეს ამდენი მანქანა ამ ერთიბუნო კურორტს რა უბედურებაა... ამდენ გამოჩახოლაკებს თბილისშივც სუნთქავენ ხაკეუები. თამ ადარე ტვეს უვლით გადაჩუილია ვველიაფერი. 🤔 არ შემოაშეკამათოთ ახლა... ბაკურიანელი ვარ მე და თქვენზე უკეთ ვიცი რა დონის კურორტი იყო და რა დონეზე დაეშვა.

ცხენთან პირველი კონტაქტი

ზურაბ ჭინჭარაძე

ახალუბნის საცხენოსნო კლუბის დირექტორი

(გაგრიდოვანი)

მოდრაობა მანაჟში დამოუკიდებლად

როდესაც კარგად აითვისებთ ინსტრუქტორთან ერთად მოძრაობას, შეგიძლიათ დამოუკიდებელ მოძრაობაზე გადახვიდეთ. სასურველია, პირველი დამოუკიდებელი მოძრაობა თქვენთვის კარგად ნაცნობ ცხენზე, რომელზედაც ინსტრუქტორთან ერთად უკვე არაერთხელ გივარჯიშიათ. ეს დაგეხმარებათ ახალ გარემოებებთან დაკავშირებული სირთულეების გადალახვაში. დამწყები მხედრებისთვის უმჯობესია მცირე ზომის ღია ან დახურული მანეჟი - გრძელი კედლის, არაუმეტეს 60 მეტრისა, და მოკლე კედლის, არანაკლებ 20 მეტრის სიგრძით. დასაშვებია, აგრეთვე, ოვალური ან მრგვალი მანეჟი.

უსაფრთხოების ზომები

მანეჟში არ უნდა იყოს არცერთი ზედმეტი საგანი. მანეჟის კედლები ან ღობე გამოშვერილობების გარეშე უნდა იყოს. უცხო პირთა მანეჟში ყოფნა დაუშვებელია. მანეჟში მხოლოდ ინსტრუქტორი და, საჭიროების შემთხვევაში, მისი ასისტენტები უნდა იმყოფებოდნენ. მაყურებლებმა თავი უნდა შეიკავონ ხმაურისა და უეცარი მოძრაობებისაგან. თუ მაყურებლებს ძაღლები ახლავთ, დასაშვებია მხოლოდ მოკლე საბმურები ჰქონდეთ. მანეჟის კარი მთელი ვარჯიშის განმავლობაში დახურული უნდა იყოს.

პარტიზის დასაწყისი

მანეჟში შევდივართ ამხედრებული და ვინცებთ მოძრაობას კედლის გასწვრივ ნაბიჯითა და ჩორით ინსტრუქტორთან ერთად მარცხნივ სვლით, კედელთან მაქსიმალურად ახლოს (დაახლოებით ერთი მეტრის დაშორებით).

კედელთან მაქსიმალურად ახლოს მოძრაობა ცხენის კვალს ეწოდება პირველი კვალი. პირველი კვალის დარღვევით სიმძრაობა მანაჟში.

რამდენიმე წრის შემოვლის შემდეგ ინსტრუქტორი გააჩერებს ცხენს. გაჩერებული ცხენი იმყოფება მარჯვნიდან კედელსა და მარცხნიდან ინსტრუქტორს შორის. ინსტრუქტორი შეამოწმებს თქვენს ჯდომას, გადმოგცემთ წვეპლას მარცხენა ხელში, მოგცემთ საბოლოო მითითებებს და დაიხვეწს რამდენიმე ნაბიჯით მანეჟის ცენტრისაკენ. წვეპლა უნდა გეჭიროთ ყოველთვის მანეჟის შიდა მხარეს.

მანაჟის ცენტრისკენ მიმართულ მხარეს ეწოდება შიდა, ხოლო კედლისკენ მიმართულ მხარეს - გარე მხარე. (თუ ვმოძრაობთ მარცხნივ სვლით შიდა მხარე იქნება მარცხენა, ხოლო თუ ვმოძრაობთ მარჯვნივ სვლით - მარჯვენა).

წვეპლა წარმოადგენს დამხმარე სამართავ საშუალებას და გამოიყენება ცხენის წინ გასაგზავნად.

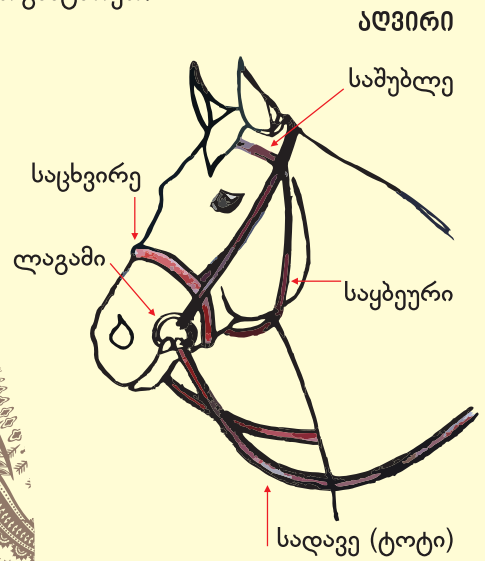
ნაბიჯით მოძრაობის დაწყება

გაჩერებულ ცხენზე იჯექით სწორად და თავისუფლად. მოძრაობის დაწყების წინ ღრმად ჩაისუნთქეთ. წარმოიდგინეთ, რომ ცხენთან ერთად ივსებით ჰაერით და ენერჯით. ტერფებით უფრო ძლიერად დააწეეთ უზანგებს. დუნდულები გაამაგრეთ. შეიგრძენით, როგორ წამოიწიეთ უნაგირიდან დუნდულების გაამაგრების შედეგად. ფრთხილად მოჭიმეთ ტოტები. ტოტების მოჭიმვის შედეგად ცხენი თავს და კისერს ოდნავ მაღლა ამოსწევს, რაც იმის ნიშანია, რომ ცხენი მზად არის მოძრაობის დაწყებისათვის. ამოსუნთქვასთან ერთად მოუჭირეთ შენკვლები და შეარბილეთ მოჭიმული ტოტები ხელების ოდნავ წინ წანევით. თუ საჭიროა დაუნრუპუნეთ ტუჩებით და შეათამაშეთ წვეპლის ბოლო ჰაერში ისე, რომ მტევნის მდებარეობა ცხენის კისერზე არ შეცვალოთ. ამგვარი გაგზავნით ცხენი დაიძვრება წინ ნაბიჯით. იმოძრავეთ მშვიდი ნაბიჯით პირველ კვალში. სანამ ჩორთზე გადახვიდოდეთ, რამდენიმეჯერ გააჩერეთ ცხენი 5-10 წამით და ისევ დაძარით. ინსტრუქტორი გამოგყვებათ შორიხლოს და მოგეხმარებათ ცხენის მართვაში. იმისათვის, რომ ცხენი გააჩეროთ, ღრმად ჩაისუნთქეთ, შემდეგ ნელნელა ხმამაღლა ფრუტუნით ამოისუნთქეთ ცხენის ფრუტუნის წაბაძვით (ფრუტუნის ხმის გამოცემა ბევრად აადვილებს ცხენის გაჩერებას), გადაიწიეთ გასწორებული ზურგით უკან და მოჭიმეთ ტოტები. ამავდროულად უზანგები განიეთ ოდნავ წინ. ცხენი დაიწყებს ნაბიჯების შემოკლებას. ცხენის მარჯვენა და მარცხენა წინა ფეხის რიგრიგობით დაბიჯების დროს თქვენც რიგრიგობით მოჭიმეთ და აუშვით ტოტები, სანამ ცხენი ბოლომდე არ გაჩერდება.

მოძრაობა ჩორთით

ნაბიჯიდან ჩორთზე ცხენს ვაგზავნით იმავე მეთოდით, როგორც ნაბიჯზე ვაგზავნიდით გაჩერებულ ცხენს. რაც უფრო მშვიდია ჩორთი, მით უფრო ადვილია ჯდომაც და მართვაც. სურვილის მიხედვით ვირჩევთ ტანაცოლით ან ჩამჯდარ ჩორთს. ინსტრუქტორის მითითებით გადავდივართ ჩორთიდან ნაბიჯზე და ნაბიჯიდან - ისევ ჩორთზე. დროდადრო ვცვლით მიმართულებას. მიმართულების შეცვლისათვის უნდა გააჩეროთ ცხენი და ნელ-ნელა შემოატრიალოთ, სანამ ცხენი არ აღმოჩნდება იმავე კვალში საწინააღმდეგო მიმართულებით. თუ ვარჯიში რამდენიმე

მხედარს ერთად გიტარდებათ, ინსტრუქტორი ჩააყენებს მხედრებს მწკრივში გამოცდილების მიხედვით. ყველაზე გამოცდილი მხედარი მწკრივში პირველი დგება, ხოლო ყველაზე გამოუცდელი - ბოლოს. მანძილი თითოეულ ცხენს შორის უნდა იყოს ერთი ცხენის სიგრძის ტოლი. მწკრივში მოძრაობა უფრო ადვილია, რადგან ცხენები სიამოვნებით მიჰყვებიან ერთმანეთს. ცხენებმა ორივე მხარეს თანაბარი დროის განმავლობაში და თანაბარი სიჩქარით უნდა იმოძრაონ. ინსტრუქტორი მანუის ცენტრიდან თვალყურს ადევნებს ვარჯიშს და იძლევა მითითებებს. ვარჯიშის ბოლოს ჩამოქვეითდით, მოუშვით მოსართავი და ცხენი ხელით გაატარეთ.

საორბული უნაგირი

Eng There should be no additional subject in the riding hall. Strangers shouldn't be allowed. In riding hall only instructor, and if needed, his assistants should be present. The viewers should refrain from the noise and sudden movements. If the viewers are with dogs, they are allowed only with short dog belts. The riding hall's door should be closed throughout the exercise.

თინათინ თოდურია
მედიცინის მეცნიერებათა დოქტორი
ჰომეოპათიის აკადემიის პრეზიდენტი
ადამიანის ეკოლოგიის ექსპერტა საბჭოს თავმჯდომარე

იდუმადლი სითხე - წყალი!

სიცოცხლე არის იქ, სადაც არის წყალი! ის ბევრ თავსატეხს უჩენს მეცნიერებს. რაც უფრო მეტად სწავლობენ მის თვისებებს, მით მეტად რწმუნდებიან მის უნივერსალურობაში. ის კიდევ ბევრსაილუმლოს მალავს.

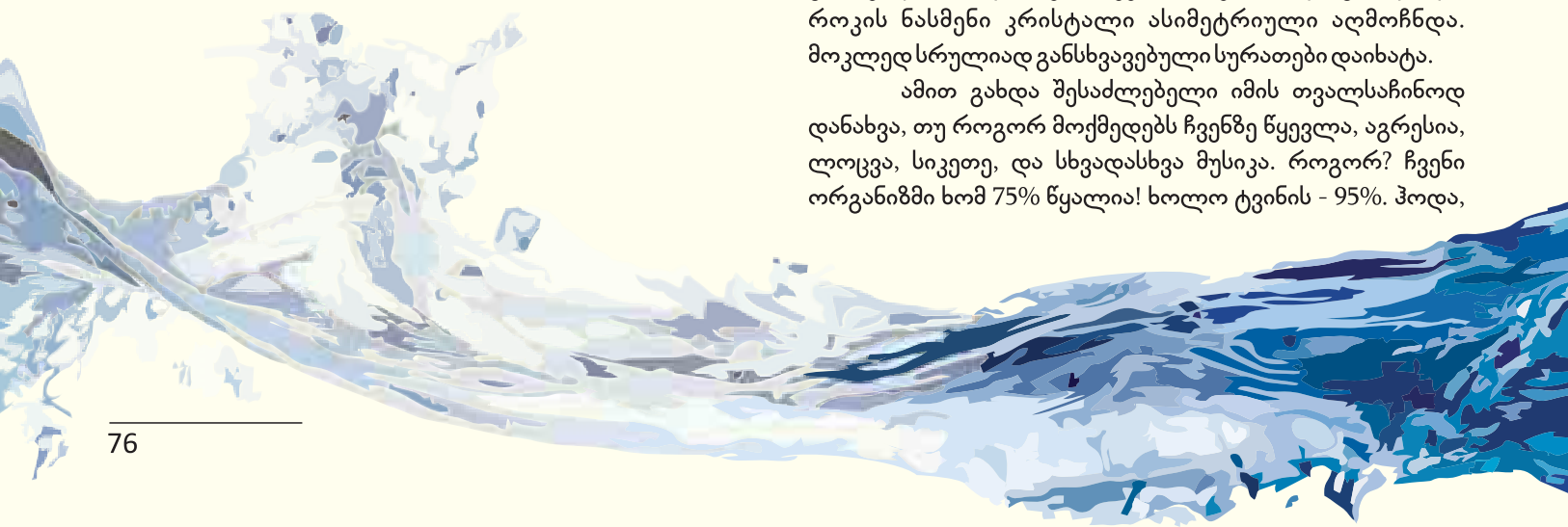
ეს ჯადოსნური ნივთიერება ჭირვეული ლამაზმანით იქცევა. თუ კარგ გუნებაზეა, უუუუნა წვიმის წვეთებით მოგვეფერება, ან თეთრ ცეკვას შემოგთავაზებებს თოვლის ფანტელებით, გულში ჩავიკრავს, გეალერსება თბილი ტალღებით. ხან განრისხდება, აზვირთდება, აბობოქრდება, გაავდება და სჯობს გაერიდო, თორემ არ დაგინდობს! ვერ ისვენებს, ერთ ადგილას ვერ ჩერდება, მუდამ მოძრაობს, ჩქარობს, სულ სადღაც ვარბის! სწრაფად იცვლება. თუ ოდნავ დასცხა, ორთქლად იქცევა და ცაში ადის, მაგრამ დიდხანს იქ ვერ ძლებს და წვეთების სახით მიწას უბრუნდება. ვერც სიცვივს გუობს, როგორც კი ყინვას იგრძნობს, მაშინვე გაიბუტება, და ყინულად გადაიქცევა. მაგრამ ესეც დროებითია. როგორც კი სითბო გულს მოულობს, გუნებ-განწყობა უბრუნდება და ისევ მაცოცხლებელ სითხედ გადაიქცევა. მისთვის არანაირი დაბრკოლება არ არსებობს, არანაირი ჯებირი - არც ფიზიკური და არც ფიზიოლოგიური. ისეთი ცნობისმოყვარეა, რომ ყველა წინააღმდეგობას გადალახავს, ყველგან შეძვრება, ხის ფესვებში, მიწაში, ყველა ქვის ქვეშ. უნდა იცოდეს, სად რა ხდება! თანაც საოცრად ჭორიკანაა! ყველაფერს ნანახს იმახსოვრებს. თანაც ისე ახერხებს, რომ თვითონ არ იცვლება! სხვა ნივთიერებას რომ შეხვდება, მის გარშემო ახალ ინფორმაციულ ველს ქმნის. თავის მოლეკულებს

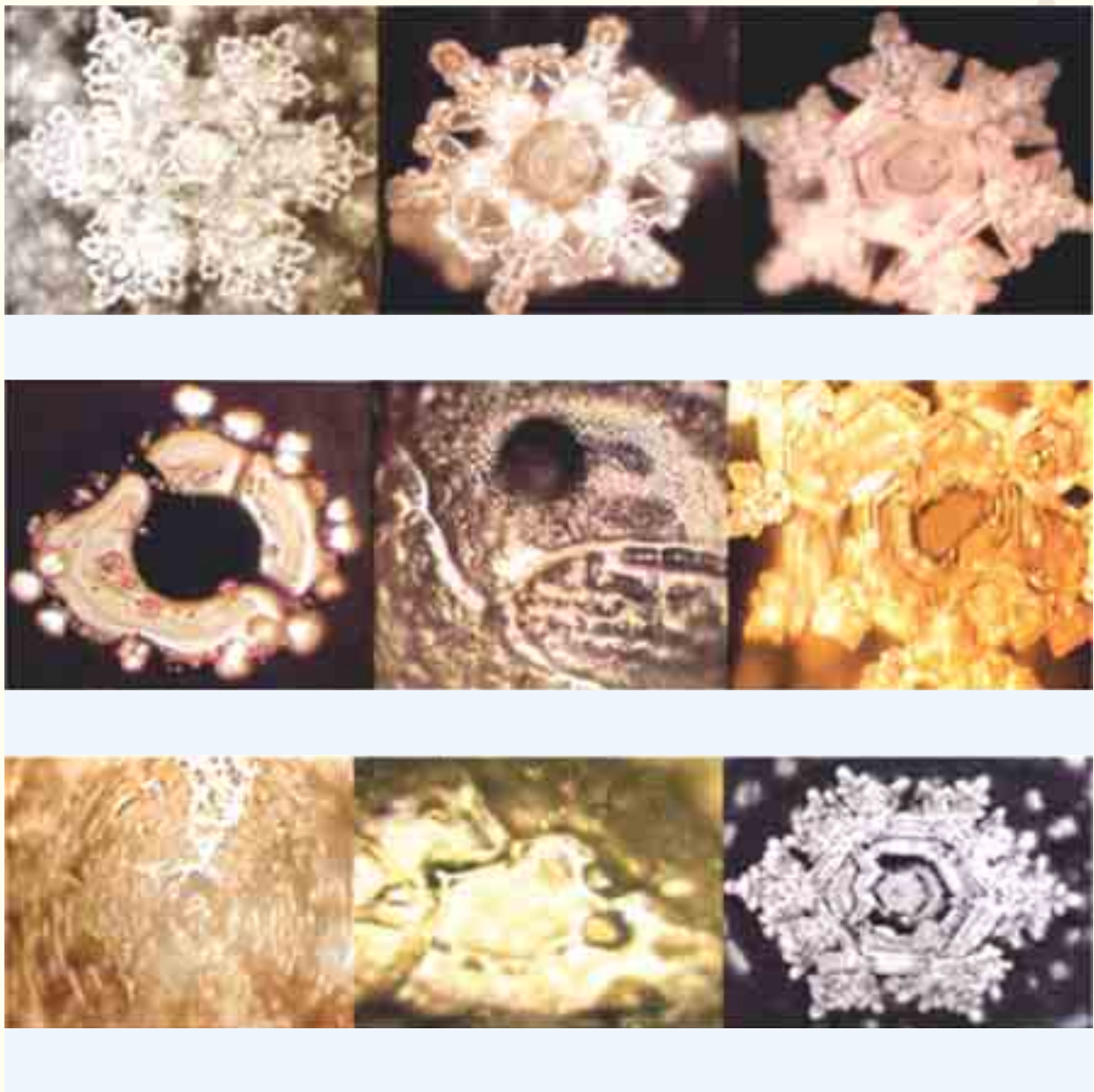
კლასტერებად ისე განლაგებს, რომ მხოლოდ სტრუქტურას იცვლის, ფორმულა კი უცვლელი რჩება. მისი ეს თვისება არც ისე დიდი ხნის წინ აღმოაჩინეს მეცნიერებმა და, იცით, რა დასკვნა გამოიტანეს? რომ წყალს აქვს მესხიერება!!!

Not long ago, scientist discovered this feature of the water - water has memory!

ამის გარშემო დიდი დავა იყო, მაგრამ აბა, იაპონელები რისი იაპონელები არიან, რაიმე ორიგინალური რომ არ მოიგონონ?! ჰოდა, ემატე მასარამ გამოიგონა ხელსაწყო, რომლითაც წყლის ეს თვისება ფოტოებზე აისახა. საოცარი ფოტოები დაუდეს ურწმუნო თომებს. გაყინეს ფუძიამას მთიდან ჩამოტანილი წყალი (იგი მათთვის სინმინდის სიმბოლოა). სანამ გაყინავდნენ ეს ღვთიური სითხე მოათავსეს სხვადასხვა ჭურჭელში და სხვადასხვა ინფორმაცია „მოასმენინეს“: მოცარტის მუსიკა, მძიმე როკი, ბეთჰოვენის, ბუდისტური მანტრები, ქრისტიანული ლოცვა, ლანძღვა-გინება, აქვს და აღიდეს. გაყინვის შედეგად მიღებული კრისტალების სურათებმა მსოფლიო გააოგნა! ყველა მათგანს აბსოლუტურად განსხვავებული სტრუქტურა ქონდა! ნალანძლი წყლის კრისტალი იყო დაგრებილი და მაჭლაჭუნას ჰგავდა, ნაქები კი - ქათქათა თოვლის ფანტელს. მოცარტი მოოქროსფრო მხიარული გამოვიდა, ხოლო ბეთჰოვენი - თეთრი და გაშლილი. როკის ნასმენი კრისტალი ასიმეტრიული აღმოჩნდა. მოკლედ სრულიად განსხვავებული სურათები დაიხატა.

ამით გახდა შესაძლებელი იმის თვალსაჩინოდ დანახვა, თუ როგორ მოქმედებს ჩვენზე წყველა, აგრესია, ლოცვა, სიკეთე, და სხვადასხვა მუსიკა. როგორ? ჩვენი ორგანიზმი ხომ 75% წყალია! ხოლო ტვინის - 95%. ჰოდა,

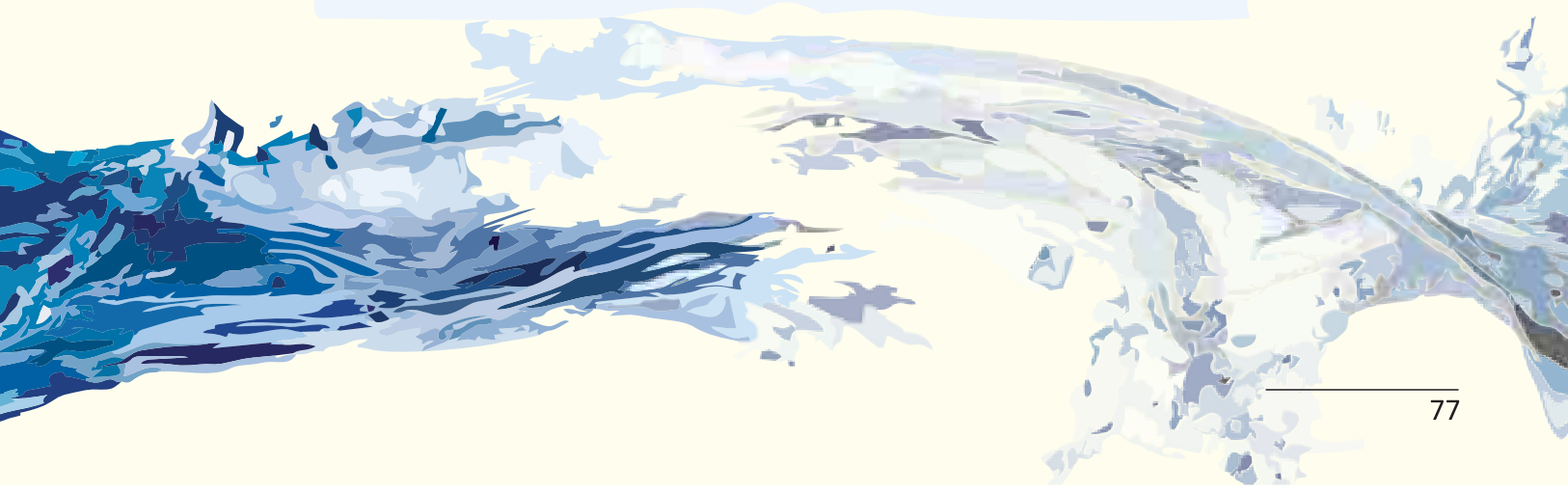

მარტო ფუძიამას წყალი კი არ იცვლის სტრუქტურას მოსმენილის მიხედვით, ჩვენს სხეულში არსებული წყალიც იმავე კანონებს ემორჩილება. ამიტომ უნდა მოვერიდოთ აგრესიის, ნეგატივის, უსიამოვნო ამბების მოსმენასაც კი. არ გვეონოთ, რომ ეს უკვალოდ ჩაივლის. ვიყოთ კეთილ-

განწყობილ ადამიანებთან, ვუთხრათ ერთმანეთს ქათინაურები, ვუსმინოთ სასიამოვნო მუსიკას, დავტკბეთ ბუნების მრავლისმეტყველი სიჩუმით. მიუვდლოთ ყური წყაროს ჩუხჩუხს, მდინარის რაკრაკსა და ზღვის იავენანას! ვინ იცის, რას გვიყვებიან ეს მრავლისმნახველი წვეთები!

So, not only Fudziama's water changes its structure according to the what it hears, but the water in our body is subject to the same laws as well.

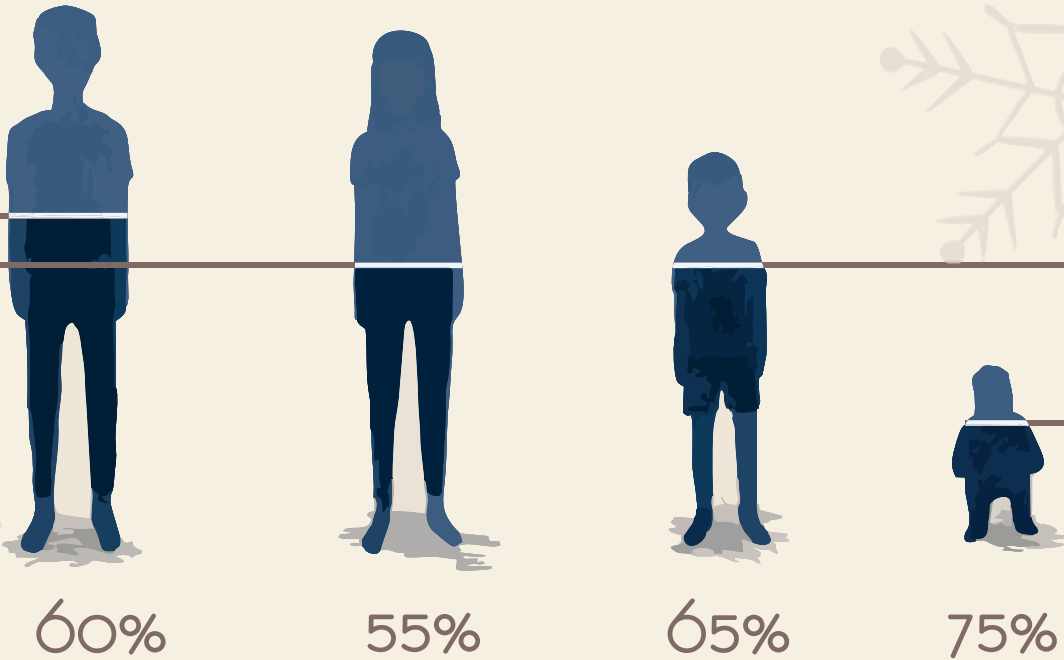

ზოლის და რამდენი წყალი უნდა მივიღოთ

დილას გაღვიძებისთანავე უნდა დალიოთ 1-2 ჭიქა ლამის ნადგომი წყალი. ოთახის ტემპერატურის. ზამთარში უნდა დაუმატოთ ცოტა ცხელიც რომ წყალი იყოს თბილი. ეს ხელს უწყობს კუჭის მოქმედების მონესრიგებას და ორგანოებისა და სისტემების ურთიერთობის დაბალანსებას. არ შეიძლება წყლის (ასევე სხვა სითხის) მიღება ჭამის დროს. ასევე თავი უნდა შეიკავოთ მისი მიღებისგან ჭამამდე და ჭამის მერეც ნახევარი საათის განმავლობაში, რადგანაც ის აზავებს კუჭის წვენს, რაც ხელს უშლის საკვების მონელებას. გამონაკლისია ის შემთხვევა, როცა საკვები ძალიან ცხიმოვანია. მაშინ შეიძლება ჭამიდან 20 წუთის მერე ცხელი წყლის დაღევა. რამდენი წყალი უნდა დალიოს ადამიანი დღის განმავლობაში, დიეტოლოგთა გაუთავებელი დავის საგანია. მიმაჩნია, რომ ეს დამოკი-

მილონ. ეს არ ეხება სიტუაციას, როცა გწყურიათ. წყურვილი ნიშნავს იმას, რომ ორგანიზმს სჭირდება წყალი ბიოქიმიური პროცესების სწორი წარმოებისათვის, ან ბევრი სითხე დაკარგა. თუ ადამიანი დაკარგა წყლის 2%, მას ეწყება თავბრუსხვევა. ხოლო 10%-ის დაკარგვის შემთხვევაში იწყება სერიოზული პათოლოგიური პროცესები და შეიძლება კომაში ჩავარდეს. წყურვილი განსაკუთრებით იგრძნობა ვარჯიშის დროს ან იმ სიტუაციებში, როდესაც ხდება სხეულიდან სითხის ინტენსიური გამოყოფა. დღიურად მიღებული წყლის მინიმალური რაოდენობა უნდა იყოს არნაკლებ 1 ლიტრისა. ამაში იგულისხმება მხოლოდ სუფთა წყალი და არა ზოგადად სითხეები. მაქსიმალური რაოდენობა კი შეზღუდული არ არის და თავად უნდა განსაზღვროთ თქვენი ცხოვრების წესისა და მოცემულ მომენტში არსებული სიტუაციის მიხედვით. დიაბეტთან ადამიანებს ხშირად უშლიან ბევრი წყლის დაღევას.

Thirst means that the body needs water for the proper production of biochemical processes or lost many fluids.

დებულია იმაზე, რომელ კლიმატურ ზონაში იმყოფები და წლის რომელი დროა. ზაფხულში წყლის მოთხოვნილება 2-3 ჭერ მეტია ვიდრე ზამთარში, ცივ კლიმატურ პირობებში 2-ჯერ ნაკლებია, ვიდრე - თბილ ქვეყნებში. გარდა ამისა, გასათვალისწინებელია ასაკიც. მოზარდსა და ახალგაზრდას გაცილებით მეტი წყალი სჭირდება, ვიდრე - ასაკოვანს. თუ ადამიანი მიდრეკილია შეშუპებებისაკენ, მან წყალი უნდა სვას ხშირად და ცოტ-ცოტა. ასაკოვან ადამიანებს ვურჩევ დღიური დოზა ისე გადაანაწილონ, რომ დიდი წილი მოდიოდეს დღის პირველ ნახევარზე, ხოლო დაძინებამდე 3 საათით ადრე სასურველია სითხე აღარ

არადა, მათ წყურვილის გამძაფრებელი გრძნობა აქვთ იმის გამო, რომ ორგანიზმს რეალურად აქვს წყლის დიდი მოთხოვნილება. საქმე ისაა, რომ ყველა ბიოქიმიური რეაქცია სხეულში მუდმივად მიმდინარეობს ხდება წყლის გარემოში. დიაბეტის შემთხვევაში ეს პროცესები უფრო გართულებულია და გამუდმებით წყლის განახლებაა საჭირო. ამიტომ არ შეიკავოთ თავი და დალიეთ იმდენი წყალი, რამდენსაც ითხოვს თქვენი ორგანიზმი, ოღონდ-წყალისუფთა სახით!

ცოცხალი სქესი

წყალს უჯრედებსა და ქსოვილებში დაგროვილი შლაკები გამოაქვს ორგანიზმიდან. ამ განმედი ფუნქციის გარდა მას ბევრი სხვა ფუნქციაც აკისრია. ის ენერჯის გამომუშავებასა და აკუმულირებაშიც მნიშვნელოვან როლს ასრულებს. ეს კარგად ჩანს გადამფრენი ჩიტების მაგალითზე. ყოველთვის მარცხდება, როგორ შეუძლიათ ამ პატარა არსებებს მრავალი საათი ფრენა. თურმე ამაში მათ სწორედ წყალი ეხმარებათ. წყალი ისე ლაგდება მათ სხეულში, რომ მზის სხივების გავლენით ენერჯის გენერატორი ხდება. ამაში ყოფილა ფრინველების გამძლეობის საიდუმლო.

წყლის დაბინძურება დღევანდელიობის ერთ-ერთი დიდი პრობლემათაგანია. სულ უფრო აქტუალური ხდება საკითხი, როგორ გავწმინდოთ წყალი და რომელია ჯანმრთელობისათვის უკეთესი? რა თქმა უნდა, საუკეთესოა სუფთა წყაროს წყალი. საქართველოში ოდიდგან იყო ტრადიცია - საპატიო სტუმარს მიართმევდნენ გამთენიისას წყაროდან მოტანილ მზის პირველი სხივებით დამუხტულ მოზარდის მიერ მოტანილ წყალს. ასევე მიღებული იყო ვერცხლის დოქში ნადგომი ჭიდან ამოღებული წყალი. დღეს უმრავლესობა იხრება ნაყიდი ბოთლის წყლისკენ. მაგრამ პლასტიკურ ბოთლებში შენახული წყალი არცთუ ისე სახარბიელოა. ჩემთვის უფრო მისაღებია ძველი ტრადიცია, ეგრეთწოდებული „ცოცხალი წყალი“, რაც ძალიან მარტივად მისაღებია: წყალი უნდა გავაჩეროთ საყინულეში 12 საათი. შემდეგ დავადნოთ ოთახის ტემპურაზე. გამდნარი პირველი 1/3 არის განმედილი, რადგან ყველანაირი მინარევების დნობას მეტი დრო სჭირდება და, შესაბამისად, ქლორი, ბაქტერიები და სხვა მავნე კომპონენტები რჩება ბოლო ფრაქციაში.

წყალი უნდა დალიოთ ნელა, სასურველია პატარა ყლუპებით.

არსებული სტატისტიკით, შუა საუკუნეების ევროპელი ადამიანი დღეში 5 ლიტრ წყალს ხარჯავდა ყველანაირი საჭიროებისათვის. დღეს საშუალო დონის მაცხოვრებელი ევროპელისთვის ეს ციფრი 80-100 ლიტრია! იმავეს ვერ ვიტყვით აფრიკისა და აზიის ბევრ ქვეყანაზე, სადაც წყლის დეფიციტია.

დედამინის 2/3-ზე მეტი წყალს უჭირავს, სწორედ ამიტომ უწოდებენ მას ცისფერ პლანეტას. მაშ, რატომ არის მთელ მსოლიოში სასმელი წყლის მწვავე დეფიციტი?! ამ თითქოსდა უზარმაზარი წყლის მარაგიდან მხოლოდ 3%-ა მტკნარი, 97% კი - მლაშე და ამდენად სასმელად გამოუსადეგარია. ამ 3% -დან 77% პოლარული ყინულის სახით არსებობს, 22% ისე ღრმადაა მიწის ქვეშ დამალული, რომ მისი გამოყენება პრაქტიკულად შეუძლებელია. გამოდის, რომ კაცობრიობას შეუძლია დედამინაზე არსებული წყლის მხოლოდ 3% დან 1%-ის გამოყენება სასმელად! 1,2 მილიარდი ადამიანი ცხოვრობს წყლის მწვავე დეფიციტის პირობებში. საქართველო ამ მხრივ ბედნიერ გამონაკლისს წარმოადგენს. ტყუილად როდი ვამბობთ, რომ ღმერთმა თავისი კალთა დააბერტყა ჩვენს ქვეყანას! ამ დალოცვილ მიწაზე 26000 მდინარეა, რომ აღარათფერი ვთქვათ ტბებზე, წყაროებზე, ნაკადულებსა და არტეზიანულ ჭებებზე! მაგრამ ამ ღვთის ნაბოძებ სიმდიდრეს მოფრთხილება სჭირდება!

გისურვებთ ჯანმრთელობას!
წყლის ძალა მოგცეთ ღმერთმა!

1,2 billion people live in the conditions of acute water deficiency.

Travel with us

All you need is here!

GUIDE-U

Georgian Travel App

*What to see
Where to eat
Where to stay
What to do
Transport
and more*

Available on
guide-u.ge

About Guide-U

Guide-U app offers comprehensive information about Georgia, online and offline audio-guide, maps, lists of restaurants and hotels, etc. You can download application for free from Apple Store and Play Store.

Guide-U Universal Discount Card gives you a chance to get 5 to 30% discounts in up to 1,000 different locations (hotels, restaurants, cafes, bars, stores, entertainment centres and others).

You can use the Guide-U discount card in up to 1,000 locations, which ensures your cost-efficient and unforgettable travel throughout Georgia. The card is valid for 14 days from the time of the purchase. There is a maximum purchase limit of 5,000 GEL. You can find information about where to buy the card and where to use it on the Guide-U website and mobile application. Upon receiving the card the following bonuses are yours:

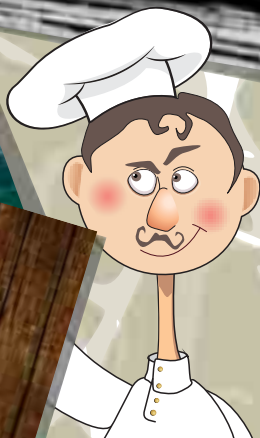
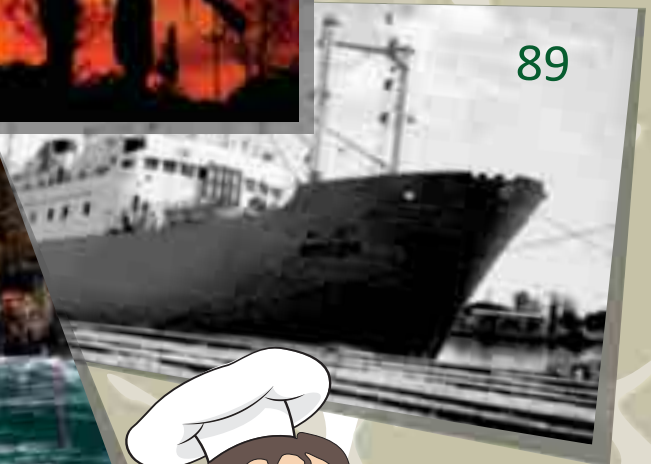
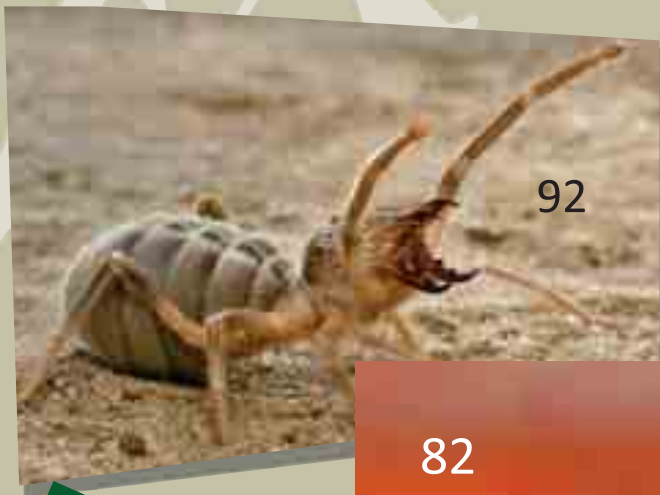
A free SIM card from MagtiCom (Georgian mobile network provider) with 1,000 MB of 4,5G free internet, 1,000 SMS and 100 minutes free talk time to numbers in the same network;

A 5 GEL voucher from Georgian taxi company Taxify, which you can use during your travel inside Tbilisi. For this, you have to download Taxify application from App Store or Play Store on your phone and follow the instructions.

guide-u.ge

ნაღირობა თევზობა

ძალა ერთობაშია!

მეგობრებო, მონადირეებო, მეთევზეებო, ბაზიერებო, ბუნების მოყვარულნო!

საკოორდინაციო საბჭოს სახელით გვინდა ერთი საინტერესო და საჭირო ინიციატივის შესახებ მოგაწოდოთ ინფორმაცია.

როგორც იცით, საკოორდინაციო საბჭო მემორანდუმის საფუძველზე 49 სუბიექტისგან ჩამოყალიბდა (ამ სუბიექტებს წარმოადგენენ მონადირეთა და მეთევზეთა კლუბები, სამონადირეო მაღაზიები, სამონადირეო მეურნეობები, საკოორდინაციო საბჭოს რეგიონული საინიციატივო ჯგუფები და ა.შ.) და ყველაზე მსხვილ გაერთიანებას წარმოადგენს. მთელი საქართველოს მასშტაბით ამდენი ადამიანის ერთობამ ბევრი კარგი და საჭირო საქმის გაკეთების საშუალება მოგვცა.

იმისათვის, რომ კიდევ უფრო მეტად ჩავეერთოთ გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან ქართულ რეალობას მორგებული საკანონმდებლო სივრცის შექმნაში, ასევე მონაწილეობა მივიღოთ მნიშვნელოვან გადაწყვეტილებებში, ვფიქრობთ, აუცილებელია ჩვენს ერთობას იურიდიული ფორმა მივცეთ.

ორგანიზაცია შეიქმნება, „არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირის“ ფორმით და მისი წევრები, როგორც აქამდე, უანგაროდ გაავრცელებენ ყველას ინტერესებისა და უფლებების დაცვას.

ორგანიზაციის დაფუძნება დაგეგმილია ამა წლის 1 მარტს.

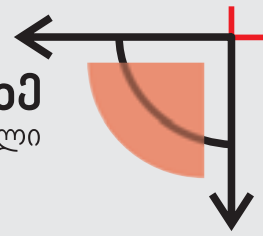
ყველას გთხოვთ გაგვიზიაროთ თქვენი მოსაზრებები და, სურვილის შემთხვევაში, მონაწილეობა მიიღოთ ორგანიზაციის დაფუძნებასა და საქმიანობაში.

ნადირობის ბიოლოგიის კუთხე

იოსებ ღუტიშვილი

ამ ნომერში განვიხილავთ ცხოველთა სანადირო სახეობებით სარგებლობის საკითხს. საკითხის განხილვისას ამოსავალი წერტილი არის და მუდამ იქნება ცხოველთა დაცვა.

ზოგადად, ფაუნის დაცვა ხორციელდება ორი ძირითადი მიმართულებით - კონსერვაცია და შენარჩუნება სარგებლობის პროცესში. ორივე მიმართულება აუცილებელია და ერთმანეთს ავსებენ.

ბუნების დაცვის საერთაშორისო კავშირი 1966 წლიდან აქვეყნებს „წითელი წიგნის“ გამოცემებს, სადაც შეტანილია გაქრობის პირას მყოფი სახეობები.

ცხოველთა დაცვის ყველა საკონსერვაციო ღონისძიება ატარებს განსაკუთრებულ, საგანგებო ხასიათს. ყველაზე ხშირად სარგებლობა და ფაუნის დაცვა, ასევე, მისი აღწარმოების ღონისძიებები გვაიძულებს შევუთავსოთ ისინი სხვა დარგების ბუნებათსარგებლობის ინტერესებს. მრავალი ქვეყნის გამოცდილებით დამტკიცებულია, რომ ეს სრულიად შესაძლებელია. ასე რომ, გამართული მიწათსარგებლობის შემთხვევაში შესაძლებელია სასოფლო-სამეურნეო წარმოება შევუთავსოთ მრავალი გარეული ცხოველის შენარჩუნების ამოცანას.

ინტენსიური სატყეო მეურნეობა და მერქნის დამზადება ექსპლუატაციაში მყოფ ტყეებში, სწორი ორგანიზების შემთხვევაში, უზრუნველყოფს მრავალი ნადირის და ფრინველის ბინადრობის პირობების შენარჩუნებას. ასე, თანდათანობითი და შერჩევითი ტყის ჭრები გვაძლევს არა მხოლოდ ტყის აღდგენის საშუალებას, არამედ, ასევე, უნარჩუნებს ცხოველთა სახეობებს თავშესაფრებს, საბუდრებს და საკვებ სავარგულებს.

ბოლო წლებში გარეული ცხოველები გახდნენ „ტურიზმის ინდუსტრიის“ მნიშვნელოვანი რგოლი. ბევრ ქვეყანაში რეკრეაციული მიზნებისთვის ეროვნულ პარკებში წარმატებით ხორციელდება ველური ფაუნის დაცვა და სარგებლობა. ეროვნული პარკების რიცხვს გაცილებით მდიდარი და კარგად დაცული ფაუნით და ამავე დროს მასობრივი ტურიზმის ორგანიზების მაღალი დონით მიეკუთვნებიან იელოსტონის და იოსემიტის პარკები შეერთებულ შტატებში, კრუგერი და სერენგეთი აფრიკაში, კამარგი საფრანგეთში, ბელოვჯი პოლონეთში და უამრავი სხვა. სასურველია, რომ საქართველოსაც ამ მიმართულებით გააჩნდეს სახელმწიფო პოლიტიკა და გამოყოფილი ჰქონდეს პრიორიტეტები. მაგალითად, თბილისისა და თბილისელებისთვის მნიშვნელოვანი იქნება, რომ ცხოველთა დაცვის კონკრეტულ ამოცანებს ახორციელებდეს თბილისის ეროვნული პარკი.

ბევრ ქვეყანაში ფაუნის გამდიდრებისთვის დიდი მოცულობით ხორციელდება გარეული ცხოველების აკლიმატიზაცია და რეაკლიმატიზაცია. საკმაოდ ეფექტური ხდება ცხოველთა დაცვის ყველა მიღებული ზომა, რაც საკმარისად ეფექტურია, თუ ისინი აგებულნი არის ლანდშაფტურ-ეკოლოგიური პირობების ზედმინვებითი აღრიცხვის საფუძველზე. ველური ფაუნის გამრავლებისა და ექსპლუატაციის ორგანიზების ნებისმიერი სახის სამუშაოს შესრულებისას ჩვენ უნდა ვითვალისწინებდეთ იმას, რომ ცხოველების გარკვეული სახეობები და პოპულაციები კონკრეტულ ბუნებრივ ტერიტორიებზე და აკვალურ კომპლექსებში ან მათ ანთროპოგენურ მოდიფიკაციებზე იფარგლებიან თავის საზღვრებში.

ცხოველთა მრავალი სახეობა სეზონების მიხედვით გადაადგილდება მნიშვნელოვან მანძილზე. მაგრამ მათი მიგრაცია შემოიფარგლება მკაცრად გარკვეული ტიპის ლანდშაფტებით. ამიტომ ცხოველთა დაცვა ითხოვს მთლიანად ბუნებრივი ტერიტორიული და აკვაკომპლექსების დაცვის ამოცანების გადანწყვეტას. ცხოველთა დაცვა პირველ რიგში მათი საბინადრო ადგილების დაცვაა.

თუკი პრობლემას განვიხილავთ ფართოთ, დაცვას ექვემდებარება ყველა ცხოველი რიცხოვნობის მართვის ჩათვლით. ნებისმიერი ბიოლოგიური სახეობის დაკარგვა ბიოსფეროსა და მთლიანობისთვის არის არასასურველი მოვლენა. ცალკეულ სახეობას გააჩნია მხოლოდ მისთვის დამახასიათებელი თვისებები და რთულია ვინიანსწარმეტყველოთ, მომავალში კაცობრიობისთვის რა სახეობის თვისებები რა მიზნებისთვის აღმოჩნდება სასარგებლო.

უძველესი დროიდან მოყოლებული, ნადირობა გულისხმობდა პროდუქციის მუდმივ მიღებას და არა - ნადირის განადგურებას. ნადირობის მიზანი მუდამ იყო სანადირო სიმდიდრეების გონივრული გამოყენება. მაგრამ ხშირად მათი სწორი ექსპლუატაციისთვის არ იყო საკმარისი ცოდნა, ან სოციალურ-ეკონომიკური პირობები ხდებოდა არასასურველი განვითარების მიზეზი და სანადირო სახეობების რიცხოვნობა მკვეთრად ეცემოდა (მაგალითად, ცხოველების მტაცებლური განადგურება ფულის შოვნის მიზნით).

საქართველოში ნადირობის სფერო მოუნესრიგებელია, მეტიც, იგი უმართავია. აქ შექმნილი სამონადირო მეურნეობები, რომელთა შექმნის მიზანი იყო „გარეული

ცხოველების დაცვა, აღწარმოება, მდგრადი სარგებლობა და მათი საბინადრო გარემოს გაუმჯობესება“, თავის ფუნქციას ვერ, ან არ ასრულებენ. სავარაუდოდ, ამის მიზეზი არის მეურნეობების მუშაკთა არასაკმარისი სამონადირო განათლება. ევროკავშირის და არაევროკავშირის ბევრ ქვეყანაში არსებობს სახელმწიფო სანადირო მეურნეობა. იმ შემთხვევაში, როცა საქართველოში არსებული სამონადირო მეურნეობები ეფექტურად ვერ ფუნქციონირებენ არასაკმარისი სამონადირო ცოდნის გამო, მიზანშეწონილი იქნება ქვეყანაში სახელმწიფომ შექმნას თავის მართვაში არსებული, თუნდაც ერთი, სასწავლო-საჩვენებელი სანადირო მეურნეობა.

სანადირო ცხოველებით სარგებლობა უნდა ხორციელდებოდეს გაფართოებული აღწარმოების პრინციპით. ეკოლოგიის მიღწევებით დამტკიცებულია, რომ სანადირო რესურსებით რაციონალური სარგებლობა არათუ ეწინააღმდეგება ცხოველთა სამყაროს დაცვას, არამედ ხელსაყვე უწყობს მას.

ყოველი ცხოველის პოპულაციას გააჩნია ეგრეთ წოდებული ეკოლოგიური რეზერვი, ანუ შესაძლებელია მისი პროდუქტიულობის ზრდა შთამომავლობის რიცხოვნობის ზრდის შედეგად და მათი გადარჩენის შესაძლებლობების ამაღლებით. სხვადასხვა ეკოლოგიურ ჯგუფში ეს ხორციელდება სხვადასხვანაირად: სქესის შეფარდების ცვლილებით, პირველი გამრავლების დროის დადგენით, ნაშიერების რაოდენობით, წელიწადში გამრავლების რიცხვის რაოდენობით და ა.შ.

პოპულაციიდან ინდივიდის ბიოლოგიურად საფუძვლიანი ამოღება ხელს უწყობს პოპულაციის ეკოლოგიური რეზერვის მობილიზაციას და, როგორც წესი, აჯანმრთელებს სახეობას. შესაბამისად, ნადირობა ხელს უწყობს გამრავლების ზრდას, ახალგაზრდა თაობის მდგრადობას, ანუ იგი წარმოადგენს ცხოველთა დაცვის აქტიურ ფორმას.

ყველა სრულად შესწავლილ სახეობებზე დადგენილია, რომ მათი პოპულაციის რიცხოვნობის ზრდა, გარკვეული რიცხოვნობის მიღწევისას, სწრაფად წყდება, ვინაიდან მოქმედებაში ერთვებიან ეკოლოგიურ-ფიზიოლოგიური მექანიზმები, რომლებიც მიმართულნი არიან ცხოველთა გადატვირთვის წინააღმდეგ. ნადირობის მეშვეობით ცხოველთა ნაწილის ამოღება ხელს უწყობს პოპულაციის აღწარმოების შესაძლებლობების ამაღლებას.

უმრავლეს თანამედროვე სანადირო სავარგულეებში, რომლებმაც ადამიანის მოქმედების შედეგად განიცადეს მნიშვნელოვანი ცვლილებები, ნადირობის ბუნებათდაცვითი მნიშვნელობა ცხოველთა მასობრივი სახეობებისთვის განსაკუთრებით დიდია.

ყოველივე ზემოთ თქმული იქნება მნიშვნელოვანი,

თუკი იგი გაზიარებული იქნება ჩვენი ქვეყნის რეალობაში.

უკვე რამდენიმე წელია, რაც, ჯერ GIZ-ის, ხოლო შემდგომ FAO-ს ჩართულობით საქართველოში ხორციელდება პროექტი, რომელმაც სამონადირეო სისტემის სრულყოფას უნდა შეუწყოს ხელი. თუმცა რა კეთდება ამ მიმართულებით და ვინ აკეთებს, ფართო საზოგადოებისთვის ეს ინფორმაცია მიუწვდომელია. დღემდე გაუგებარი რჩება, რა დონეზეა პროექტი.

2019 წელს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრომ თავის სისტემაში შექმნა სსიპ ველური ბუნების ეროვნული სააგენტო. სანადირო სახეობათა პოპულაციების არეალების დადგენა და მათი მდგომარეობის შეფასება, ხოლო შემდგომ სანადირო სახეობათა პოპულაციების მდგრადი სარგებლობისთვის სტრატეგიული მართვის მექანიზმების შემუშავება გარკვეულ წილად დაეხმარება მას, ველურ ფაუნასთან დაკავშირებით არსებულ კითხვებზე პასუხის გაცემაში. მინდა წარმატებები ვუსურვო სააგენტოს თავისი მიზნის მიღწევაში. მის საქმიანობაში იწყება ურთულესი ეტაპი. მას მოუწევს ქვეყანაში ველურ ფაუნასთან დაკავშირებით არსებულ კითხვებზე პასუხების გაცემა.

Eng

In 2019, under the Ministry of Environment Protection and Agriculture due to the reorganization new entity – National Agency of Wildlife was created. Main goal of the newly created agency will be determining and assessing habitats of the hunting species and further development of strategic management mechanisms for sustainable use of hunting species. I would like to wish new agency success in achieving its goals.

სამონადირიო კლუბები Hunting Clubs

ცეცხლასროლი იარაღის ევოლუცია

გელა ჩავლეშვილი
საქართველოს მონადირეთა და მეთევზეთა კლუბი "მონადირე.ge"

ადამიანმა უძველესი დროიდან დაიწყო იარაღის დამზადება და გამოყენება. თავდაპირველად მას იარაღი თვითგადარჩენისათვის ესაჭიროებოდა. ნადირობით მოიპოვებდა საკვებს და იცავდა სანადირო ტერიტორიას.

შუა საუკუნეებამდე იარაღს წარმოადგენდა დანა, ხანჯალი, შუბი, შურდული და ხელკეტი...

მეთხუთმეტე საუკუნეში ევროპაში პირველად გამოჩნდა იარაღი, რომელიც ჭურვს ისროდა დენთის წვის შედეგად წარმოქმნილი გაზების მეშვეობით. თუმცა აღსანიშნავია, რომ ჩინეთში შავ დენთს გაცილებით ადრე იცნობდნენ. მას ძირითადად ფოიერვერკებისათვის იყენებდნენ.

არსებობს რამდენიმე ვერსია იმის შესახებ, თუ როგორ მოხდა დენთი ევროპაში: ერთი ვერსიით დენთის რეცეპტი ჩინეთიდან ვენეციელმა ვაჭარმა, მარკო პოლომ შემოიტანა (1271-1292 წლებში პოლო სავაჭრო ექსპედიციის ფარგლებში პეკინში იყო). სხვა ვერსიით დენთის ფორმულა გერმანელებმა როჯერ ბეკონმა და ბერთოლდ შვარცმა შეადგინეს, ადამიანი მიხვდა, რომ დენთი არა მარტო ფოიერვერკისათვის გამოდგება, არამედ ჭურვის გასატყორცნადაც.

პირველი ჭურვის მსროლელი იარაღი წარმოადგენდა მეტალის მოკლე მილს, რომელიც ხის სადგარზე იყო დამაგრებული (ასრულებდა კონდახის ფუნქციას). მას ერთი ბოლო დახული ჰქონდა, რომელშიც დატოვებული იყო პატარა ჭრილი ცეცხლის მისაწოდებლად. მეორე ბოლოდან ხდებოდა დენთისა და ჭურვის ჩადება (ჭურვად იყენებდნენ კენჭებს, ტყვიასა და მეტალის ბურთულებს). აფეთქებას პირველად გახურებული ნახშირით ან ანთებული ხის წკირით ახდენდნენ. მოგვიანებით ამფეთქებლად პატრუქის გამოყენება დაიწყო.

პატრუქის დეტონატორად გამოყენებას გააჩნდა მთელი რიგი ნაკლოვანებებისა. ასე, მაგალითად: ქარიან და წვიმიან ამინდში ძნელდებოდა აფეთქება. ასევე დამით

იარაღის გამოყენებისას ანთებული პატრუქი ხილულს ხდიდა მსროლელის მდებარეობას მონიშნავდა მდეგისათვის.

პატრუქიანი თოფი

პატრუქის დეტონატორის შემდეგი თაობა საკეტი გორგოლაჭის გამოგონებაა. ის შედგებოდა მეტალის დისკისაგან, რომელიც მოქმედებაში მოდიოდა სპირალური ზამბარით. ეს მექანიზმი იძაბებოდა ქანჩით და ფიქსირდებოდა (იკეტებოდა). დაკეტილი ბორბალი მოქმედებაში მოჰყავდა სასხლეთ კავს, დისკი სპირალური ზამბარის მოქმედებით ბრუნდებოდა და ეხახუნებოდა კავსს, რის შედეგადაც წარმოიქმნებოდა ნაპერწკალი, რომელიც, თავის მხრივ, ანთებდა დენთს.

იარაღი „საკეტი გორგოლაჭით“

დამცემი მექანიზმის შემდეგი თაობაა ე.წ. კაჟის საკეტი. ამ საკეტში გამოჩნდა ჩახმახი, რომელშიც სპეციალური ჭანჭიკებით მაგრდებოდა კაჟი. დაძაბული ჩახმახი მოქმედებაში მოჰყავდა ზამბარას, რის შედეგადაც კაჟი ეხახუნებოდა ლითონის ფირფიტას. ფირფიტა კი, თავის მხრივ, განთავსებული იყო უშუალოდ დენტთან.

კაჟის საკეტის გაუმჯობესების შედეგად გააკეთეს ორჩაქუჩიანი საკეტი: პირველი მათგანი ზემოაღწერილი ჩახმახის პრინციპით მოქმედებდა, ხოლო მეორეზე ჩამაგრებული იყო კვეცი, რომელიც, თავის მხრივ, უშუალოდ დენტთან იყო მოთავსებული.

გაუმჯობესების მიუხედავად, დენტის ანთება კვლავ პრობლემატური იყო წვიმიან ამინდში. ამიტომ გამოგონებული იყო ე.წ. საფარი (სახურავი), რომელიც ეფარებოდა ნაპერწკლის წარმოქმნის ადგილს. ამავე დროს საფარი კვეცის ფუნქციასაც ითავსებდა.

კაჟიანი თოფი

შუასაუკუნეებიდან მომდინარე, სანადირო იარაღის ევოლუცია სამხედრო დანიშნულების იარაღის განვითარების პარალელურად ხდებოდა. პირველი სანადირო თოფი ინგლისელების მიერაა გაკეთებული. სანადირო სცენების პირველი გრაფირება 1545 წლით თარიღდება. აღსანიშნავია, რომ ნადირობა მხოლოდ დიდგვაროვანთა პრივილეგია იყო. ბრიტანეთის პარლამენტის 1542 წელს გამოცემული კანონით ცეცხლსასროლი იარაღის ფლობა მხოლოდ მსხვილ მინათმფლობელებსა და დიდგვაროვნებს შეეძლოთ (მათი წლიური შემოსავალი 100 გირვანქა სტერლინგზე მეტი უნდა ყოფილიყო). გლეხებსა და მდაბიოებს ნადირობაში მხოლოდ მარეკების ფუნქციის შესრულება ევალებოდათ.

მეჩვიდმეტე საუკუნის დასაწყისიდან სულ უფრო ფართო მოხმარებას ჰპოვეს გლეგულუიანი იარაღი.

იარაღის განვითარების ისტორიაში ნამდვილი გარღვევა იყო ბრიტანელი ქიმიკოსის ჰოვარდის 1799 წლის გამოგონება. გამოგონების ავტორმა „მგრვინავი ვერცხლისწყალი“ უწოდა. მის საფუძველზე 1808 წელს შოტლანდიელმა მღვდელმა ალექსანდერ ფორსაიტმა შეიმუშავა ახალი ქიმიური ნივთიერება ფულმინატი, რომლის მოთავსებაც შესაძლებელი იყო პატარა კაფსულაში. ამ გამოგონებების შედეგად დენტის ანთებამ ღია სივრციდან დახურულში გადაინაცვლა.

ფორსაიტის საკეტი

კაფსულის აფეთქებისათვის საკმარისი იყო მხოლოდ საჭირო სიძლიერის დარტყმა. ამისათვის შემუშავებული იქნა ე.წ. ჩაქუჩები, რომლებიც პირველადი ჩახმახების ანალოგიას წარმოადგენდნენ. დარტყმის შედეგად კაფსული ფეთქდებოდა და ბრანდმილის („ბრანდტრუბკა“) საშუალებით მიეწოდებოდა დენტს.

ზემოაღწერილი პერიოდების იარაღები ლულის ტუჩიდან იტენებოდნენ და მათი სწრაფმსროლელობა საკმაოდ დაბალი გახლდათ.

შემდეგი ეტაპი გახდა მასრის გამოგონება.

1812 წელს შვეიცარელი მეიარაღის, იოჰან სამუელ პაულის მიერ გაკეთებული ექსპერიმენტული თითბრის ვაზნა გახლდათ პირველი მცდელობა მასრის კეთებისა.

1832 წელს ცნობილმა მეიარაღემ ლეფორშემ შექმნა პირველი ვაზნა, რომელიც გააუმჯობესა 1840 წელს. ეს გახლდათ პირველი მეტალის სარჯიანი ვაზნა.

1850 წელს ინგლისში გამოგონებული იქნა T-სებური სისტემის დამცემი მექანიზმი სახაზინო გადატენვის თოფებისათვის, რომლის მრავალმხრივი გაუმჯობესების შედეგად მივიღეთ დღევანდელი სახის ჩახმახები.

თოფი გვერდითი აფეთქების ვაზნაზე

შემდეგი ეტაპი სარჯიანი ვაზნის ცენტრალური აფეთქების ვაზნით შეცვლა გახდა.

გარე ჩახმახიანი თოფი ცენტრალური აფეთქების ვაზნაზე

ველური ბუნება

1875 წლის პატენტი, რომლის ავტორებიც ბირმინგემელი ოსტატები ენსონი და დილი იყვნენ, წარმოადგენს დღევანდელი შიდაჩახმახებიანი თოფის საბაზო მექანიზმს. საკეტი ენსონ-დილის სახელითაა ცნობილი და ის მორიგი გარღვევა იყო იარაღის განვითარების ისტორიაში.

მეოცე საუკუნის ბოლოდან დამკვიდრდა უფრო დიდი ყალიბებისა და მუხტების გამოყენების ტენდენცია გლუვლულიანებში. მათი სავაზნეები 76მმ ან 89მმ სიგრძისა გახდა. სახსნელი ჩოკების კომპლექტი ასეთ თოფებს უნივერსალურს ხდის.

Eng

One of the hunting and fishing clubs „monadire.ge” (hunter.ge) discusses the evolution of hunting guns throughout its history.

Humans began to use weapons from ancient times. At first he needed a weapon for self-defense and survival. Mainly hunting and defending the hunting area.

Weapons from the medieval times such as knife, sword, spear or bow, in fifteenth century moved to the completely different level by introducing guns.

თევზის მეურნეობა

არჩილ ფარცვანია
მეთევზეობის დარგის ექსპერტი

„კორნიკა“ (1965-1987)

ფოტოების ავტორი - შაატა ტაბალუა

თევზის მეურნეობა, მეცნიერული თვალსაზრისით, ბიოლოგიური ბუნებასარგებლობის დარგია, რომელიც ძირითადად დაკავებულია თევზის რესურსების ექსპლუატაციით, დაცვითა და აღწარმოებით. ხშირად ამ დარგს ასევე მიაკუთვნებენ ზღვის, წყლის უხერხემლო ცხოველებისა და კვებითი და ტექნიკური წყალმცენარეების ექსპლუატაციას, დაცვასა და აღწარმოებას.

თევზის მეურნეობის სტრუქტურაში შეიძლება გამოიყოს შემდეგი ქვედარგები:

- საზღვაო (ოკეანური) თევზჭერა;
- მტკნარი წყლების თევზჭერა;
- სამოყვარულო თევზჭერა, საზღვაო და მატერიკულ წყალსატევებში;
- ზღვის ცხოველების (ვეშაპისებრებისა და ფარფლფეხიანების) მოპოვება;
- წყლის უხერხემლოების მოპოვება;
- სატბორე თევზმომენება;
- აკვა(მარი)კულტურა;
- თევზის მობარდელის მოშენება აღწარმოების მიზნებით;
- წყალმცენარეების შეგროვება და დამზადება.

ცალკეული ქვედარგები მჭიდროდ უკავშირდებიან ერთმანეთს და მათი განვითარება შესაძლებელია მხოლოდ ერთიან კომპლექსში.

მეთევზეობას საქართველოში უძველესი დროიდან მისდევნენ. საუკუნეთა მანძილზე ქართველი ხალხის სამეურნეო ცხოვრებაში მეთევზეობამ მეტად მნიშვნელოვანი ადგილი დაიკავა, რაც განპირობებული იყო, ერთი მხრივ, საქართველოს ბუნებრივი რესურსების სიმდიდრით და მეორე მხრივ - ქართველი ხალხის სოციალურ-ეკონომიკური პირობებით. მეთევზეობის განვითარებაზე საქართველოში მოგვითხრობს არაერთი ისტორიული წყარო. სხვადასხვა ეპოქაში საქართველოში თევზჭერის განვითარებაზე გვიამბობენ პეროდოტე (484 – 425 წწ. ჩვ. წ. აღ.), ქსენოფონტე (IV საუკუნე ჩვ. წ. აღ.), არაბი გეოგრაფები (X- XIII საუკუნე), კათოლიკე მისიონერი დონ ჯუზეპე ჯუდიჩე მილანელი (XVII საუკუნის 30-იანი წლები), ფრანგი მოგზაური ჟ.შარდენი (XVII ს.),

ვახუშტი ბატონიშვილი, იესე ბარათაშვილი (XVIII ს.), გიულდენშტედტი (XVIII ს. 70-იანი წლები). ასევე მნიშვნელოვან საარქივო წყაროს წარმოადგენს საქართველოში სხვადასხვა დროს მოღვაწე რუსეთის სამეფო კარის მთავარმართებლების საარქივო მასალები, სადაც მრავლად გვხვდება თევზის რეწვასთან, თევზის ვაჭრობასა და მათ რეგულირებასთან დაკავშირებული დოკუმენტები.

ხანგრძლივი ისტორიული წარსულის მიუხედავად, მეთევზეობის, როგორც სამრეწველო დარგის, განვითარება საქართველოში გასული საუკუნის 30-იანი წლებიდან დაიწყო, ხოლო ინტენსიური განვითარება კი გაგრძელდა 60-იანი წლებიდან საოკეანო თევზსაჭერი ფლოტის ჩამოყალიბებითა და თევზის გადამამუშავების ინფრასტრუქტურის განვითარებით.

გასული საუკუნის 20-ანი წლებიდან თევზის რეწვის განვითარების მიზნით საქართველოში მეცნიერულად შეისწავლეს ზღვისპირეთისა და შიდა წყლები, რის შემდეგმაც შემუშავდა თევზის მოპოვებისა და გადამამუშავების პერსპექტიული გეგმა, რომლის რეალიზაცია დაევალა „საქსახვაჭრობას“, შემდეგ - აქციონერთა საზოგადოებას „საქთევზს“ (1930 წლის 21 იანვარი), ხოლო იმავე წლის შემოდგომაზე კი - თევზის მრეწველობის სახელმწიფო ტრესტს „საქთევზს“.

პარალელურად, საქართველოს ზღვისპირა რაიონებში (ბათუმი, ქობულეთი, ფოთი, სოხუმი, გაგრა) იქმნებოდა მეთევზეთა კოლმეურნეობები და 1932 წელს შეიქმნა თევზმჭერი კოლმეურნეობების კავშირი „საქთევზკოლმკავშირი“.

თევზეულის რესურსების გაზრდის მიზნით, 1929 წლიდან საქართველოში ხორციელდებოდა ღონისძიებები სატბორე მეურნეობების შესაქმნელად. ამ კუთხით პირველ ნაბიჯს წარმოადგენდა ჯაპანის სატბორე მეურნეობის მონაცობა.

1931 წელს საქართველოში შეიქმნა თევზის მეურნეობის სამეცნიერო სადგური და თევზის ჭერის რეგულირებისა და თევზეულის მარაგის დაცვის სახელმწიფო ინსპექცია.

1930-1950 წლებში კომერციულად ძვირფას თევზებად მიიჩნეოდნენ: ქაფშია, შპროტი, შავი ზღვის სტავრიდა, ტიურბო, კეფალის ხუთი სახეობა, ზუთხისებრთა ხუთი სახეობა, შავი ზღვის ქაშაყი, ქერჩის ქაშაყი, აზოვის ზღვის ქაშაყი, პალიასტომის ტბის ქაშაყი, შავი ზღვის ორაგული, ეკლიანი ძაღლთევზა. მათ გარდა იმავე პერიოდში საქართველოში ასევე მოიპოვებდნენ ხამანკებს, რაპანას და დელფინების სამ სახეობას. ამ ისტორიულ მონაკვეთში საქართველოს თევზსაჭერი ფლოტი შედგებოდა რამდენიმე ათეული არათვითმავალი ნავის, ბარკასისა და მცირე გაბარიტისა და სიმძლავრის გემებისაგან. თევზჭერა ხორციელდებოდა ტრადიციული ტექნოლოგიების გამოყენებით და ძირითადად - ნაპირთან.

1932 წელს სულ მოპოვებული იქნა 75930 ცენტნერი თევზი. თევზის გადამამუშავებელმა ქარხნებმა სულ დაამზადეს 21 195 ცენტნერი პროდუქცია (ძირითადად - დამარილებული თევზი).

1939 წელს თევზის ქარხნებმა აითვისეს კულინარული ნაწარმის გამოშვება, რის შემდგომაც 1940 წელს ბათუმისა და სოხუმის ქარხნებში შეიქმნა ტექნიკური ლაბორატორიები.

1940 წელს საქართველოს თევზის მრეწველობამ, რომელსაც უკვე გააჩნდა 15 ერთეული თვითმავალი ფლოტი, შეძლო საქართველოს წყლებსა და ქერჩის სრუტეში 82128 ცენტნერი თევზის მოპოვება, რაც მნიშვნელოვნად აღემატებოდა წინა წლების ანალოგიურ მაჩვენებლებს.

1945 წლიდან თევზმჭერმა ორგანიზაციებმა დაიწყეს სეინერის ტიპის გემების გამოყენება. ამ დროისათვის მეთევზეთა ძირითადი სამიზნე თევზის სახეობა შავი ზღვის ქაფშია გახდა. სტავრიდისა და კეფალის ჭერა წარმოებდა მცირე და საშუალო ზომის სეინერებით. თევზის მრეწველობაში ჩართულმა საწარმოო ორგანიზაციებმა დაიწყეს სხვადასხვა სახის თევზპროდუქციის გამოშვება, მათ შორის: შებოლილი, დამარილებული, გაყინული, კონსერვირებული ქაფშია; ქაფშია ტომატის სოუსში; ქაფშია ზეთში. მოიმატა ისეთი სახეობის თევზების ფასეულობამ, როგორებიცაა: სტავრიდა, კამბალა, ხონთქარა, კეფალი. დაიწყო თევზის ფქვილისა და ნატრიუმის პიროსულფატით დაკონსერვებული თევზის ფარშის წარმოება (გამოიყენებოდა შინაური ცხოველების საკვებად).

საქართველოში თევზის მეურნეობის მკვეთრი აღმავლობა დაიწყო 1950 წლიდან, როდესაც „საქთევზის“ ტრესტისა და „საქთევზკოლმკავშირის“ თევზსაჭერი ფლოტი აღდგა მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ. აღ-

დგენა გულისხმობდა არა მარტო თვითმავალი გემების რიცხოვრივ მატებას, არამედ მათი საერთო სიმძლავრისა და ტვირთამწეობის ამაღლებას.

ამ პერიოდში ბათუმში შეიქმნა თევზსაჭერი ბაზა, ხოლო სოხუმში - თევზსაჭერი სამოტორო სადგური, რომლებიც ემსახურებოდნენ მეთევზეთა კოლმეურნობებს.

1954-1957 წლები გამოირჩევა თევზის მოპოვების ზრდით. მატულობს მოპოვებული თევზის მოცულობა და ფართოვდება მისი ხარისხობრივი მაჩვენებლები. გემების მოცდენის შემცირების მიზნით სოხუმის სამოტორო სადგურის ბაზაზე იქმნება გემმემკეთებელი საწარმო, სადაც მზადდებოდა აგრეთვე თევზსაჭერი იარაღები. თევზკომბინატებად გარდაიქმნენ ქარხნები ბათუმში, სოხუმსა და ფოთში, აშენდა ახალი თევზის ქარხანა თბილისში. ექსპლუატაციაში შევიდა მაცივრები და ყინულის მწარმოებელი საამქროები, რომლებიც ემსახურებოდნენ ფლოტსა და გადამამუშავებელ საწარმოებს.

1963 წელს „საქთევზმრეწვის“ ტრესტმა მიიღო პირველი „ტროპიკის“ ტიპის თევზსაჭერი ტრაულერი „შოთა რუსთაველი“, რომელმაც ექსპლუატაციის პირველივე წელს, ატლანტის ოკეანეში, მოიპოვა 23 400 ტონა მაღალი ხარისხის თევზი. ტრესტის სისტემაში შეიქმნა საოკეანო თევზჭერის სამმართველო (ქ. ფოთი) და 1964-1965 წწ. სამმართველომ დამატებით მიიღო „ტროპიკისა“ და „ატლანტიკის“ ტიპის საოკეანო თევზჭერის გემები.

1970 წლისათვის საქართველოს ჰყავდა 16 შორეული ცურვის თევზმჭერი ტრაულერისაგან შემდგარი ფლოტი, რის შედეგადაც თევზმოპოვების უდიდესი წილი მოდიოდა ატლანტისა და ინდოეთის ოკეანეებში დაჭერილ თევზზე.

ისევე როგორც საზღვაო თევზჭერის განვითარება, აკვაკულტურის განვითარებაც საქართველოში დაიწყო 1930-იან წლებში. საწყის ეტაპებზე აკვაკულტურა მოიცავდა ტბებზე, წყალსაცავებზე, ზოგიერთ მდინარეებსა (ალაზანი, მტკვარი) და გუბურებზე თევზის მოშენებას. ამ პერიოდისათვის აკვაკულტურასა და შიდა წყალსატევებზე თევზჭერას ადმინისტრირებას უწევდა „საქთევზმრეწვი“. სხნებული ორგანიზაცია ხელმძღვანელობდა თევზის აღწარმოების, გამოზრდისა და სასაქონლო თევზის წარმოების საკითხებს. რამდენიმე წლის შემდეგ შიდა წყლების თევზის მეურნეობა გამოეყო აკვაკულტურას და მისი ადმინისტრირება გადაეცა დამოუკიდებელ ორგანიზაციას.

„მარნია“ (1966-1989)

„მსხეთა“ (1966-1987)

„მოშობიანი“ (1968-1994)

„საქამშვილი“ (1972-1998)

1930-1950 წლებში საქართველოში მოქმედებდა 50 აკვაკულტურის ფერმა, რომელთა გუბურების ზედაპირული ფართობი შეადგენდა 25 ათას ჰექტარს. ამ ფერმებიდან, ხუთი წარმოდგენდა საინკუბაციო მეურნეობას: მათგან ორი განლაგებული იყო აღმოსავლეთ, ხოლო სამი - დასავლეთ საქართველოში. ეს ინკუბატორები ახორციელებდნენ სხვადასხვა სახეობების კობრისებრთა რეპროდუქციას, გამოზრდასა და სელექციას. მათ შორის იყო ისეთი სახეობები, როგორებიცაა: ჩვეულებრივი კობრი, თეთრი სქელშუბლა, ჭრელი სქელშუბლა და თეთრი ამური.

ბუნებრივი შიდაწყალსატევების თევზის მარაგების აღდგენის მიზნით, „საქთევზმეურნეობამ“ შექმნა ექვსი საკალმახე სანარმო (ორი დასავლეთ და ოთხი აღმოსავლეთ საქართველოში). ორ საკალმახე სანარმოში ხორციელდებოდა საქართველოში შემოყვანილი ცისარტყელა კალმახის განაშენიანება და გამოზრდა. ეს მეურნეობები განლაგებული იყო გუდაუთისა და ახალციხის რაიონებში. ყოველწლიურად ამ მეურნეობებიდან ხდებოდა ბუნებრივ წყალსატევებში 3-5 მილიონი კალმახის მოზარდულის გაშვება და გარდა ამისა მომხმარებელს მიეწოდებოდა 250-270 ტონა სასაქონლო კალმახი. 1935-1974 წლებს შორის (მანამ, სანამ აშენდებოდა კოდორის ორაგულისებრი თევზების აღწარმოების ქარხანა) გუდაუთის რაიონში განლაგებული შავწყალას თევზსაშენი ქარხანა დაკავებული იყო შავი ზღვის ორაგულის მოშენებით.

1930-1990 წლებს შორის თევზის მოპოვების ყვე-

ლაზე დიდი მაჩვენებელი დაფიქსირდა 1980 წელს და ის შეადგენდა 211 889 ტონას. შავი ზღვის თევზჭერის სტატისტიკაში დომინანტური პოზიცია ეკავა ქაფშიას, რადგან მისი მოპოვება შეადგენდა თევზჭერის საერთო მოცულობის 30-40 პროცენტს. 1980-იან წლებში ქაფშიის საშუალო წლიური მოპოვება აღწევდა 80 000 ტონას, თუმცა 90-იან წლებში ამ მაჩვენებელმა 2-7 ათას ტონამდე დაიკლო.

1980-1990 წლებში საქართველოს თევზჭერის ფლოტი ითვლიდა 48 თევზსაჭერ გემს. ეს გემები ეკუთვნოდა სახელმწიფო კომპანიებს ან კოლექტიურ მეურნეობებს. მათგან 10 გემი იყო 2 865 ცხენის ძალის სიმძლავრის ძრავის მქონე ტრაულერი, რომლებსაც გააჩნდათ საოკეანო თევზჭერისათვის აუცილებელი აღჭურვილობა. თითოეული საოკეანო გემი წელიწადში საშუალოდ მოიპოვებდა 4 000 ტონა თევზს, რომელიც გემზევე მუშავდებოდა. მოპოვებული თევზის სახეობებს შორის ჭარბობდა შემდეგი: ხმელეთშია ზღვის სტავრიდა, სკუმბრია, სარდინელა, ლუფარი, თევზი კაპიტანი.

გამომდინარე იქიდან, რომ 1980-იან წლებში თევზმომპოვებელ სანარმოებში - „აჭარათევზი“, „ფოთითევზი“ და „მებაღური“ - მუშაობდა, შესაბამისად, 1200, 1000 და 254 მეზღვაური-მეთევზე, ნათლად წარმოჩნდება თუ რამდენად განვითარებული იყო იმ დროისათვის ქვეყანაში თევზის მეურნეობის დარგი. 1990 წლისათვის დასაქმებულთა რაოდენობამ საგრძობლად იკლო და 1800 ადამიანამდე დავიდა.

კვანჭიკოშვილი ზემეჯე ნოდინი

Eng

The author tells us about the history of fishing industry in Georgia. Even though the history starts long before Soviet Union, he underlines the fact that fishing as an industry started its developing process in 1930s. Throughout the last century it was developing and in 1970s Georgia had 16 sea fishing trawlers. Each ship produced about 4000 tones of fish.

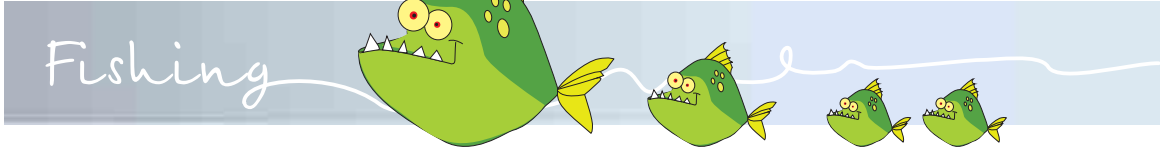
„შოთა რუსთაველი“ (1964-1979)

თევზაობა

საშიში არსებები

შოთა კვარაცხელია
საქართველოს მეთევზეთა კლუბის პრეზიდენტი

ყველასათვის ცნობილია ის ეიფორია, რომელსაც თევზაობის სამზადისში განვიცდით, როდესაც გასვლა დილაადრიან არის დაგეგმილი და ამ მომენტის მოლოდინში თითქმის მთელი ღამე არ გვძინავს... მაგრამ ამ სტატიაში მინდა იმ საშიშროებებზე ვიამბოთ, რომლებიც შესაძლოა ახლდეს თევზაობას.

ჩვენდა საბედნიეროდ, საქართველოში არცთუ ისე ბევრი არსებაა ადამიანის სიცოცხლისთვის საშიში. მინდა შემოგთავაზოთ საშიშ არსებათა რეიტინგი, რომელთაც შეიძლება თევზაობისას წაგაწყდეთ.

ამ სიაში პირველობა უდავოდ უჭირავს კავკასიურ გიურზას.

კავკასიური გიურზა (*Aspiter lebetina*)

ერთ-ერთი მოსაზრებით, ეს გველი ადრე საქართველოში არ ბინადრობდა და იგი აზიიდან შემოიყვანეს, მაგრამ ეს ასე არ არის, ვინაიდან არსებობს ქვენარმაველის ჯიში - კავკასიური გიურზა. მართალია, იგი ამ რაოდენობით არ იყო ადრე, მაგრამ ამის მიზეზი გიურზას ბინადრობის ადგილას ცხვრის ფარების მკვეთრი კლებაა, ვინაიდან ისინი დიდი რაოდენობით გველს ანადგურებდა, განსაკუთრებით - მაის-ივნისის პერიოდში, როდესაც გიურზა ბუდობს. დღესდღეობით კი ცხვრის ფარები გიურზას ბინადრობის ადგილებში ძალიან შემცირდა, რამაც გამოიწვია მისი მომრავლება. გიურზას შხამი იწვევს სისხლძარღვების კედლების გათხელებას, რაც იწვევს ლოკალურ სისხლჩაქცევებს. კბენიდან ნახევარი საათის განმავლობაში ადამიანი განიცდის მწვავე ტკივილს ნაკბენის ირგვლივ, შემდეგ მას ეწყება უხვი ნერწყვ-გამოყოფა და გულისრევა, გულისა და სასუნთქი ორგანოების დისფუნქცია. თუ ადამიანს გიურზას კბენის შემდეგ უმოკლეს დროში არ გაეწევა სამედიცინო დახმარება, 2-7 საათის განმავლობაში შეიძლება დაიღუპოს.

შხამის ტოქსიკურობით, რაც უნდა გასაკვირი იყოს, რეიტინგის მეორე ადგილს იკავებს შავი ზღვის ბინადარი ზღვის მორიელი ანუ ზღვის დრაკონი.

ზღვის დრაკონი (*Trachinus*)

იგი ვიზუალურად ძალიან ჰგავს ზღვის ღორჯოს, საბედნიეროდ, ზღვის მორიელი არცთუ ისე ხშირად ხვდება მეთევზეთა ნემსკავზე. მისი შხამი მოთავსებულია ზურგის ფარფლზე განლაგებულ ეკლებში. თუ ეს ეკალი მეთევზეს შეერთება ხელში, იგი მომენტალურად განიცდის მწვავე ტკივილს, რომლისგანაც შეიძლება გონება დაკარგოს, შემდგომი 10-15 წუთის განმავლობაში ჩხვლეტის ადგილი სივდება და ერთ საათში აღწევს მაქსიმუმს. დამარალებულს შეემჩნევა ღებინება, უჭირს სუნთქვა და უწევს სიციხე. ზღვის მორიელის ნახვლეტი შეიძლება ფატალურიც აღმოჩნდეს, ასე რომ, რაც უფრო სწრაფად აღმოუჩენენ დამარალებულს სამედიცინო დახმარებას, მით უკეთესი.

ზღვის კატა და ზღვის მელია - ეს ორი არსება შეიარაღებულია საკმაოდ დიდი, 15-20 სანტიმეტრიანი ეკლებით კულთან.

ზღვის კატა (*Dasyatis pastinaca*)

საფრთხის დროს ეს თევზები უეცრად ესხმიან თავს კუდით და ეკალს ასობენ თავდამსხმელს. ეკალი შხამიანია და ხშირად ჭრილობაშივე რჩება. მისი დარტყმა ბლაგვი დანის ჩასობას ჰგავს და იწვევს მწვავე ტკივილს, რომელსაც მოყვება დაზიანებული ადგილის გასიება. 10-15 წუთის შემდეგ ტკივილს ემატება თავბრუსხვევა, გონების დაკარგვა, გულის ცემის რიტმის დარღვევა. ასეთ შემთხვევაში საჭიროა ჭრილობიდან ამოვილოთ ეკლის ნარჩენები და სასწრაფოდ მივმართოთ ექიმს.

ობობისებრთა ოჯახის სახიფათო წარმომადგენელი, რომელსაც შეიძლება თევზობისას წავაწყდეთ, არის ფალანგი.

ფალანგა (Solifugae)

მიუხედავად გავრცელებული ჭორებისა, ფალანგი არ არის შხამიანი. იგი შეიარაღებულია საკმაოდ დიდი ეშვებით (ხილიცერებით), ამიტომაც მისი კბენა საკმაოდ მტკივნეულია. საშიშროება ისაა, რომ ბაქტერიული გარემო ხილიცერების ირგვლივ ძალიან მავნებელია, სწორედ ამ ბაქტერიების მოხვედრა ღრმა ჭრილობაში, რომელიც კბენის მერე წარმოიქმნება, იწვევს კანის ნეკროზსა და სხვა, არანაკლებ უსიამოვნო შედეგებს. კბენის შემდეგ საჭიროა ჭრილობის დეზინფიცირება და სამედიცინო დახმარების მიღება. ფალანგა ბინადრობს აღმოსავლეთ საქართველოში.

ქვეწარმავალთა კიდევ ერთი წარმომადგენელი, რომელმაც უსიამოვნება შეიძლება მოგვაყენოს, არის გველგესლა. საქართველოში მისი ორი ნაირსახეობა ბინადრობს: ჭრელი, ანუ მინდვრისა და ჩვეულებრივი გველგესლა.

გველგესლა (Viper)

ამ ქვეწარმავლის შხამი მომაკვდინებელი არაა, რა თქმა უნდა, თუ ადამიანი არ არის ალერგიული ან ჯანმრთელობის სხვა პრობლემები არა აქვს, მიუხედავად ამისა, მისმა ნაკბენმა შეიძლება სერიოზული პრობლემები შეგვიქმნას. ეს გველი ძალიან ხშირად ძვრება თევზის შესანახ ბაღეში, სადაც იჭედება, ამოღებისას ვერ გარბის და ესხმის თავს მეთევზს. ნაკბენი სივდება და იწვევს მალალ სიცხესა და ორგანიზმის საერთო დისკომფორტს. ექიმთან მიმართვა აუცილებელია. გველგესლა ბინადრობს მთელს საქართველოში და განსაკუთრებით ბევრია იგი დასავლეთით, კოლხეთის დაბლობზე.

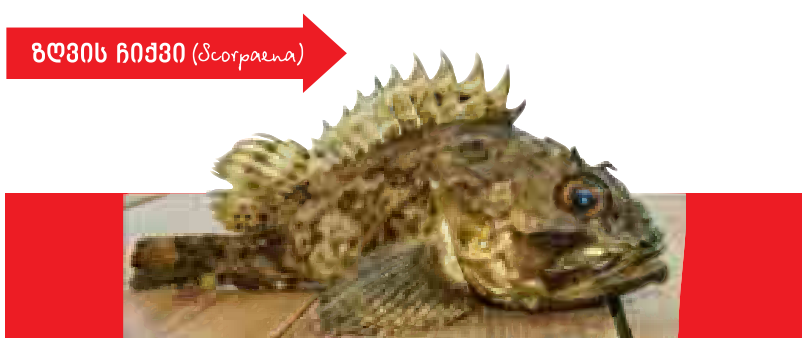
საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე ბინადრობს კავკასიური (შავი) და მეგრული (მოყავისფრო) მორიელი.

მორიელი (Scorpio)

ამ მწერების შხამი ადამიანისთვის სასიკვდილო არ არის, ნაკბენის შემუშება და საერთო დისკომფორტი, ეს მაქსიმუმია, რაც შეიძლება დაგვემართოს, თუ, რა თქმა უნდა, ალერგიული ან ჯანმრთელობის სხვა პრობლემები არა გვაქვს, ბინადრობენ ეს მწერები ნესტიან ადგილებში, მორებისა და ქვების ქვეშ, ამიტომ ცოცხალი სატყუარის ძებნის დროს სიფრთხილე გვმართებს.

შავ ზღვაში ბინადრობს თევზი, რომელიც იჭმევა და რომლისგანაც დამზადებული უხა დელიკატესადაც ითვლება, ეს არის შავი ზღვის ჩიქვი.

ზღვის ჩიქვი (Scorpaena)

ამ თევზს მეთევზეთათვის ერთი ფრიად არასასიამოვნო სიურპრიზი აქვს ზურგის ფარფლებში განლაგებული შხამიანი ეკლების სახით. მისი ნაჩხვლეტი არ არის სასიკვდილო, მაგრამ დიდხანს არ ხორცდება და შეიძლება მალალი სიცხის მიზეზიც გახდეს. ამიტომ, თუ ეს თევზი ნემსკავზე დაგიკდათ, ფრთხილად იყავით მისი განთავისუფლებისას.

ბზიკი, კრაზანა, ხარაბუზა... ეს ის მავნე და აგრესიული მწერებია, რომლებიც ყველაზე ხშირად გვკბენენ.

კრაზანა (Vespid)

ერთი კრაზანის კბენა, რა თქმა უნდა, არასასიამოვნოა, მაგრამ ცნობილია, რომ ისინი ადამიანს მასობრივად ესხმიან თავს, ყოფილა შემთხვევა, როდესაც 20 და მეტ ეგზემპლარს უკბენია და ამას ფატალური შედეგი გამოუწვევია.

ველის ტკიპა სახიფათო და ხშირად სასიკვდილო ვირუსული დაავადებების გადამტანი პარაზიტია.

ტკიპა (Acarina)

ამიტომ თუ შეამჩნევთ ტკიპას, რომელმაც გიკბინათ და ამას მოჰყვება მაღალი სიცხე, თავბრუსხვევა და სხვა არასასიამოვნო სიმპტომები, აუცილებლად მიმართეთ ექიმს.

ალბათ გასაგებია, რა ზიანის მიყენება შეუძლიათ მურა დათვსა და მგელს თავდასხმის შემთხვევაში, ამიტომ საგალალო შედეგების აღწერით თავს არ შეგანწყნოთ.

მიუხედავად იმისა, რომ ყველა ზემოთ აღწერილი არსება ადამიანს ვნებს, უნდა გვახსოვდეს რომ ყველა ცხოველი გაურბის ადამიანს, ერიდება მას, ამიტომ თუ თქვენ არ გექმნებათ საშიშროება, ტყუილად ნუ მოკლავთ მხოლოდ იმის გამო, რომ ისინი ჰიპოთეტურად სახიფათოა არიან.

პ.პ. ყველაზე სახიფათო არსება, რომელსაც შეიძლება შეხვდეთ თევზაობისას, არის მთვრალი მეტევზე მებობელი ბანაკიდან!

მას არც შხამი აქვს და არც ეშვები, მაგრამ თავისუფლად შეუძლია გაგიფუტოთ თევზაობის მშვენიერი საათები.

Eng

Even though all the above described creatures can harm a man, we should remember that all the animals avoid humans, so please do not kill them just because they are hypothetically dangerous.

The most dangerous creature you can meet during fishing is a drunken fisherman from the neighboring camp! Even though they don't have poison, they still can destroy your day.

გაშოლტვით თევზაობა

Fly Fishing

საიუზუაო ცყურიშვი

სანდრო ვახობერაშვილი

რატომ გაშოლტვით თევზაობა და რით გასხვავდება ეს მეთოდი სხვა სათევზაო მეთოდისაგან. მხოლოდ გამოცდილ მეთევზეს შეუძლია განასხვავოს თევზაობის მეთოდები ერთმანეთისაგან, რადგანაც გამოუცდელისათვის სიტყვა თევზაობა მოიცავს ყველა მეთოდს. მათთვის ყველა სახის ანკესი ერთნაირია, თუმცა განსხვავება საკმაოდ დიდია.

თევზაობის ყველაზე განვითარებული მეთოდებია: ტივტივით თევზაობა, კარპშიფინგი, ფიდერ ფიშინგი, სპინინგით და გაშოლტვით თევზაობა. საქართველოში, დასავლეთისგან განსხვავებით, ყველაზე ნაკლებად განვითარებულია გაშოლტვით თევზაობა, რადგანაც იგი ნამდვილად ყველაზე ძნელი მეთოდია. მხოლოდ ალტურვილობის შექენა არ არის საკმარისი იმისათვის, რომ ამ მეთოდით ითევზაოს ყველა მსურველმა. სროლის ტექნიკას სჭირდება ვარჯიში, რათა სატყუარა სასურველ ადგილას გაისროლო, ასევე მნიშვნელოვანია იმის ცოდნა, წლის რომელ სეზონზე რა სატყუარა უნდა გამოიყენო წარმატებული შედეგის მისაღწევად, საჭიროა ენტემოლოგიის საფუძვლების ცოდნა, წინააღმდეგ შემთხვევაში თევზის დაჭერა მხოლოდ გამარ-

თლებამე იქნება დამოკიდებული.

როგორც წესი, გაშოლტვით მეთევზეთა უმეტესობა თვითონ აკეთებს ხელოვნურ სატყუარებს, რადგანაც ბუნებრივი სატყუარები არ გამოიყენება ამ მეთოდით თევზაობისას, შესაბამისად, სწავლობს რომელი პერიოდისათვის რა სატყუარა გამოიყენოს და ამზადებს კიდეც.

ცოტა ენტემოლოგიის (ზოოლოგიის ერთ-ერთი დარგი, რომელიც შეისწავლის მწერებს) და ცოტა იქტიოლოგიის (ზოოლოგიის ერთ-ერთი დარგი, რომელიც შეისწავლის თევზებს) ცოდნა აადვილებს სატყუარის როგორც კეთებას, ასევე მისი გამოყენების პერიოდის სწორედ შერჩევას.

თევზი, როგორც წესი, დღის სხვადასხვა მონაკვეთში წყლის (საუბარია მდინარეზე უმეტესად) სხვადასხვა დონეზე იკვებება: წყლის ფსკერზე, შუა წელში და ზედაპირზე, რისთვისაც მეთევზე მზად უნდა იყოს და ყველა სახის სატყუარაც უნდა იქონიოს თავის არსენალში. მის გამოყენებას კიდეც მხოლოდ წყალთან მიახლოებისას და დაკვირვების შემდეგ გადაწყვეტს.

ნიმფით თევზაობა ძალიან განვითარებულია, რადგანაც საკმაოდ ეფექტურია და ადვილი როგორც თევზაობა, ასევე საჭირო სატყუარის დამზადება.

სწორედ ამ მეთოდით ჩეხი/პოლონელი/ფრანგი გამოლტვით მეთევზეები იყვნენ ლიდერები სხვადასხვა ჩემპიონატებზე და ამ მეთოდს ჩეხური ან ფრანგული „ნიმფინგი“ დაერქვა (ამერიკის კონტინენტზე ძირითადად „ევრო ნიმფინგად“ მოიხსენიებენ).

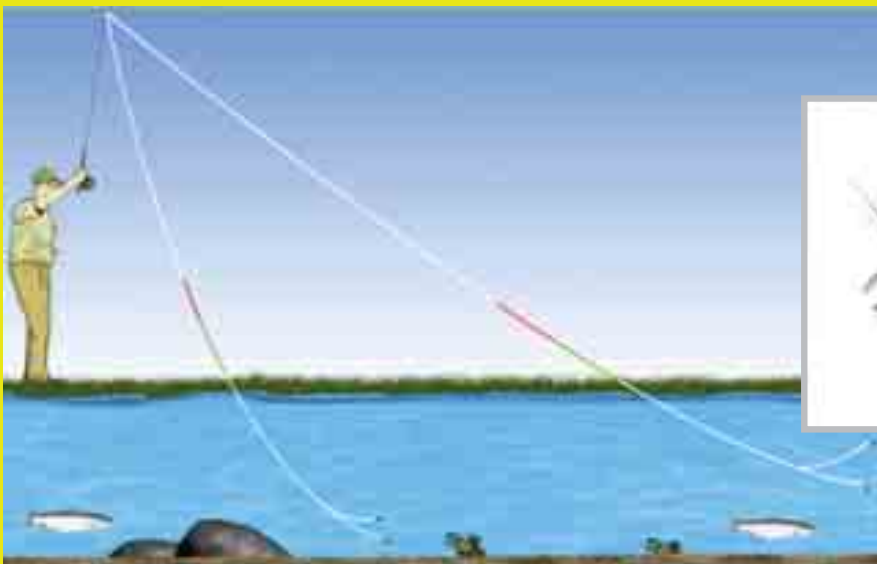
თევზის ჭერა ხდება ახლო დისტანციაზე, გრძელი დაბალი კლასის (მაღალი მგრძობელობის) ჯოხის გამოყენებით. თუ, მაგალითად, ვხმარობთ 3,3 მ სიგრძის ჯოხს, ჩვენი ოპტიმალური სათევზაო მანძილი 4,5-6,5 მეტრია, რაც მდინარის პირობებში სავსებით საკმარისია თევზის დასაჭერად. აუცილებელია, რომ მეთევზე წყალში იმყოფებოდეს. ყველაზე წარმატებული „ევრო ნიმფინგი“ მთის ჩქარი და საშუალო სიჩქარის მდინარეებზეა (რომლებითაც სავსეა ჩვენი ქვეყანა, ჩვენდა საბედნიეროდ), მდინარეზე გადაადგილება ხდება დინების საწინააღმდეგოდ (თევზის ზურგს უკან), სატყუარას ვაწოდებთ ნახევარ-მეტრიანი ბიჯით, რათა მდინარის ყველა მონაკვეთი შევამოწმოთ თევზის სამყოფელზე.

თუ სწრაფია, გამოიყენება შედარებით მძიმე სატყუარა და თევზაობის ტემპიც იმატებს. ამ მეთოდისათვის

სასურველია მაქსიმალურად მჩატე ანკესი, 2-3 კლასი, რადგანაც თევზაობის ეს ტექნიკა საკმაოდ აქტიური და საკმაოდ დამღლელია. ანკესი გვიკავია გაშლილი ხელით და ანკესის წვერი ყოველთვის მაქსიმალურად აწეულია ზემოთ, როდესაც ნიმფა წყალში მოძრაობს. გაშლილი ხელით წინ გაშვებული ჯოხი სატყუარის ჩაძირვის საკონტროლებლად არის მოსახერხებელი, ამასთანავე, ძუა ყოველთვის თითქმის მოჭიმულ მდგომარეობაში გვაქვს, რათა თევზთან მცირე კონტაქტის კი ვიგრძნოთ ხელზე.

ევრო ნიმფინგისთვის სახასიათოა სტანდარტულზე 1-2 ფუტით გრძელი ანკესები, მაგალითად 10-11 ფუტი. გამოლტვის შნური ამ შემთხვევაში ნაკლებად მნიშვნელოვანია რადგანაც ფაქტობრივად არ ვიყენებთ, მაგრამ ძალიან მნიშვნელოვანია ლიდერი და ტიპეტი. შესაძლებელია ერთდროულად ვითევზაოთ 2-3 სატყუარის გამოყენებით, თუ მდინარის სიღრმე გვაძლევს ამის საშუალებას.

ასევე, როდესაც ვთევზაობთ 2 ან 3 სატყუარით ერთდროულად, არასწორი ნასკვის შემთხვევაში, სატყუარები მთავარ ლიდერს ეხლართება, რაც ართულებს სატყუარის წყალში მოძრაობას და ეფექტურობას კარგავს. სამი და მეტი სატყუარის გამოყენება ნაკადულის კალმახზე თევზაობისას საქართველოში აკრძალულია.

სატყუარების უმეტესობა მზადდება ვოლფრამის ბურთულების გამოყენებით (1,5-4 მმ დიამეტრის), რაც აუცილებელია ჩვენი სატყუარის ფსკერამდე სწრაფი ჩაძირვისთვის. ვოლფრამი ტყვიაზე 1,8-ჯერ მძიმეა და ჯერჯერობით შემცვლელი არ მოეძებნება. ნემსკავებად მოსახერხებელია ჯიგის ტიპის ნემსკავის ხმარება, ასეთი ნემსკავის ხმარებისას ნაკლებია ჩაწყვეტის ალბათობა, რადგან სატყუარა წვერით ზემოთ დაცურავს.

ყველაზე მძიმე სატყუარა უნდა იყოს ქვემოთ მოქცეული, რათა, ზედა სატყუარა, შედარებით პატარა ზომისა, ადვილად ჩაიძიროს. თუ ქვედა სატყუარა ფსკერზე იმოძრაავებს, დიდი შანსია ქვებში გაეჭედოს და სატყუარა დაიკარგოს, ამიტომ სიმალზე უნდა ვაკონტროლოთ ჯიგის წვერით, რომელიც საკმაოდ მგრძობიარეა იმისათვის, რომ ხელში ვიგრძნოთ როდის ედება ფსკერს სატყუარა. ქვედა სატყუარა იმოძრაავებს ფსკერთან ახლოს და ზედა სატყუარა (შედარებით პატარა და მჩატე) იმოძრაავებს წყლის შუა წელში, რაც თევზის დაჭერის შანსის ზრდას ნიშნავს.

სატყუარის გატარების პრინციპი საკმაოდ ადვილია და უბრალოდ მარტივ ლოგიკას ეყრდნობა: უნდა ვცადოთ, რომ ჩვენი სატყუარები ზუსტად დინების პარალელურად

გავატაროთ დინების სიჩქარივით, რათა თევზს წყლის მიერ მოტანილი მწერების ილუზია შევექმნათ. არის პერიოდები, როცა თევზი პასიურია და არ დასდევს სატყუარას, ამ დროს ჯიგის მოძრაობით უნდა ვცადოთ, ოდნავ გავასწროთ დინების სიჩქარეს (ეს მეთოდი დანერგა ერთმა ცნობილმა პოლონელმა მეთევზემ, ვლადმა, დაახლოებით 45 წლის წინ ევროპის ერთ-ერთ ჩემპიონატზე, სადაც ამერიკელი კოლეგების აპლოდისმენტები და დიდი აღფრთოვანება დაიმსახურა. მისი ლეგენდარული მიწის ჭიყვლის იმიტაცია „ვლადი ვორმი“ დღესაც წარმატებით ასრულებს თავის საქმეს მსოფლიოს ყველა კონტინენტზე).

საქართველოში ეს ტექნიკა ჯერ მხოლოდ საწყის ეტაპზეა, მაგრამ იმედი გვაქვს, რომ სულ მალე ჩვენი ბიჭებიც გაუწევენ კონკურენციას ევროპულ და ამერიკელ კოლეგებს.

ბოლო ათწლეულის მანძილზე, ევროპისა თუ მსოფლიო ჩემპიონატებზე, ყველა მონაწილე ამ ტექნიკას იყენებს მდინარის სექტორებზე, მისი მაღალი შედეგიანობიდან გამომდინარე,

თუ რომელიმე მკითხველს გაუჩნდება სურვილი გაშოლტვით თევზაობის სწავლისა, ჩვენი პოვნა ადვილია ფეისბუქის მეშვეობით - „Georgian Fly Fishing Club“.

Eng

Why Fly Fishing and how this method differs from other fishing techniques?

Only experienced fisherman can distinguish fishing methods from each other, because for the unexperienced ones word for fishing is the method itself and all kinds of fishing rods are the same, but there is a huge difference among them.

This technique is only in the initial stage in Georgia, but we hope that our boys will soon be able to compete with European and American colleagues.

ჩვენამდე მოღწეული არქეოლოგიური და უძველესი ლიტერატურული ძეგლებით დასტურდება, რომ ქართული ხალხური ქორეოგრაფიის ისტორიული წინამორბედი ყოფილა სამონადირეო ცეკვა, ნაყოფიერების ღმერთის - მთვარის („მუშა“) პატივსაცემად შესრულებული რიტუალური ფერხული.

სვანეთში დღემდე შემორჩენილი: „სამონადირეო ფერხული“, „ღემჩილი“, „ბეთქილის ფერხული“ და სხვ. დროთა განმავლობაში პირველყო „ხორუმი“.

მინათმოქმედებისა და მეცხოველეობის განვითარებას მოჰყვა ახალი ადათ-წესების ჩამოყალიბება, რომლებიც აისახა მაგიური ხასიათის რიტუალურ ცეკვებში „მელია-ტელეფია“, „ფერხულოსხეპუე“, „ორსართულიანი ფერხული“, („ზემყრელო“, აბარბარე“, მირმიქელა“ და სხვ.). აგრარული შინაარსის მასკარადი „ბერიკობა“, „მფერხაობის დღე“ და სხვ. ბუნების მწარმოებელი ძალებისა და მათთან დაკავშირებული შრომით პროცესებს ეძღვნება.

ქართული ტრადიციული ცეკვების ნახვის შესაძლებლობა ეთნო წისქვილში გექნებათ, ყოველდღიურად 23:00-დან:

ეთნო წისქვილი;

სამზარეულო: ქართული, ფუჟენი;

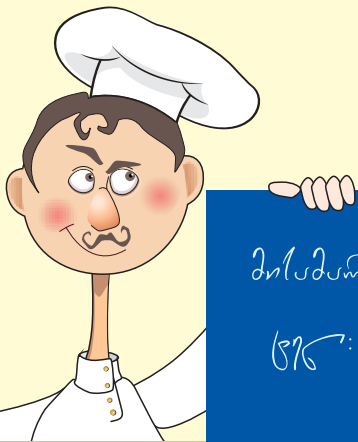
მუსიკალური პროგრამა;

8:00-23:00 ქართული ცეკვები, ვილინო, ქართული პროგრამა, სოლო მომღერალი ქალაქური სიმღერებით.

წისქვილი ჯგუფი

ხარისხი წისქვილი

მისამართი: ა. ზ. ბერიძის ქ. 99

ტელ: (+995 032) 200 5555

 Ethno Tsiskvili

B

I

OUR KNOWLEDGE & EXPERIENCE TO YOUR BUSINESS SUCCESS

WE PROVIDE HIGH QUALITY SERVICES IN THE FOLLOWING FIELDS:

- LEGAL AND ADVISORY SUPPORT TO INVESTMENT AND BUSINESS PROJECTS
- MOVABLE AND IMMOVABLE PROPERTY-RELATED LEGAL SUPPORT
- COMPANY REGISTRATION
- ASSISTING IN ACQUIRING ALL TYPES OF RESIDENCE PERMITS IN GEORGIA

BAYAT INVESTMENT LLC

Member of Bayat Group

BEING THE MEMBER OF BAYAT GROUP OUR COMPANY BENEFITS FROM THE KNOWLEDGE, RESOURCES AND THE NETWORK OF OTHER BAYAT GROUP MEMBER COMPANIES LOCATED IN DUBAI (UAE), MONTREAL (CANADA), KUALA LUMPUR (MALAYSIA), TEHRAN (IRAN), DOMINICA AND ITS ASSOCIATE PARTNERS IN USA, UK, AUSTRALIA, CYPRUS, ST. KITTS & NEVIS, ANTIGUA & BARBUDA, GRENADA AND PORTUGAL.

Address:
4a Freedom Square
Tbilisi 0105, Georgia
(+995) 322 242 252
tbs@bayatgroup.com
www.bayatgroup.com

ყველა თუ არ გამოვუხიბოდით
 არ ავუცხეთ ვანგაში
 მარტო თავად რა ვინიჩხობით.
 ჩვენს საყოფარ? ნაგავში!

